

קול התאחדותינו

יו"ר ע"י התאחדות האגרכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

לקראת יומא דהילולא קדישא
של מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

הוא יקראני אבי אתה

תוכן הענינים

- א. לקח טוב.....
- ב. דבש תפרים - לקיטת תפרים.....
- ג. קדוש יא"פר צ"י.....
- ד. בשפת צדיקים - דשק חכמים.....
- ה. פרפראות לחכמה - דורש טוב.....
- ו. חוקים להורווק.....
- ז. פשי"ב כהלכה.....
- ח. לשכת הסת"ם.....
- ט. לוח ההילולא.....
- י. דבר בצד.....
- יא. נועם שבת.....
- יב. פשוטות פלכים.....
- יג. דברות קודש.....

אבות פרק ה'

ראה זה חדש!

פרקי זכרונות בעל הקודש
של רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

מחשבות תלמיד

הח"ה ר' יהושע ווייס זי"ל

נכ"ט מיוסא דהילולא של רבו הק

פ"ו אב תשפ"ו לפ"ק

להכנסת מודעות, מול טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:

להר"ר אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש הי"ו

052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

בעיר גדול מרובה אוכלוסין גר העשיר עתיר נכסי, מבוצר באחוזה גדולה שחכיל בקרבו גנות ופרדסים וכל מחמדי עולם לא נחסרו בה, בניו ישבו על שולחנו כשתילי זיתים, והוא עמד עליהם ויודרכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב לעסוק במסחר, וכן בצד להם והיו צריכים מזמן לזמן לעמוד בפני משפטים שונים עמד להם כמגן ומושיע בגוף ובמזון, וכך עלה בידו תוך זמן קצר להכפיל עשרם וגודל רכושם עשרת מזונם.

לימים קיבל פקודה מאת המלך שיעתיק מושבו לעיר הבירה, כדי שיוכל להתייעץ עמו בכמה וכמה ענינים הנוגעים למלכותו, והבטיח לו אלפי זהב וכסף אם יקבל הצעתו, וכמובן שאת פקודת המלך שמרה רוחו, ומי הוא אשר ימרה את פיו, אמנם, בניו אשר היו תלויים בו מאוד עגמה נפשם באמרם מי יראנו טוב, ומי ידריך אותנו להסתדר בסבך עסקי המסחר, והוא כאב רחום הרגינים שאל יעזבם ואל ישמש לנצח, והבטיח לבניו שהם ישארו על מקומם בשלום, ולפני כל דין ומשפט שיצטרכו לעמוד בפניה הוא ממקומו יפן ברחמיו אליהם ויבוא לעמוד לצידם עד שיצא כאור משפטם, וכאשר אמר כן קיים, ולפני כל משפט ומשפט בא וגונן אליהם והיפך בזכותם עד שיצאו זכאי בדינם.

הנמשל נראה כשפת יתר, אחר ההורבן הנורא שפקד את בית ישראל ונהרגו שם כל טובי וגדולי ישראל, ועם ישראל עמדה וצעקה מי יורה לנו נתיבה להתהלך בה, והשי"ת ברחמיו לא השבית לנו גואל, והשאיר לנו רועה נאמן ה"ה מרן רבינו הקדוה"ט ויעזובנו"א שהיה כעמוד העגן שהלך לפני המהנה, וכעמוד האש להאיר לנו הדרך אשר בה ישכון אור בחשכת הגלות המר הלז, ובפרט כשהתקרבו ימי התשובה והימים הנוראים אשר עמד כמלך בגדוד, וכיבם לבות ישראל לתשובה ותיקון המעשים, וכאב רחום עמד והתחנן בתפילותיו שיצא כאור משפטינו, וכך יחלנו וקיוונו שהוא יוליכנו לקראת משיח צדקינו, אמנם מן השמים נקרא לשרת ולעמוד לפני ה' ואשר אמרנו בצילו נחיה בגוים נלכד בשחיתותם.

אמנם מצאנו נוחם לנפשינו, שהמסבב כל הסיבות ראה בענינו, והביאו לידי כך שכל שנה ושנה לפני חודש אלול חל היומא דהילולא של מרן זי"ע, ובזמן הזאת כשכל אחד מפשפש במעשיו, ודאגה מחרסמת כלבו מי יעלה לנו השמימה ומי יעמוד לרצות פני האדון ה' בדין, דייקא השתא הכא יש לנו היום הגדול אשר יש לנו ההזדמנות להתקשר עם אבינו רוענו, והוא כאב רחום יורד להשפיע מללי ברכות ולהמליץ טוב בעדינו שנפעול כל טוב בימים נעלים המשמשים ובאים. ועל כן נקווה שמה כאן עמד ושימש אף שם עומד ומשמש וישפיע לנו שפע רב משמי מרום, עדי נוכח לביאת משיח צדקינו ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו בב"א.

לִיקוּטֵי יְקָרִים, לְפִי סוּפְרִים וּסְפָרִים, עַד מוֹסַר וְחִסְדוֹת נֶאֱמָרִים

לקח טוב

וְהָיָה 'עֶקֶב' - אִם נִזְכָּר לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו ית' עַכְפָּ' בְּסוּף הַשָּׁנָה - וְשָׁמַר לֶךְ אֶת הַבְּרִית בּו'

וְהָיָה עֶקֶב תִּשְׁמַעוּן וגו' וְשָׁמַרְתֶּם וגו' וְשָׁמַר וגו'. כֹּל שְׁלֹמִי הַגְּבוּרִים כִּבְר פִּירְשׁוּ מִהוּ לִשׁוֹן 'עֶקֶב', כְּמוֹ גַּם זִהְיָה לִשׁוֹן שְׂמֻחָה (בִּרְד"ק, מ.ג. ג.), וַיֵּשׁ לְרִמּוֹ עוֹד, דִּהְנָה בְּפֶסֶק הַקּוֹדֶם (בְּסוּם פֶּרֶשׁת וְאַתְחִנֶּן) כְּתִיב: וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַמִּצְוָה וגו' אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם", 'הַיּוֹם' הֵינּוּ בְּכָל יוֹם וַיּוֹם, שְׁלֹא לְדַחֲוֹת אֶת הַמִּצְוֹת מִיּוֹם אֶל יוֹם. וְאִם עַל פִּי כֵן: וְהָיָה שְׂמֻחָה תִּהְיֶה לְפָנָיו ית' עֶקֶב תִּשְׁמַעוּן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים הָאֵלֶּה אִם חִי' הַתְּרַשְׁלָתָם בְּמִצְוֹת, אִךְ עַל כָּל פְּנִים בְּעֶקֶב, בְּסוּף הַשָּׁנָה, שְׁהוּא חוֹדֶשׁ אֲלוּל, תִּשְׁמַעוּן וְתִקְיִמוּן אוֹתָן, וְעַל דֶּרֶךְ שְׁכַתְּבִי בְּפֶסֶק (לְעִיל ה. ל.): "בְּצַר לֶךְ וּמִצְאוֹךְ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים", דִּהְיִינוּ אֲלוּל. עֵינֵינוּ שִׁי ג' וְשָׁמַרְתֶּם וְעִשִּׂיתֶם אוֹתָם "כִּי אֵין לֶךְ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹא יִחְיוּ מְעוֹרְרִין אוֹתוֹ בְּהַרְחָוִי תִּשְׁוֹבָה בִּימֵים הָאֵלֶּה, רַק הָאָדָם מַחֲוִיב לְהִתְאַמֵּן בְּדַבָּר כְּשֶׁרֹאָה שְׁמַעוֹרְרִין אוֹתוֹ מִן הַשְּׁמַיִם, יִחְזִיק בּוֹ אוֹתוֹ הַתְּעוֹרְרוֹת וְלֹא יִתְרַפֵּה, וְאִם אֵפִילוֹ (אִם) רַק בְּעֶקֶב תִּשְׁמַעוּן וגו' וְשָׁמַר ה' אֶלְקֶיךָ לֶךְ אֶת הַבְּרִית וְאֵת הַחֶסֶד וגו'.

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (אֲלֵל מֵאִמֶּר א' אֵת ב')

עֲבוֹדַת ה' מִתּוֹךְ שְׂמֻחָה

וְהָיָה אִם שְׂכַח תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֶלְקֶיךָ וגו'. יֵשׁ לְדַקֵּק עַל כָּפֶל הַלִּשׁוֹן "שְׂכַח תִּשְׁכַּח". וְנִרְאָה, עַל פִּי הַדּוּעַ (מְגִלָּה י.) שִׁי'וְהָיָה" הֵיא לִשׁוֹן שְׂמֻחָה. וְהִכִּי קָאֵמַר: "וְהָיָה אִם שְׂכַח" אִם תִּשְׁכַּח אֶת הַשְּׂמֻחָה, אִזִּי חִי': "תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֶלְקֶיךָ" שְׁהָרִי אִי אִפְשָׁר לְעִבּוֹד אֶת ה' אֲלֵא מִתּוֹךְ שְׂמֻחָה, וּמִדָּה מוֹבָה מְרֻבָּה.

יִחְזִיקוּ הָק' מִפְּאַרְשֵׁיכֶם וְלֹלַח"ה

(וְעִפְי"ז י"מ בְּרִישׁ פֶּרֶשְׁתֵּן זִהְיָה עֶקֶב תִּשְׁמַעוּן' אִם יָקִים בְּשְׂמֻחָה, עֵינֵינוּ יִזְכָּר וְשָׁמַרְתָּ וְעִשִּׂיתָ אוֹתָם' הֵינּוּ לְהַתְעַלּוֹת בְּשִׁלּוּמֵי הַעֲבוּדָה)

שָׁכַר הַמִּצְוָה וּמִשְׁתַּקֵּק לְקִיּוֹם כָּל הַמִּצְוֹת שְׁלֹבְסוּף יִזְכָּר לְקִיּוֹם הַכֹּל כִּפִּי שְׁאִיפְתּוֹ וְרִצּוֹנוֹ

כֹּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם תִּשְׁמַרְוֶן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיִין וגו' וּבְאַתֶּם וִירְשִׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ. הַקִּבְלָה נִתַּן לָנוּ תְּרִי"ג מִצְוֹת, אֲשֶׁר לֹא אֶת כּוֹלָם אִפְשָׁר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְקִיּוֹם. כִּנֵּן, מִצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאָרֶץ, שְׁאִי אִפְשָׁר לְקִיּוֹם אִם דֶּר בְּחוּץ לְאָרֶץ. אֲבָל אִם אָדָם מִצְוָה וּמִשְׁתַּקֵּק בְּכָל לֵב, מִתִּי תִגִּיעַ לִידוֹ וְיִזְכָּר לְקִיּוֹם אֶת הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר עֲבָשׁוּ אֵין בִּיבּוֹלְתוֹ לַעֲשׂוֹת, אִזִּי יִזְכָּר עַל יְדֵי זֶה לְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת

בְּפִעֵל מִמַּש. הוּא אֲשֶׁר רִמּוֹ לָנוּ הַכְּתוּב: אִם 'כָּל' הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם, הֵינּוּ אֵפִילוֹ אוֹתָן שְׁאִין בִּידֶךְ לְקִיּוֹם בְּחוּל' 'תִּשְׁמַרְוֶן לַעֲשׂוֹת' תִּצְפֶּה וְתִמְתֵּן מִתִּי אוֹכֵל לַעֲשׂוֹת (מִלִּשׁוֹן זִאֲבִיו שְׁמַר אֶת הַדְּבָר), אִזִּי מִבְּטִיחַ אֲנִי: "וּבְאַתֶּם וִירְשִׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ", וְתִזְכּוּ לְקִיּוֹם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת כִּפִּי הַחֲשִׁשְׁתִּי וְשָׁמַרְתֶּם שְׁלֹבְכֶם, וְכִנֵּן הַמִּצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאָרֶץ וְכָל כִּיּוּצָא בְּהֵן.

קְדוּשַׁת לִוִּי

מִי שִׁישׁ לֹא יִרְאֵת חֲכָמִים זֹכֶה לִירְאֵת הַרְוֻמּוֹת, וְעֵי' יִרְאֵתָם מִתְקַשֵּׁר לְמַדְרִיגָתָם בִּירְאֵת רֹמְמוֹתוֹ ית'

וְעֵתָה יִשְׂרָאֵל מִה ח' אֲלֵחִיךְ שְׁוֹאֵל מַעֲמֶךְ כִּי אִם לִירְאָה אֶת ח' אֲלֵחִיךְ וגו' שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הָרֶב הַחֲסִיד רִבְנֵינוּ יִשְׂרָאֵל בְּעַל שֵׁם, עַל הָא דְאִיתָא בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת ל"ג.) אֲמַר יִרְאֵת שְׁמַיִם מִלְתָּא זֹמְרָתָא הוּא וְכו', (וּמִשְׁנֵי) אֵין לִגְבִי מִשָּׁה מִלְתָּא זֹמְרָתָא הוּא ע"ש, וְהַקּוּשִׁי מְפֹרְסֶמֶת הֵיא לִישְׂרָאֵל אֲמַר דְּבַר זֶה, אֲלֵא דְאִיתָא בְּזוּח"ק אֵית יִרְאֵת הַרְוֻמּוֹת וְאֵית יִרְאֵת הַעֲנוּשׁ, שְׁמַפְחָד מִחֻבָּה"ה מִחֲמַת עֲנוּשׁ, זֶהוּ יִרְאֵת הַעֲנוּשׁ כְּמֵאִמֶּר חוֹבֵת הַלְבָבוֹת כֹּל הַעֲבוֹד בְּשִׁבּוּל זֶה עֲבוֹד לְזוּלָתוֹ (הֵינּוּ שְׁח' נִמְצָא שְׁאִיט יִרָא מִחֲשִׁי כָּל, רַק עַל עֲצֻמָּה הוּא חוּשֵׁשׁ). אֲלֵא הִירְאָה הַטּוֹבָה הוּא יִרְאֵת הַרְוֻמּוֹת שְׁמַתִּירָא מִחֻבָּה"ה בְּגִין דְּאִיתּוֹ רַב וְשִׁלִּישׁ זֶהוּ הִירְאָה הַשְּׁלִימָה וְכו'. וְהִנֵּה מִי שְׁהוּא בְּמַדְרַגַּת יִרְאֵת הַעֲנוּשׁ רַחוּק הוּא מִירְאֵת הַרְוֻמּוֹת.

וְהִנֵּה דְבַר הַמְּמוּצָע בֵּין שְׁנֵי הִירְאוֹת הוּא יִרְאָה חֲדָשָׁה שְׁמַתִּירָא מִתְלִמִּיד חֲכָם כְּדִאִיתָא (ב"ק מ"א.) אֵת ח' אֶלְקֶיךָ תִּירָא לְרִבּוֹת תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים, וְמִי שְׁהוּא בְּמַדְרַגָּה שְׁמַתִּירָא מִן ח"ת"ה לֹא רַחוּק הוּא מִירְאֵת הַרְוֻמּוֹת. וְהִנֵּה יִשְׂרָאֵל הִיו בְּמַדְרַגָּה שְׁהִיו מִתִּירָאִין מִמַּשָּׁה, כְּדִכְתִּיב יִירְאוּ מִגִּשְׁתִּי אֲלֵיךְ, נִמְצָא לֹא הִיו רַחוּקִים מִירְאֵת הַרְוֻמּוֹת. זֶהוּ כּוּנֵת הַגְּמִרָא: וְעֵתָה יִשְׂרָאֵל מִה ח"א שְׁוֹאֵל מַעֲמֶךְ כִּי אִם לִירְאָה, דִּהְיִינוּ יִרְאֵת הַרְוֻמּוֹת, וּפְרָכִינֵן: וְכִי מִלְתָּא זֹמְרָתָא הוּא, וּמִשְׁנֵי: אֵין לִגְבִי מִשָּׁה רִצְל' לֵאלּוֹ שְׁהִיו בְּמַדְרַגָּה שְׁמַתִּירָאִין מִמַּשָּׁה זֶה מִלְתָּא זֹמְרָתָא שִׁיגִיעוּ לְמַדְרַגַּת יִרְאֵת הַרְוֻמּוֹת.

בְּעַל שֵׁם טוֹב

וּבִסְפָּה"ק 'בֵּין פֹּרֶת יוֹסֵף: וְכֹזֶה בִּיאָר מוֹרִי ז"ל אֵין לִגְבִי מִשָּׁה מִלְתָּא זֹמְרָתָא הוּא. "כִּי מִירְאֵת תְּלִמִּיד חֲכָם לִירְאָה אֶת ח' הוּא בְּנִקֵּל לֵבָא" וּדְפַח"ה. וּבְדִמָּא" פ' תְּצַוֶּה: וְשׁוֹרֵשׁ זֶה אֲמַר אֲי"ז וְלֹלַח"ה בְּאִמְרָם ז"ל אֵין לִגְבִי מִשָּׁה מִלְתָּא זֹמְרָתָא הוּא, וּפְשׁוּט כְּשֶׁהָ יִרְאִים מִמַּשָּׁה, אִזִּי הִירְאָה מִלְתָּא זֹמְרָתָא הוּא, כִּי מִשָּׁה זֶה מְדַבֵּק בִּירְאָה הַפְּנִימִית עַל יְדֵי הַתְּדַבְּקָם בּוֹ.

לִפְנֵי יָדַי בְּבוֹהוֹת אֵינֶנִּי
בְּתוֹרָה וְהַפְלִיחַ עֲמֹדֵי עוֹלָמִים
הַצְרִיכִים חִיּוּק כָּל הַיָּמִים

תורה ותפילה

זהרורי אורה
מספרים הקדושים
בפרשה יפה נדרשים

תורה

מחוייב להקדים לתורה יראה הפשוטה וקבלת עומ"ש, אבל כונתו בלימודו תהיה שיוכה ליראת הרוממות

והיה עקב תשמעון וגו'. קודם הלימוד יהיה יראת העונש לנגד עיניו ואם הוא ירא יבוא עי"ז לאהבה וליראת הרוממות. דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב (משלי יד, ט) 'למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב איך, אוי להם לשונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים. מכריו רבי ינאי, חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתיה עבדי. וקשה אהודי, שמרבה בר רב הונא משמע שהתורה היא הפנימיות, והיראה היא השער ליכנס בה, וצריך שתקדים היראה לתורה, ומו' ינאי משמע שהיראה היא הפנימיות, והתורה היא השער, שר' ינאי קאי על רבה שאמר שאדם שיש בו תורה ואין בו יראה וכו', ועלה מכריו ר' ינאי חבל על דלית ליה דרתא היינו שאין לו יראה, ותרעא לדרתא עבדי, והמשיל היראה לדירה והתורה לשער, ורבה המשיל להיפך התורה למפתחות הפנימיות והיראה למפתחות החיצוניות. ונראה בכל זה, שהתחלת לימוד התורה ועשיית המצוות צריך האדם להקדים טרם בואו להתחיל לעבוד השי"ת, לשום מול פניו יראת העונש, שאם יעבור ח"ו יענש ביסורים רחמנא ליצילן, וכן צריך להרגיל עצמו תמיד שיראת עונש יהיה נגד עיניו, והיא השער שבה יכנס לעבודת ה', ובלא זה אי אפשר כמו בלתי יסוד, ואם הוא ירא שמים יראת העונש וזכה אל אהבה שעושה רצונו ית"ש מאהבה, ומשם זוכה אל היראה הרוממות בגין דהוא רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין. ובזה הקדוש איתא לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ויתפלל, שיוכנס לשני הפתחים אלו ליראת העונש ואהבה, ועל ידי זה יוכל להתפלל ביראת הרוממות, ובזה אתי שפיר, שרבה קאי על יראת העונש, לכן אמר האדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו המפתחות הפנימיות והחיצוניות לא מסרו לו, שלגבי יראת העונש התורה היא פנימיות. ומכל מקום אם כבר יש בידו יראת העונש, ולומד תורה, ואין כונתו שעל ידי תורה יבא ליראה הפנימיות, זו גם כן דרך לא טוב, ועל זה מכריו ר' ינאי חבל על דלית ליה דרתא היינו יראה הפנימיות ותרעא לדרתא עבדי, שלגבי יראה הפנימיות התורה היא השער ליכנס בה.

מאור ושמש

וזה"ל בקדושת לוי בפרשתו: והיה עקב תשמעון, כי עיקר העבודה של האדם שיהיה לו יראת ה' ואחר היראה מגיע לאדם שמחה, וזו השמחה נקראת השראת השכינה ואז שומע תורה קדושה מלמעלה. וזה הרמז והיה, הוא שמחה, עקב, לשון סוף, שהשמחה יהיה אחר היראה. ואז תשמעון כנ"ל

ילמוד ע"מ לשמור ולעשות, והמאור שבה מחזירו למוטב

והיה עקב תשמעון בו' ושמרתם ועשיתם וגו', היינו שהלימוד והשמיעה יהיה על מנת לעשות. והיינו ויהיה עקב תשמעון, שיהיה סופו ותכליתו של השמיעה של המשפטים האלה, 'שמרתם ועשיתם' וכו', אז ישמר ה' אלקינו לך את השבועה' וגו'. אז יאמר והיה עקב תשמעון וכו'. ר"ל שהסוף של השמיעה יהיה ושמרתם וכו', כי המאור שבה מחזירו למוטב (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז), ומתוך שלא לשמה בא לשמה וכו' (פסחים ג' ע"ב).

ישמח משה

קלקלתם בנעשה הזהרו בנשמע עיקר התשובה - ההתעצמות בעסק התורה

והיה עקב תשמעון וגו', יש לומר דהנה ידוע דאמרו חז"ל (דברים כג, א) שאחר חטא העגל אמר להם משה רבינו ע"ה 'קלקלתם בנעשה הזהרו בנשמע', (וכמו ש"כ באגרת התשובה פ"ט: וז"ש בתנא דבי אליהו אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויהיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים וכו'. והיינו כמשל חבל הנפסק וחזרו וקשרו שבמקום הקשר הוא כפול ומכופל. וככה הוא בחבל נחלתו וכו'. וזש"ה בחדר ואמת יכופר עון וכו' ואין אמת אלא תורה וכו'. ועון בית עלי בזבח ומנחה הוא דאינו מתכפר אבל מתכפר בתורה וגמ"ח כדאי' בסוף פ"ק דר"ה) שצריך האדם שלא ישמיע לאוזניו דברים בטלים רק לשמוע דברי תורה, וזה שאמר 'ויהיה עקב תשמעון את המשפטים האלה' (היינו שיהיו בנשמע, ויתעצמו בעסק התורה), עי"ז 'ושמרתם ועשיתם אותם' (היינו יזכו לתקן המעוות, והמאור שבה יהיו למוטב) שתבואו אחר כך לידי מדה שתשמרו את התורה, ועי"ז יזכו ג"כ אשר ישמר ה' לך את חברית וגו' אשר נשבע לאבותיך וגו'.

חישר והטוב

החייב ללמד את בנו תורה היינו שישירש בבנו אהבת התורה

ולמדתם אותם את בניכם לזכרם כבשבתך בביתך ובלכתך בדרך וגו'. הנה אמרו חז"ל בחיוב ללמד את בנו תורה מנלן, דכתיב ולמדתם אותם את בניכם. פירוש, כי צריך האב להשריש בבנו אהבת התורה, עד שישתוקק מעצמו ללימוד תורה, וממילא ילמד הבן גם כאשר האב יהיה בדרך, כי אינו לומד בגלל יראת האב או עבור קבלת פרס, אלא משום שאוהב הוא את התורה. תרה"ק מהר"י מבעלזא זללה"ה

רחמנא ליבא בעי, עבודה שכלב זו תפילה בתמימות

חיוזק גדול לבעבודת התפילה כראוי, מגדל התיקונים
שנעשים עי"ז וקירוב הגאולה ע"י ההתאמצות בעבודה שכלב

כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם. לא תירא מהם זכר תזכור את אשר עשה ה' אליך לפרעה וכו'. יש לבאר הענין עפ"י רמז דהנה נראה שהרבה פעמים באים לאדם מחשבות זרות בתוך התפלה המבלבלים את דעתו ומפסידים את כוונתו אם אמר יאמר העובד מה לי לצרה הזאת טוב היה לי לקצר בתפלה מהמת שאני רואה דכל מה שאני מאריך יותר בתפלה באים לי מחשבות זרות יותר ויש לי טורח וקושי גדול להתגבר בעצמי ולחזור לכוונת התפלה ונמצא כי אני בעצמי הוא הגורם להמחשבות פסולות האלה. ע"ז רמזה לנו התורה הקדושה לכל יפול ח"ו לב העובד עבודת הקדוש כי באמת יש דברים בגו. דהנה כאשר ישראל מכין עצמו להתפלל באמת בכוונה גדולה ועי"ז בא לו לפעמים מחשבה זרה בתוך התפלה כאשר יתאמץ עצמו לפרוש הימנה ויחזור לכוונתו נעשה בזה תיקון גדול שמבורר בזה הנצוצות הקדושות ומעלה אותם לשרשם. דהנה ידוע מספרים הקדושים דכל עיקר ענין הגלות הוא כדי לברר הנצוצות הקדושות מתוך הקליפות ולהוציאם מהשביה, כי הנצוצות המה בגלות ונכבשו בין הקליפות וזה נקרא גלות השכינה כידוע וכל עיקר אריכות הגלות הוא עי"ז עד שנוציא בלעם מפיחם וע"י שאדם מתאמץ עצמו בעבודת הש"ת עי"ז הוא מוציא הנצוצות הקדושות מהשביה ומעלה אותם לשרשם וממילא יתבטלו הקליפות כי כל עיקר חיותם הוא רק הניצוץ"ק וכשייתבטלו לגמרי אז יהי' הגאולה שלמה כב"א. וזהו שיש לרמז במקראי קודש אלה 'כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני', הגוים רמז להמחשבות זרות מה שבאים לי אז בתוך תפלה הוא ממני דייקא, כי אני בעצמי הוא הגורם לזה ע"י שאני מאריך בתפלה, וא"כ 'איכה אוכל להורישם' כי קשה לי מאוד לפרוש מהם והם מבלבלים את דעתי ומפסידים את כוונתי. וטוב היה לי לקצר בתפלה. ע"ז אמר הכתוב 'לא תירא מהם זכור תזכור את אשר עשה ה' אליהך לפרעה ולכל מצרים' פי' כי גם במצרים שם היה עיקר מקום הטומאה ועיקר גלות היה ג"כ רק כדי לברר הניצ"ק מהם כידוע והיה עבודת הש"ת קשה להם מאוד כידוע, ועב"ז כשבא העת דודים לא עכבם המקום אף רגע אחד, 'כן יעשה ה' לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם' וכשאתה תוציא מהם כל הניצוץ"ק ע"י שתאמץ עצמך בעבודת הש"ת יתבטלו כל הקליפות לגמרי ויהא הגאולה שלמה כב"א.

אמת ליעקב (בלענדוב)
(בן הר"ק ממאגלינצא, ונכד הר"ק מקאזניץ,
והר"ק בעל נועם אלימלך ז"ע)

ועצר את השמים ולא יהיה מטר וכו', בדרך צחות עפ"י מעשה רב שהיה בימי הרב הקדוש הבכש"ט זצ"ל, שפעם אחת נעצרו הגשמים, וגזרו תענית וזעקו בתפלה ובתחנונים הרבה ולא נענו, וראה הבכש"ט את איש אחד מעמי הארץ ופשוטי עם שהיה אומר פרשת קריאת שמע, וכשהגיע לפסוק ועצר את השמים ולא יהיה מטר היה אומר בכוונה גדולה, ובכי וזעקה הרבה, ושאל אותו אחר כך הכעל שם טוב מה היה כוונתך באמרך הפסוק הזה, והשיב לו שהיה מכוון פירוש הפסוק ועצר את השמים שהשם יתברך יעצור ויסחוט את השמים העליונים, על דרך עזירת הזתים והענבים, ואז לא יהיה מטר כלל למעלה בשמים כי אם שירד למטה הכל לארץ, וכן (כפ' וישב) ואסחט תרגומו ועצרות, ועל ידי תפלה וכוונה זאת נענו כל העם וירד להם הגשם לברכה, שהבורא יתברך שמו הוא הבורא לבבות וידוע נסתרות, ורחמנא ליבא בעי (פנהדין דק"ו ע"ב) על כן ערבו עליו דברי האיש הזה, יען היו בגדול כוונת הלב, באמיתית ופנימית כוונתו, וענהו בתפלתו.

באר משה - רמזי שט"ז

כשאנו ברומ המעלה, צריך לכת תורה ומצוות שיביאנו
לשמחה של מצות, ולאחבת ה', ולעבודה שכלב בתפילה

לאחבת ה' ולעבדו בכל לבבכם. פירש"י שלא תלמוד בשביל להיות עשיר רבי רק מאחבת ה'. פי' הפסוק כי תכלית המצות הם כדי לבא לאחבת ה' כי איך אפשר לבשר דהם לבא לאחבת הבורא (רק לזה מוכרח לכת הת"ם) וכן הקשו הפלסופים כי איך שיוך ציווי באחבת אם אין הנפש אהוב בעצם. ולא מחכמה שאלו זאת רק מחסרון המצות שלהם. אבל בני ע"י המצות מתעורר בהם האהבה. ובס' הישר לר"ת איתא כי שורש אהבה התדמות האהוב אל הנאהב ע"ש. ולכן כאשר קדשנו הקב"ה במצותיו ומדותיו ומתדמין במעשיו ומדותינו אל מידות הבורא ית"ש ולמעשיו. בזה יש לנו דביקות בו ית' כמ"ש הדבק במדותיו. ולכן נק' מצוה על שם החיבור ודביקות וכמ"ש לוית חן הם. והיא בחי' אהבת חסד מה שזיכה אותנו הקב"ה במצותיו כמ"ש רצה הקב"ה לזכות את בני הרבה להם תורה ומצות שעי"ז מודכנין מעשיהם להתדמות אל הבורא. ותר"ג מצות מוזכרין רמ"ח ושמ"ה שבאדם ובה זוכין לאחבת ה'. והנה בפרשה ראשונה בק"ש כתב סתם 'ואחבת' והיא מדרגה גדולה כמו שהי' לבני"ש בשעת קבלת התורה אמרתי אלקים אתם. והי' להם אהבה בעצם בלי שום פעולה. ופרשה שני' בחי' קבלת עול מצות הוא מדרגה קטנה מזה כמ"ש בגמ' ואספת דגגך כשאין עושין רצונו של מקום. כי עושין רצונו של מקום היינו שאין לו עשי' אחרת בעולם כמלאך שאין בו רק השליחות. וכשאין זוכין למדרגה זו צריכין לעורר את האהבה בכח המצות כנ"ל. גם ולעבדו אחז"ל זה תפלה עבודה שכלב. ואיתא בגמ' אין עומדין להתפלל רק מתוך שמחה של מצוה. זה הרמז והי' א"ש כי והי' לשון שמחה שעי' שמחת המצות ולעבדו בכל לבבכם כנ"ל.

דבש תמרים

פנינים יקרים, פזמון הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התפלים

שהוא מצוה ואינו מבין על עצמו, והבחינה לזה אחרי עשותה הנה פקודי הי ישרים משמחי לב, ואם יתחרט זה מורה שהיה עבירה, אמנם אם יגל וישמח אחר עשות המעשה זה לאות ומופת כי עשה מצוה ולבעבור זה ישמח ליבו ויגל, ובזה כתב בבניה לעתים טעם על שמחת הרגל, שאל יהיה שמחתנו כאי הריקים בשביל הכלי עוה"ז אלא שמחה מעולה לשם שמים על הצלחת הנפשות המושגת לנו בימים החם, והמופת לזה שאחייב אין לנו שם עצבות וחורפה על העבר, ואדרבה אנו שמחים ועושים מחדש חג עיוני, וזו"ש והיה לשון שמחה, עקב אם בסוף המעשה תהיו ששים ושמחים זה לאות כי תשמעון וגוי ושמרתם ועשיתם.

(ייטב לב)

כי לא על האדם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. ואפשר לפרש כי לחם רומז לתורה כמעט לכו לחמי בלחמי והוא מה שמצוה האדם ועומד מהר סיני, אך לא די בקיום רק תורה שבכתב, רק גם מחויבים לקיים תורה שבע"פ מה שהמציאו החכמים לעשות נדרים בכדי לשמור את התורה, והו"נ"כ פי ה' דחינו מה שתלמיד ותק עתיד לחדש נגלה

ועתה ישראל מה היא שואל מעמד גוי, ואחז"ל חייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות שנאמר ועתה ישראל מה היא שואל מעמד אל תיקרי מה אלא מאה, ונראה עפ"י המבואר כי שם מ"ה הוא מקור הרחמים, ועפ"י דברי האר"י עה"פ ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, וקשה הא אין קללה ממנו ית"ש, וב"י הפי אנכי נותן וגוי ברכה וקללה וא"ו מוסיף על ענן ראשון, דחינו שהיה קללה גם כן ברכה, חיינו שיברך מאה ברכות ואז מהפך תיבת קללה למפרע והוא הלל ק, ונעשה ממנו ברכה, וחיינו ויהפוך היא לך את הקללה לברכה ע"כ, ונמצא כי דרכים להפך מדת הדין לרחמים או ע"י שם מ"ה או ע"י מאה ברכות, עפ"י יתבאר ועתה ישראל מה, שם מ"ה שהוא מקור הרחמים שואל מעמד, שתתעורר בברכתך להפך הקללה לברכה ומדת הדין לרחמים, וע"י דרשו חז"ל על תיקרי מה שנעשה שם מה, כי אין זה בידנו לפעול בשמים ממעל, אלא מאה ברכות אנו יכולין לפעול זה כנ"ל.

(ישמח משה)

והיה עקב תשמעון וגוי ושמרתם ועשיתם. יש לרמז כי לפעמים היצר מטעה את האדם ומראה לו סימן טהרה על ענן עבירה עד שידמה בעינו

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיח"ק עצי התפלים

על ידי מאה ברכות בכוונה זוכין ליראת שמים שלימה

ועתה ישראל מה היא שואל מעמד כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאחזה אותו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך. שמעתי ממרן רביה"ק ז"ע שבכל התורה 'הכתיב' ו'הקרי' יחד נדרשין, ואמר לפרש מאמר הגמ' (מנחות דף מג) עה"פ "מה ה' אלקיך שואל מעמד כי אם ליראה וגו'" אל תיקרי 'מה' אלא 'מאה', שצריכין לומר בכל יום מאה ברכות ובכוונה, ואז זוכה למה, היינו שיראה מה הוא מילתי זוטרת (ברכות ל"ג) אל תיקרי מה אלא מאה, על ידי מאה ברכות בכוונה זוכין להיראה שלימה שיהא בניקל.

תפארת משולם (מכתבי קודש, מכתב ח', דף תרסג)

'יראת שמים' הוא בעצמו מוכרח להיות רוצה בדבר, ומעשה שסיפר רביה"ק ז"ע מהרה"ק מוידיתשוב ז"ע

ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד. סיפר לי הרה"צ ר' לוי יצחק לייפער שליט"א מעיה"ק ירושלים ת"ו, מה ששמע מאביו הרה"ק ר' אריה לייב זצ"ל מטעמעשוואר, ומנו"כ בהר הזיתים בירושל"ו. שאביו ז"ל הביאו לפני הרב הקדוש מסאטמאר זללה"ה בהיותו ילד לברכו ביראת שמים, והשיבו: 'יראת שמים' - "הוא בעצמו מוכרח להיות רוצה בדבר". ובאותו מעמד סיפר, שהרה"ק בעל ייטב לב מסיגעט זללה"ה היה בוידיטשוב בעת נשיאות הרה"ק ר' יצחק אייזיק זללה"ה, ובאו לפניו שני אברכים, ובקשו ממנו שיברכם שתהיה להם יראת חטא ויראת שמים, כי הרגישו בעצמם קלות ראש ר"ל, והשיב להם הרה"ק דרכו בקודש בניגון: "אם האמירת 'הכל יודוך' לא תועיל לכם, אז כבר אין תקוה ח"ו". ובעת התפילה בעת אמירת הרה"ק מוידיתשוב 'הכל יודוך' שכידוע היה אצלו בהתעוררות גדולה, הלך הרה"ק הייטב לב זללה"ה וחפיש בדוקא אחרי האברכים האלו לראותם, ולא ראה אותם, עד שחפיש בחפוש רב ומצאם עומדים אחורי התנור, במשיכת דמעות כמי נהר והתעוררות תשובה רבה.

יפה שיחתו (עמ"ס"ה)

לו, כי עליה עיקר קיום העולם כמ"ש ז"ל לא גלו ישראל אלא על שכפרו בתורה שבכ"פ שנאמר על פי הברים האלה כרתי וגו', וז"ש כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, היינו תורה שבכתב, כי על כל מוצא פי ה' זה תורה שבכ"פ כנ"ל, וכן הוא במדרש כי על כל מוצא פי ה' זו תלמוד, יחיה האדם, היינו שעיינו יחיה האדם כי עליה העולם עומד.

(קדושת יו"ט)

☆

לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את הארץ כי אם ברשעת הגוים האלה. ויובן עפ"י המדרש עה"פ

ולישמעאל שמעתיד וגו' ואת בריתי אקים את יצחק, מכאן בן הגבירה למד מכן האמה, הנה ברכתי אותו זה ישמעאל ק"ו ואת בריתי אקים את יצחק, והקשה באגרא דכלה דלמה לנו ק"ו והרי איכא בהבטחת הקב"ה ליצחק, ותי"י כי בהבטחת השי"ת לאברהם על יצחק קאי רק כשילכו בחקות התורה, אבל לישמעאל שמעתיד אע"פ שאין בידו שום זכות, ומה יומשך חסד וטובה לזרע יצחק שאפי' ח"ו כשלא יהי' להם זכות ייושעו עיי' ק"ו מהצלת ישמעאל וגדולתו, ובאחרית הימים האלה אם ח"ו זכות וצדקה אין לנו יש לנו טענה ותקנה

לחושש עיי' כח הק"ו ע"כ, והנה ברש"י במס' סוטה כתב כי בבני ישראל ממהרין ליפרע בעוה"ז ומדקדקין אחריהם, וז"ש לא בצדקתך וביושר לבבך וגו' כי אע"פ שהיו דור באי הארץ כשרים מ"מ אפשר שיחול עליהם קטרוג כיון שישראל מדת הדין מדקדק אחריהם, כי אם ברשעת הגוים האלה, והרי אזה"ע מקבלים שפע אע"פ שרשעים הם, א"כ מגיע לנו בדין ק"ו, אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה, וז"ש ברוך תהיה מכל העמים, היינו שהברכות יגיעו לך מכל העמים שהם עומדים בגדולתן ושלותן, וא"כ מגיע גם לנו מכח ק"ו.

(דברי יוא"ל)

☆

מה כתיב למעלה (סוף פרשת ואתחנן) ושמרת את המצוה וכו' אשר אנכי מצוה היום לעשותם, וסמך ליה (ריש פרשתו) והי עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמר ה"א לך את הברית וכו'. וצ"ב הסמיכות של הפסוקים האלה. וי"ל דהנה מודעת זאת מפי הספה"ק שצריך האדם לעשות הכנה דרבה קודם עמוד בתפילה ורק עיי' יפעול שתפילתו תהא רצויה ומקובלת לפני מלך שומע תפלה, והנה מהדברים אשר על ידם יבין האדם את נפשו לפני התפילה הוא עיי' לימוד התורה כמאמח"כ מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה, וכן ידוע שהקפידו עיי' כל הצדיקים שלא עמדו להתפלל טרם עסקו בתורה באשמורת הבוקר לפני התפילה, והנה מבואר בספה"ק דאף שעל עצם קיום המצוות ליכא שכר בהאי עלמא מ"מ על ההכנה שעושים טרם קיום המצוה איכא שכר נמי בעלמא הדין ובכ"ז י"ל דעל עסק התורה בלבד ליכא שכר בהאי עלמא, אבל על עסק התורה לפני התפילה שמשמש גם כהכנה לתפילה עיי' איכא שכר נמי בהאי עלמא, וגראה כי זה היא המצוות קלות שאדם דש בעקבו מה שפי' רש"י על הפסוק והי עקב תשמעון כי היצחק"ר מפתח את האדם לא

הש"י יושיע אותנו אחרית כראשית אף שאין לנו זכות, רק כי נגד רשעת הגוים ודאי ראויים אנו לישועה

לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה ה' אלקיך מורישם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב. פעם אחת קודם ברכת המזון אמר (רבינו הגה"ק מסאטמאר זי"ע) על הכתוב לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי אם ברשעת הגוים, ודקדק דלכאורה צריך להבין דכאן במקום דמבטיח להם הרבה טובה, מה ראה על ככה לומר להם שיהיו לא בצדקתך, אשר הוא בחינת אלי וקוץ בה, ומה איכפת ל' אם הוא בצדקתך, ואמר דהנה התורה הקדושה הוא נצחית, ואנחנו מחכים בכל יום על גאולתנו ופדות נפשינו, ומאמינים בהבטחתו ית"ש (מכ"ה ז טו) כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות, וכמו שאז היתה הישועה שלא כדרך הטבע, קרובה ישועתנו לבא שלא כדרך הטבע. והנה יכולים להתניאש ח"ו מהגאולה, באמור שבמדבר היו דור דיעה עם הרבה זכויות והיו כדאים להגאל, אשר לא כן אנחנו כי ערומים אנחנו בלא מצות, ויתניאשו ח"ו מן הגאולה, לכן למען ידע הדור האחרון בא הכתוב ואמר והודיע "אשר לא בצדקתך אתה בא לרשת, כי אם ברשעת הגוים", וידוע דרשעת הגוים הוא עכשיו פי כמה ממה שהיו בימי צאתנו מארץ מצרים, ולכן נוכל להיות אסירי התקוה, ובצפיתנו צפינו אשר במהרה יבא מבשר טוב לגאולתנו גאולה שלימה וגאולה עולם כב"א.

תמר יפרח (הג"ה אות ק"י)

לקום בבוקר והאדם אינו רואה זאת כדבר חמור, ולדרכינו אבוא לדרוש סמוכין ושמרת וכו' אשר אנכי מצוה היום לעשותם, ודרשינן היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והי עקב תשמעון וכנ"ל אם תעסקו בתורה בהשכמה לפני התפילה ועסק התורה הזאת משמשת נמי כהכנה לפני התפילה, ועל הכנה למצוה שפיר איכא שכר בהאי עלמא ולפיכך ושמר לך ה"א את הברית וכו' וברך פרי בטנך אף בעולם הזה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

קדו"ש יאמר לו

פנינים מתורתו של פרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מלכש הדפוס

נמסר לנו בתש"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורח"

זולתי היו כולם כשרים וליקוטים, שהרי כולם נכנסו
עם יהושע לארץ.

ויש לומר לאדרבה שהקצ"ה רצה להודיעם בזה
שורה טובה, כי נחמדו הגדולים לא הכניסם לארץ
זכות עצמם, דלמלי הכניסם מחמת נדקתם ויושר
לבבם, אז אף שאותו הדור היתה זכותם מספקת
לרשת את הארץ ולשבת בה, מכל מקום היה מקום
לחשש שמא בדורות הבאים יגרמו העוונות חלילה
שלא יהיה זכותם מספקת להשאר בארץ, וינטרכו
לגלות ממנה, אבל עתה שנכנסו לארץ רק מחמת
רשעת הגוים, הלא זכות זה יאחר להם גם בדורות
האחרונים, ואדרבה רשעת הגוים מתרבה בכל עת
לענות ולדכאות בני אל חי, ובכל יום הנרות והרדיפות
מתגברים ומוסיפין והולכין בעוה"ר, אם כן שפיר יש
בזה מעלה גדולה בזה שהכניסם לארץ עבור רשעת
הגוים, כי על ידי זה יאריך להם הקצ"ה אפיו שמה,
עד שיעשו תשובה ויטיבו מעשיהם.

דרשת תקיעת שופר תרצ"א, ולי"ג: דחטבה תרצ"א,
ועי' דברי יואל לחטבה ח"א אות סז מה שפי' בזה.

ובדומה לזה כתב בס' משנה שכיר (פ' עקב) וזה לשונו: לא
בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם (ט"ה), שומעתי
היום [ב' תצא תרצ"ג] מפי החסיד ר' אברהם גראס נ"י סופר סת"ם
מקליינווארדיין בן הרב מבוקין ז"ל ששמע מפי הרב הגאון
הצדיק ב"ק וכו' ר' יואל מייטעלבוים אבדק"ק קראלע שאמר
דלכאורה צריך להבין מה שאמר משה איזה פעמים לישראל כי
לא בצדקתך ה' אלקך מביאך אל הארץ הזאת וגו', ולכאורה
אם דור דעה כזו שהיו במדבר לא היו כדאים, איך יהיה נמצא
דור אחר שיהיה כדאים לזה, ומי יהיה כדאי לביאת הארץ אם
לא הם.

ואמר, דבאמת דור המדבר היו כדאים לזה גם מחמת עצמם,
רק משה רבינו שהיה צופה ומביט עד סוף כל הדורות ראה
והביט שהדור האחרון באמת לא יהיו כדאים לזה מחמת
עצמם, וכדי שלא יתיאשו עצמם מן הגאולה אמר משה לדור
המדבר אף דהיו ראויין לזה מחמת צדקתם, כי לא בצדקתך
אתם באים אל הארץ כי אם ברשעת הגוים האלה, וממילא כיון
דברשעת הגוים הם באים, גם אנו דור האחרון אף שאין לנו
זכות מצד עצמינו לבא לארץ ישראל, על כל פנים יעשה הקב"ה
עמנו ויביאנו אל הארץ מחמת רשעת הגוים, וזה נחמה גדולה
לנו שלא נתיאש מן הגאולה, עכ"ל.

ופירוש זה חזר רבינו על אדמות אמעריקא בסעודה שלישית פ'
שמות שנת תש"ז לפ"ק

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה וגו',
וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך ויתירשך וגו' (י'
יב-ג). לכאורה קשה דמשמע מזה דשכר מלוא איכא
זהאי עלמא, והרי לעיל בפרשה הקודמת מסיימת
בכתוב (י' יא) אשר אנכי מזון היום לעשותם, ופירש"י
היום לעשותם ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם. אם כן
מוכת מזה דשכר מלוא זהאי עלמא ליכא.

ויש לומר על פי מה שכתב הרמב"ם ז"ל (ה'ה)
תשובה פ"ט ה"א) כי כל היעודים הגשמיים הכתובים
בתורה אינם תשלומי מתן שכרן של מלות, כי שכר
מלוא הוא בעולם הבא ולא בעלמא הדין, אלא
שהבטיחו הכתוב שאם נעשה התורה בשמחה וצטובת
נפש ונהגה צחכמה תמיד, אזי יסיר מאתנו כל דברים
המונעים אותנו מלעשותה, וישפיע לנו כל הטובות
המחזיקות את ידינו לעשות התורה, כדי שנהיה פנוים
להתחכם בתורה ולזכות על ידה לחיי העולם הבא,
עכ"ל.

לבן אחרי שאמר הכתוב בפרשה הקודמת כי
זכות שיקיימו את מלות ה' יצאו על שכרן בעולם
הבא, צא הכתוב לבשרינו בפרשה דין כי גם בעולם
זה נוכח לרצ טוב, אמנם הם לא יהיה עבור שכר
למלותינו, רק ככדי להסיר מאתנו הדברים המונעים
אותנו לעבוד אותו יתצרך.

לי"ג שב"ק עקב תשכ"ג

אל תאמר בלבבך בהדוף ה' אלהיך אותם
מלפניך לאמר בצדקתי הביאני ה' לרשת את הארץ
הזאת וגו', לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא
לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה ה' אלהיך
מורישם מפניך וגו' (ט ד-ה).

ויש לעיין למה כפל הכתוב הודעה זו שלא זכו
ישראל צירוש הארץ זכות עצמם, וכי גריעותא הוא
זה לישראל לרשת הארץ זכות עצמם, עד שטרם את
עמנו לשלול זאת כל כך. גם קשה קושית המפרשים
למה מיעט הכתוב בנדקת אותו הדור, דהא בלמח

כי יגורתי מפני האף והחמה (ט יט). יש לעיין למה המיירא משה רבינו כל כך מפני האף והחמה, הלא מקרא מפורש דיבר הכתוב (משלי כא יד) מתן צמחר יכפה אף, אם כן היה לו עצה הגונה נגד האף, לחלק מתן צמחר וינצל.

אך יש לומר כי צמח הוא כשהיו ישראל במדבר, אזי לא היו צריכים כלל לקבלת נדקה, לפי שהיה לכל אחד מהם מן וצמר וכסות (לעיל ח ד, ורש"י שם), על כן המיירא מפני האף והחמה.

אמנם בזמן הזה שהעניות נתרצה ויכולים להשתמש בצגולה יקרה כזו ליתן נדקה, צמחת אין לגור מפני האף והחמה.

שמן למנוחה (להחזיר אשר אנשיל ויום י"ל, אבדק"ק ס נאריפאלי והליל בפרטיוסלבני) פ' עקב עמוד נט, בשם רבינו י"ל

וכתב שם בזה"ל: ובדרשתו עורר את העם השומעים לנתינת צדקה וגמ"ח, כי לא בכל העתים מותרת זמן כזה אשר בקל אפשר לקיים מצות צדקה בכל עת ובכל שעה מחמת העניות אשר גברה בעוה"ר.

ומענין הזה כדאי להביא מה שמסופר בספר מאפילה לאור גדול (עמוד 39), כי בשנים האחרונים שקודם מלחמת העולם השנייה, נתרבו הפליטים במדינת אונגארן אשר ברחו לנפשם ממדינת פולין, והוצרכו אנשי מדינת אונגארן לדאוג בעבורם ולכלכל הוצאתם בכסא מטה ושולחן, ורבינו הרבה לדאוג בעבורם, ולצורך זה נסע אל כמה עיירות בכדי לקבץ מעות לצורכם, ובשנת תש"ב היה רבינו בין השאר בעיר פעסט, ועשה שם אסיפה גדולה בבית המדרש הגדול, ושם נשא דרשתו הרבה לעורר לבבות האנשים לתת מעות לצדקה בעבורם, ואמר אז בתוך הדברים, כולנו יודעים מה שמתרשש עם אחינו בני ישראל בכל המדינות אשר סביבותינו, באיזה מצב מור דם נמצאים תחת צר הצורך, ורק אנחנו נשארו עדיין שלא נפלטו בידם, ואך השי"ת יודע עתידותינו, אמנם רק בזכות מצות צדקה אנו מקוים שנוכל להנצל מן הגזירה, כי (משלי י ב) צדקה תציל ממוט. ודברים אלו עשו רושם כביר על העם, בדאגתם אשר התחילו להתפחד על גודל הסכנה המורפתת על ראשיהם (ויתכן כי הפירוש הנ"ל היה באמת בדרשה ההיא).

זכור לעבדיך לאברהם וליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו (ט מז).

נראה לפרש על פי מה שכתב בשל"ה הקדוש (פ' בחקותי פרק דרך חיים) צכוונת הכתוב (ויקרא כו מז) וזכרתי את צרימי יעקב ואף את צרימי יצחק ואף את צרימי אברהם וגו', דלכאורה קשה הא פסוק זה הוא נחמה לישראל, ואם כן למה הפסיק צו צמחר

הקללות. אלא דצמחת אף זה הוא מתוכחת מוסר, כי אינו דומה רשע צן רשע החוטא, לרשע צן נדיק שראה אציו מתנהג בחסידות ואף על פי כן חוטא, ועל זה אמר ואזכור לך את הדברים האלה שאחזה מורע אצות הקדושים, וצכל זאת לא הלכת צדק טובה, עכדה"ק.

ובזה יש לפרש מאמר הכתוב (שמואל-ב ז יח) ויצא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי וגו' ומי צימי כי הציאותני עד הלום, ופירש הרד"ק צימי צימ אציו, ולכאורה קשה דאף שהיה דוד המלך ע"ה עניו ושפל צרך, אצל אף יתכן שידבר צולול נגד צימ אצותיו ויאמר ומי צימי, וצפרט כי ישי אציו היה מארבעה הצדיקים שמתו צעטיו של נחש (צבא צמח י.א). אף על פי צצרי השל"ה הק' אפשר לומר, כי אמר דוד המלך ע"ה מי אנכי, ועוד יותר יקשה ומי צימי, דכשהנני מתצונן צצור מחצצתי אצותי הקדושים, הרי מגדל עוד יותר הקושיא מי אנכי, כי מה אני נגד מעשיהם והתנהגותיהם.

רבמו כן אני יכול לומר גם עלי, כי צהצונותי צמקור מחצצתי שהנני חוטר מגוע אצותי שהיו קדושי עליונים, אזי הנני מפחד ציותר ומגדל הקושיא מי אנכי, והאף אכול להחממות אף צמקצת לאצותי הקדושים ולישא את שמש עלי ולהטעטר צעטרת חפארת הרצנות.

ולזה אנו מצקשים זכור לעצדיך לאצרהם וליצחק וליעקב, דמכל מקום יזכור לנו הקצ"ה זכות אצותינו הקדושים, ואף כי זכות זה אצרה לגריעותא יחשב, מכל מקום מצקשים אצחנו אל תפן, פירוש שאל חפנה מאתנו הזכות אצות שלא יועיל לנו עוד, רק חציט אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו, רצה לומר דלולא זכותם היינו גרועים עוד יותר מחמת טבעיות קשיות העם, רק מחמת זכות אצותינו הקדושים שעומדת לנו לסייענו להטיב מעללינו, אנו עומדים צמדריגה זו על כל פנים, על כן צקשטיט שטוחה שאל תפן מעלינו זכות אצותינו.

ועל כן גם אנכי צזכות אצותי הקדושים אשענה וזהם אחחוקה, שזכותם הגדול יעמוד לי שאזכה לנהל את קהל עדת ישורון על דרך חמורה והיראה.

יום י' אדר שנת תרפ"ו לפ"ק, בעת שבא לבחן פאר בק"ק קראלי יצ"ו ליטב על כסא הרבנות דשם

סיפורי צדיקים. גביאור הפסוקים הפלאים יז ונוגה פפיקים

כל המקום אשר תדרך כף רגלכם

פעם אחת התאונן הבעש"ט הק' ז"ל מאוד, וסיפר להם שהיה איש אחד שהיה לא טוב רח"ל, ואחרי מותו לא היה לו תיקון והקב"ה ריחם על נשמתו ויצא פסק שיתגלגל בצפרדע אחת, ויהיה מונח בכאר מים בארץ רחוקה, ואם יבוא בנו של האיש הזה למקום פלוני, וישתה מי באר הזאת ויברך ברכה על המים, אז יהיה לאביו תיקון על זה, אבל זה הכן היה עני גדול ולא היה דרכו לנסוע למרחקים, לכן סיבב הקב"ה שיהיה משרת אצל עשיר אחד והעשיר נחלה וציוו לו הרופאים לנסוע למקום פלוני (ששם היה הבאר הנ"ל) לעשות שם רפואות, ונסע העשיר לשם, ולקח את המשרת (הוא בן האיש הנ"ל) עמו, פער"א הלך המשרת עם הבעה"ב לשאוף אויר צח, ופתאום נצמא המשרת למים צמאון גדול עד כלות הנפש, וזה היה מחמת שהגיע למקום הבאר שנשמת אביו מונחת שם מגולגל בהצפרדע, וחילש המשרת באר מים לשותות ומצא הבאר הנ"ל, והלך לשתות שם ומחמת גודל צמאונו שכח ושתה בלא ברכה, ועי"ז גם אז לא היה תיקון לנשמת אביו, ועי"ז התאונן הבעש"ט כל כך על הנשמה הנ"ל, שכל כך סיבב הקב"ה שיהיה לה תיקון, ולבסוף היה כמו שהיה, ומי יודע מה יהיה הסוף עם הנשמה הזאת, כן סיפר הבעש"ט הק' ז"ל, והנה איתא בספר תורת חיים: "לכם" רת"י ל"טהרינו מ'קליפתינו מ'טומאתינו, וז"ש הכתוב כאן "כל מקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכ"ם יהיה" היינו שתדעו שבכל מקום שאתם באים מסתמא צריכים אתם לתקן בשם איזהו תיקון ל"די ל"טהר מ'קליפה מ'טומאה, ונסבב כן משמים שתבואו למקום זה שצריכים אתם לתקן. (אמרי יהודה)

לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי

המגיד מדובנא הגיע פע"א לכפר בליל חורף עייף וייגע מטורח הדרך והגיע לבית כפרי אחד וביקש ממנו שיתן לו לאכול להשקיט רעבונו, והלה שהיה קמצן גדול השיב לו

שאינו לו כלום, ובליט ברירה הלך לישון, אבל מרעבון לא היה יכול לישון, והכפרי שדימה שהאורח כבר ישן הוציא סעודה דשנה ואכל ביחד עם בני ביתו, כשנפטר ממנו אמר לו המגיד מדובנא: עכשיו מתורץ לו המדרש שארבעים יום שהיה משה בשמים לא ישן, ולכאורה מהיכן למד שלא ישן משה במרום, הלא בפסוק כתיב רק לחם לא אכל ומים לא שתה, אמנם אי' בגמ' לעולם אל ישנה אדם מן המנהג שהרי משה כשעלה למרום לא אכל ולא שתה כמו שהמלאכים אינם אוכלים, אבל באמת מהיכן ידע שלא יאכלו, דילמא בשעה שהיה ישן אז אכלו המלאכים כמו אתה, ולכן מוכח מזה שלא ישן ג"כ וממילא ראה שלא שלא אכלו.

מה ה' אלוך שואל מעמך

פעם אחת בא הרה"ק מסאדיגורא זי"ע אל הקלויז להתפלל תפילת שחרית, ונתן הטלית על כתיפו כמנהגו הק' והלך אנה ואנה ופנה אל המקום שעמדו כמה חסידים ומדברים עיני חסידות, ואמר להם: אני אומר שצריך כל אחד ליזהר שלא לשכוח לעולם את הארבע פעמים "מה", דהיינו "מה אדיר שמך בכל הארץ, מה אנוש כי תזכרנו, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה", והמשיל משל למה הדבר דומה למלך גדול שהיה בדרך ופגע ברועה אחד על השדה, וביקש ממנו המלך שיושיט לו גחלת מאש, לעשן המקטורת שלו, ובעד זה הבטיח לו מתנה גדולה מאוד, והרועה הכסיל לא פנה אל המלך ולא מלא בקשתו, הבה נתבונן עד כמה גדלה אולת וכסילות הרועה הזה, שלא שם על לב מי הוא המבקש - מלך גדול ורם, ומי הוא המתבקש - אדם שפל, מה הוא מבקש - דבר קטן וקל לתת, ומה שכר ישיג - גדולה וכבוד כי המלך, הנמשל הוא מי הוא המבקש - "מה אדיר שמך בכל הארץ", ומי הוא המתבקש - אדם קרוץ מחומר "מה אנוש כי תזכרנו", מה הוא מבקש - "מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה", ומה שכר ישיג - "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך".

לשון חכמים

לשון חכמים צדקוטישנים, בדרך צחית ומליצה נאמרים

והיה עקב תשמעון. שמועתי מוכאדמו"ר מוהרי"י (מחלבוץ) וצלה"ה, פירוש ודו"ה לשון שמחה (ב"ר מב, א), ו"עקב" לשון סוף, היינו שמחה שהיא בחינת עקב שאינה של מצוה כל כך, אעפ"כ יכול אותה לשמוח, כדי שתשמעון את המשפטים האלה, וכדאיתא בגמרא (שבת ל:) רבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא.

אור לשמים

בהפטרות עקב מדוע באתי ואין איש (ישעיה נ, ב). נראה לפרש בדרך צחות, דהנה בגמ' ברכות (י ע"ב) דרש פסוק זה על בית הכנסת, שהקב"ה בא לבית הכנסת ולא מוצא שם איש. ונראה דהנה בימינו רח"ל באים לביהמ"ד ומשוחחים בעת התפילה, והנה איתא בגמ' (קידושין מט:) עשרה קבים שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים וכו', הרי דטבע הנשים לשוח ואין זה טבעם של אנשים. וכשהקב"ה בא לביהמ"ד ומוצא שהמתפללים משוחחין בדברי חולין, מיד אומר מדוע באתי ואין איש, דאין אלו אנשים אלא נשים.

דברי אש

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרה משוקדים

טוב למעט בניסא שלא ינוכה הרבה מזכויותיהם, ע"כ הקב"ה מזמין להעקד אשה שאינו עקרה ולעקרה איש שאינו עקר שלא יצטרכו לנס כפול, נמצא ברכותן של ישראל היפך מברכת האומות, וזה ברוך תהי' מכל העמים, ומה היא, לא יהי' כך עקר ועקרה מזומנים יחד שזוהו ברכותן של אומות העולם, אבל אתה, לא יודמנו לך, והטעם, כי והסיר ה' ממך כל חולי וסופן להתרפאות וא"כ טוב יותר שלא יודמנו זה לזה, וכנ"ל. (חתם סופר)

☆

למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ. רז"ל דרשו על הפסוק וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע, ימים האריכו שנים לא האריכו פי' שכלו ימיהם בטוב דחשיב אריכות ימים אבל שנים לא

האריכו על שלא הספידוהו כראוי, והנה לפי דרשתם זו יקשה כאן דכתיב למען ירבו ימיכם ולא כתיב ושנותיכם. ונראה דכאן היא הבטחה אחרת דהנה בעין המרגלים נגזר עליהם בתורה עיכוב מתנת ארץ ישראל ארבעים שנה, יום לשנה והנה קי"ל דמדה טובה מרובה ממדת פורענות חמש מאות פעם, ולפי זה כיון שבמדת פורענות נענשו דור המדבר יום לשנה, ונתעכבה מתנת הארץ בחטאם בעל כל יום מהחטא שנה ממילא בעד כל יום שעושים מצות מגיע השכר בעדן ירושת הארץ ת"ק שנה. וזהו שנאמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ ר"ל על כל יום יתן להם ריבוי יתירה כימי האבות שהיו ת"ק שנה. (אברם קע"ה, יצחק ק"פ, ויעקב קמ"ז).

(אגרא דפרקא)

ואהבך וברכך והרבך וכו' ברוך תהיה מכל העמים לא יהי' כך עקר ועקרה. וי"ל עפ"מ דאיתא בגמ' שלכך היתה רבקה עקרה כדי שלא יאמרו ברכותינו עשתה פירות שהרי לבן בירך אותה אחותינו את היי' לאלפי רבבה, נמצא לפי"ז שאם הרשע מברך לאחר או נהפך לקללה כדי שלא יאמר ברכותינו עשתה פירות, אמנם זה דווקא אם הקב"ה לא בירך את אותו תחילה, אבל אם הקב"ה בירך אותו מקודם אז אע"פ שבירך אותו רשע אח"כ מ"מ לברכה נחשב, מפני שיאמרו שברכתו של הקב"ה פעל זאת, וז"ש ואהבך וברכך ר"ל שהקב"ה יתן לך ברכה, ואז אע"פ שברוך תהיה מכל העמים שהעמים יברכו אותך מ"מ לא יהיה כך עקר ועקרה כנ"ל שמשום ברכתו של לבן הרשע הי' רבקה עקרה. ובה י"ל כוונת רש"י בפרשת בלק עה"פ לא תלך עמם לא תאור את העם א"ל א"כ אברכם א"ל אינם זקוקים לברכתך כי ברוך הוא, והוא תמוה. אמנם לדברינו יובן שכוונתו הי' שעי' ברכתו יגרום קללה כדי שלא יאמרו ברכתו גרמה עי' השיב לו הקב"ה דבישראל לא שייך כן "כי ברוך הוא" כבר מהקב"ה ולכן לא תוכל להזיק אותם בברכתך. (דברי מהר"א)

☆

ברוך תהיה מכל העמים לא יהי' כך עקר ועקרה והסיר ה' ממך כל חולי. ונל"פ כי הנה אי אפשר לאומה בלא שיהי' בה עקר או עקרה כי בני במזל תלי מילתא, אכן כשהקב"ה רוצה להיטיב עם אומה מהאומות, אז מומין העקרים להעקרות זה עם זה, כדי שלא יתבטלו ב' משפחות מפרי' ורבי', שאם יקח העקר אשה הגונה, והעקרה תקח גם איש הגון, נמצא מתבטלות ב' המשפחות ע"כ טוב שידמנו העקר עם העקרה, וזה באוה"ע, אבל בישראל הוא להיפך כי השי"ת מסיר מהם כל חולי ואף אם הוא והיא עקרים בתולדה מ"מ עי' זכותם משתנה המזל, א"כ לעולם

דרוש טוב

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. איתא בגמרא (ברכות כ): "אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, כתוב בתורתך 'אשר לא ישא פנים' ואתה נושא פנים לישראל, דכתיב 'ישא ה' פניו אליך'. אמר להם הקב"ה: והיאך לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה 'ואכלת ושבעת וברכת', והם מודקקים על עצמם עד כזית ועד כביצה". ולכאורה קשה, דממה נפשך, אם מגיע להם שכר בשביל זה, א"כ אין זו נשיאות פנים, ואם באמת אין מגיע להם שכר, עדיין תמיהת מלאכי השרת במקומה עומדת.

וי"ל, דהנה איך מותר לברך אחר אכילת כזית, והלא בתורה כתיב "ואכלת ושבעת וברכת", ואם אין אוכלין כדי שביעה הרי זו ברכה לבטלה, ועוברין על לאו ד"לא תשא". אך התי' הוא היות והקב"ה מסר את התורה לחכמים, תורה שבע"פ, א"כ הכל תלוי כפי אשר יפרשוהם את התורה, ואם הם אמרו לברך על כזית, הרי זה ממילא בכלל חיוב דאורייתא.

והנה, ידוע שהקב"ה שומר משמרתה של תורה, ומקיים כל המצוות כביכול ובכללן גם הלאו ד"לא תסור", וממילא מקיים גם מצות דרבנן, וא"כ כל מה שהצדיק גוזר הוא בכלל מצות דרבנן, והקב"ה חייב לקיימה, וממילא כאשר הצדיקים גוזרים שהקב"ה ישא להם פנים לישראל ולהשפיע להם טובות, ודאי הוא שמקיים את דבריהם.

וזהו שאמר להם הקב"ה למלאכי השרת: 'והיאך לא אשא פנים לישראל', והלא הם מודקקים על עצמם מבה מצות חכמים לברך אפילו על כזית, ואם כן על כרחך צריך לומר שכל דברי חכמים הם כעין דאורייתא, והם בכלל הלאו ד"לא תסור", אם כן גם אני מחויב לישא להם פנים ולקיים דברי הצדיקים להשפיע לישראל רב ברכות לפנים משורת הדין.

טללי אורות - בשם הרד"ק מהר"ש מבאמב וצ"ל

נפתלי אי"ל שלוחה הנזותן אמרי שפר

שבח יקר וגדולה, נביע בקו"ל ששון וגילה, קדם מעלת כבוד ידידינו החשוב המרומם וזהי ידיו אמונה, בהתמסרות רבה ונאמנה, לבוא בעזרת גליונינו להרוות אלפי ישראל לא ישובות למענינו יומם ולילה, ברוח חיים ורב פעולה, טוב עין הוא יבורכ חכם לב יקה מצוות חשיכה כאורה, לעמוד לימין קהילתנו המעטירה, במסירות עד בלי די נודה לשמו ונהללו על עזרתו המרובה למען שיחות הקודש העולים על שולחן מלכים

מוה"ר נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו
מגדולי עסקני קהילתנו ומוסדותינו הק' בויליאמסבורג יע"א
ממקורבי ונאמני כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת אירוסים בנו למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב המופלג בתורה וביראה טהורה, שמו הטוב נודע לתפארה

במר חיים שמעון שטיין הי"ו

עב"ג הכלה המהוללה שתחי' בת ידידינו החשוב והמפואר בנש"ק

מוה"ר ארי' לייבוש ברמ"מ טייטלבוים הי"ו

יה"ר שיזכה להמשיך במעשיו הטובים ופעליו הכבירים והברוכים לעלמי עלמא,
מתוך הצלחה מרובה וסייעתא דשמיא, ובזכות הרבים יתברך בשפע ברכה והצלחה,
תענוג ונחת מכל המשפחה, מתוך הרחבה ובהרחה, עד ביאת מלכא משיחא, בב"א

החותמים למען שמו בשיר וקו"ל תודה

מערכת "קול התאחדותינו"
בארה"ב

מערכת "קול התאחדותינו"
בארה"ק

סגולת אמירת 'ויתן לך' בצאת השב"ק

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפשטות

הטעם שאומרים פסוקים הללו הוא משום שהם פסוקים של ברכה, וכלשון ה'טור' בסימן רצ"ה:

המנהג בכל תפוצות ישראל לומר בצאת השבת קודם את פסוקי 'ויתן לך' המורכבת מלקט של פסוקי ברכה והצלחה, ונאמרת במוצ"ש קודם או תיכף אחר הבדלה כדי לפתוח את השבוע החדש בסימן טוב, ושיתברכו במעשה ידיהם בתחילת ימי השבוע. בפרשת פ' עקב מצינו הרבה פסוקים הכלולים בה, ע"כ אמרנו שהזמן גרמא לחקור במקור המנהג לאמירת ויתן לך במוצ"ש ק.

דקב"ה ואינון מקיימי על ההוא בר נש כל ברכאן דקא אמרי 'צבורא' ויתן לך האלקים מל השמים, ברוך

אתה בעיר וברוך אתה בשדה" וגו', עי"ש. מבואר שם דברכת 'ויתן לך' הוא ברכה לישראל מיורדי הגיהנם, וגם מבואר שם דאומרין כן דוקא בציבור, ויבואר להלן.

ובדרך אגב בפירוש 'עץ יוסף' על עין יעקב (כתובות קיא, אות נ"א, ד"ה והוי כתב) ביאר בזה הטעם מדוע ציפורי נשתבחה מכל ארץ ישראל בזבת חלב ודבש, דבמס' שבת (דף קיח.) איתא: "אמר רבי יוסי יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי שבת בציפורי", לפי שטבריא יושבת בעמק ומכניסה שבת יותר מוקדם משום שהחמה מתכסית מעיניהם ראשונה, ואילו ציפורי שיושבת בראש ההר כציפור מאחרת ביותר לצאת מן השבת כי החמה שוקעת שם מאוחר יותר, ואם כן כיון שציפורי היא האחרונה שמוציאה את השבת נמצא שברכת יורדי הגיהנום לבני ציפורי 'ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ' גדולה יותר משאר מקומות, ולכן היא משובחת יותר משאר המקומות בארץ, עי"ש. ודפח"ח.

ונחלקו המנהגים על הזמן המסוגל לאומרם, דב'לבוש' (סי' רצ"ה) מבואר דאומרים אותו לפני הבדלה, וב'אליהו רבה' (סק"ו) כתב ע"ז, דב'מנהגים דר"א טירנא' במוצ"ש מבואר דאומרין אותו אחר הבדלה וכן ב'כל בו' (סימן מ"א), עי"ש. וב'פרי מגדים' (שם מ"ז סק"ג) כתב

"ונוהגים לומר פסוקים של ברכה כגון (דברים כח"ב) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב כדי שיתברכו במעשה ידיהם", עי"ש. ובספר 'המנהיג' (הלכות שבת) כותב: "מנהג כל ישראל לומר במוצאי שבת ויתן לך וכל הפסוקים של ברכות שיתברכו ישראל בשבת הבאה ומעתה ועד עולם", עי"ש. וכן הוא ב'שבולי הלקט' (ענין שבת סימן קכט) שכתב: "נהגו לומר פסוקין של ברכות ונחמות לסימן טוב לפי שהוא תחילת השבוע ויתן לך יעבדוך עמים" וכו', עי"ש, וב'דוקח' בסידורו (דף תקצ"ה) כתב: "לאחר הבדלה בבית הכנסת אומרים 'בקול רם' ויתן לך האלקים, לפי שהשבוע נכנסת ואומרים פסוקים טובים וברכות ושלומות ונחמות, ועוד מדכתיב ב' כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון", עי"ש.

וב'סדר היום' כתב: "נוהגין לקרוא פסוקים של ברכה [במוצ"ש] כמו 'ויתן לך' וגו', וכל המוסיף הרי זה משובח, מפני שתחילת השבוע צריך להראות עניני טובה וברכה, וסימנא מילתא", עי"ש.

וב'זוהר הקדוש' פר' בראשית (דף יד.) לאחר שהאריך דמי שמדליק נר קודם שאומרין קדושה דסידרא שיורדי גיהנם מקללין אותו משום שממהר הגיהנם, מסיק, וז"ל: "אבל אי איהו ממתין עד דישלימו קדושה דסדרא, אינון חייבין דגיהנם מצדיקין עליהו דינא

דהמנהג דמאחרין הבדלה, וה'ביאור הלכה' (שם) העתיק דבריהם.

והטעם לאומרו קודם הבדלה מבואר ב'לבוש', שהוא כדי להאריך הזמן אשר אש הגיהנם ישובת, והרשעים לא יחזרו לגיהנם במהירות [ולפי"ז לכאורה אין עיקר הטעם משום פסוקי ברכה], דכל עיקר הטעם שאומרים ואתה קדוש וכו' במוצ"ש הוא להאריך הזמן של אש הגיהנם כמבואר בטור (רצ"ה), וכלשון ה'מחזור ויטרי' בסדר מוצ"ש: "ולכן מאריכין בתפילה במוצאי שבת ואומרים ויהי נועם וסדר קדושה" ופסוקי נחמות" לאחריהם, מפני שביום השבת יוצאין פושעי ישראל מגיהנם ויש להם מנוחה בשבת כדאמרינן בפ"ר עקיבא עד שישאל מסימין את תפילת המעריב, לכך מאריכין בתפילה שלא יחזרו מהרה לגיהנם", עי"ש. ובזה מבאר ה'לבוש' דלכן מאריכין נמי בויתן לך, וכלשו"ק: "לפי שעכשיו הוא זמן חזרת רשעים לגיהנם ששבתו בשבת וממתינין להם עד שיסיימו כנסיה אחרונה של ישראל את תפלתם, על כן מאריכין בענייני תפלות ועל כן נוהגין גם כן בקצת מקומות להאריך הרבה בויהי נועם וסדר קדושה ופסוקים של ברכה ויתן לך, שכן קבלו חז"ל שבמוצאי שבת צועק הממונה על הרוחות חזרו לגיהנם שבבר סיימו ישראל את סדריהם".

וב'אשל אברהם' (סימן רצ"ח) ביאר בטעם מנהגינו למנוע מלומר ויתן לך בבית הכנסת, נראה שהוא מטעם שעדיין לא ברכו מאורי האש, ואין נכון ליהנות מהנר, כי רוב העולם אינו יכול לומר בע"פ וצריכין לסיידור ולנר, אבל בבית הכנסת דשם ה' נוהגין לומר ויתן לך, שם ה' אחר הבדלה כמבואר בכל בו ובמנהגים, ויצאו בברכת הנר אלו שצריכין לנר לאמירת ויתן לך, ומה שמברכים בביתם ה' להוציא בני ביתם וכו' עי"ש.

אולם בזה אי מותר ליהנות מהנר קודם הבדלה כבר האריך ב'שערי תשובה' (סי' תקצ"ט), וזל"ק: "המנהג שמתפללים מתוך הסדור אף שלא ברכו עדיין ברכת מאורי האש, וכתב 'ברכי יוסף' (סק"ב) שצריך עיון לפי מה שכתב ב'ברכי יוסף' (סימן תרצ"ג) דרבנות קמאי ובתראי סבירא להו שאין להנות מהאור קודם ברכה, אי"ש. אך גם שם בקריאת מגילה אין נוהגין לומר תחלה ברכת האור, וכאן נראה לעניות דעתי להקל טפי שאין זה הנאה גמורה דקצת שגורה בפיו, ומכל מקום ראוי

לכתחלה למי ששגור בפיו התפלה שיאמרנה בעל פה. ואמנם נראה דמיד שמבדיל בתפלה סגי כיון שעל כל פנים אומר המבדיל בין אור לחושך אף על פי שלא ברך עדיין על בריאת האש, והכי נוהג עלמא שמתפללים במוצאי שבת מתוך הספר לאור הנר, ואמנם יש שאין נוהגין כן ולכן אין אומרים ויתן לך לפי שאינו שגורה בעל פה, גם מבדילין מיד אחר התפלה כדי להקדים עצמו לברכה שעל האור, והמחמיר יחמיר לעצמו אבל אין להורות לאחרים", עי"ש. ומבואר מזה דאע"ג שיש מקום להחמיר שלא לקרוא לאור הנר, מ"מ מעיקר הדין מותר, וכן נקט ה'משנה ברורה' סי' רצ"ח ב'שער הציון' (סק"ג) דהמנהג לומר ויתן לך לאור הנר קודם שמבדילין".

וב'שער הכוונות' (שינוי תפילות) איתא: "אותם הפסוקים של ויתן לך האלהים מטל השמים וכו' הכתוב במחזורים במוצ"ש בסדר ההבדלה, היה נוהג מורי ז"ל לאומרם בכל מוצ"ש בעת שמבדיל על הכוס בבייתא, והנה נזכר בזוהר בהקדמת דפרשת בראשית ענין זה", עי"ש, וכ"כ ב'כף החיים' סקי"ב. וב'סידור רבי אשר' כתב בזה, וזתד"ק: "דהרב ז"ל ה' אומר אחר הבדלה ויתן לך כמו שנוהגין הרה"ז ז"ל, ובזוהר בראשית מבואר דיש לאומרה בבית הכנסת, ונראה דגם הרב ה' אומרה בבית הכנסת כשהי' מתפלל עם אשכנזים, אבל כשהי' מתפלל עם הספרדים שאין מנהגם לאומרו בבית הכנסת נזהר ה' לפחות לומר אחר הבדלה בבייתו", עי"ש. ומנהג רבותינו הקדושים נבג"מ וכן נוהג מרן כ"ק אדמו"ר שליט"א לאומרו תיכף אחר הבדלה יחד עם פיוט המבדיל בין קודש לחול.

ובמה שכתוב בזוהר הק' (הובא לעיל) דיש לאומרו בציבור, עי' בספר 'סגולת ישראל' (מערכת פ', כ"א) "שסגולה לפרנסה לומר בכל מוצאי שבת ויתן לך, וטוב שיאמרו שנים יחד כי אחד מברך לשני, כן כתב הגאון הקדוש והטהור ר' מנחם מענדל מרימנוב צוק"ל עי"ש, וב'טעמי מנהגים' (אות תו בהגה) מביאו בשם גדול אחד.

ועי' ב'אגרא דצבי' על 'אגרא דפרקא' (אות מט) שכתב ע"פ מה שהובא באגרא דפרקא (שם) שבקריאת פרשת התוכחה יש להקפיד שלא יעמוד ליד הבעל קורא או סמוך לו אדם אחר, דח"ו יכול לינזק, ואם כך הוא בקריאת התוכחה ודאי דמידה טובה מרובה, ולכן מוטב שישיב את חברו לנגדו, ותחול ברכת 'ויתן לך'

על כל אחד. ועוד אמרו בספרים, שכשאומר ויתן לך וכו' והוא מתפלל בעד חברו שלידי, הרי גם הוא צריך לאותו דבר והוא נענה תחילה, כמו שאמרו חכז"ל.

ודבר חידוש מצאתי בספר 'לקט הקמח החדש' (השמטות) שכתב: "שמעתי שמרן בעל דברי יחזקאל הגה"ק משינאווא אמר ויתן לך במוצש"ק ביחד עם כהן שיחול עליו הברכה כשאומר הכהן עמו", עי"ש. אולם ב'דברי יחזקאל החדש', בהליכות והלכות, מביא שהרה"ק משינאווא זצ"ל היה נוהג להסתגר בחדרו במוצאי ש"ק ולומר ויתן לך בכוונה גדולה, ואירע פעם א' שחסיד אחד התחבא בחדרו כדי לשמוע אמירת ויתן לך וכשהבחין בו הרה"ק נזף בו קשות, עי"ש. ונראה משה שלמעשה הי' אומרו ביחידות. וע"ע שם מה שמביא בשם הרה"ק מנאסאד ז"ל שאמר משמו של הרה"ק משינאווע זצ"ל: "אינני מבין איך יכול יהודי להמשיך פרנסה בכל השבוע אם לא אמר ויתן לך במוצש"ק", עי"ש. ובספר 'משמרת כהונה' מהרה"ק מאוסטרובצא זצ"ל מביא כן בשם הרה"ק מלובלין זצ"ל שהוא לא מבין איך תהיה פרנסתו של יהודי מוכן אם לא אומר ויתן לך במוצש"ק, עי"ש.

ובקונטרס 'כנפי יונה' מובא שהרה"ק מרוזין זצ"ל אמר: "איני יודע מניין יש ליהודי שפע בכל ימי השבוע אם הוא אינו אומר 'דרור יקרא' בסעודה שלישית ו'ויתן לך' במוצאי שבת, ואם יקשה לך הרי אנו רואים יהודים שאינם אומרים ובכל זאת יש להם שפע, רע ומר הוא השפע שאינם יודעים מאין הוא בא", עי"ש.

ומעשה פלא בענין זה מובא בספר 'אמרי פנחס השלם' (שער השבת אות ח"י): "פעם אחת בא איש אחד אל הרה"ק רבי בנימין זאב מבאלטא זצ"ל [תלמידו של הרה"ק רבי פנחס מקארין זצ"ל] והיה זה ביום שלישי, והתאונן בפניו שבא לכאן על היריד ואינו מצליח להרוויח כלום. שאלו: אמרת 'ויתן לך' במוצאי שבת? השיב הלה: 'לא אמרתי, כי הייתי טרוד'. אמר לו: 'זאיך אפשרי שיהיה לך 'יריד' טוב ותררוויח מעות כשלא אמרת 'ויתן לך'?! קח סידור בידך, ואמור 'ויתן לך', עי"ש.

ועי' ב'שפת אמת' פרשת תולדות (תרמ"ט) שמביא המדרש (ב"ר סו. א) ויתן לך אלוקים הן וכבושיהן, "פירוש שיתן גם כן ההכנה שנהיו מוכנים לקבל הברכות' כמו

ששמעתי מפי מו"ז ז"ל שזה מעלת המתנה הנותן בעין יפה נותן' ולכן הנותן בור לחבירו צריך ליתן לו דרך (ב"ב עא.). כן המתנה שנותן הקב"ה נותן גם כן הדרך שיהיה האדם מוכן לקבל המתנה, ודפח"ח, וזה שאמרו כבושיהן כמו שאיתא (ב"ר מ) כבוש הדרך לבניך שהוא הדרך וההכנה לקבל, וכן הוא בשבת קודש שנותן ברכה לימי המעשה שנוכל להכין בהם הדרך לקבל השבת הבא, וזה שאיתא במדרש (ב"ר סו. א) ויתן ויחזור ויתן שמתנה זו עצמה אין לה הפסק שנותנת הכנה להבא לאדם לילך ממדרגה למדרגה, והשבת מברך לימי המעשה לקבל אחר כך השבת הבא וכן לעולם, ואולי זה סמך למנהגן של ישראל לומר במוצאי שבת קודש פרשת ויתן לך כמו שכתבנו" עי"ש.

ובפ' כי תבוא (תרנ"ז) כתב על הפסוק ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול ה' אלקיך, וזת"ד: "כל הברכות הוא שורש הברכות, כדאיתא בזוה"ק (יתרו פח. א) על ברכת השבת כיון דלא אשתכח ביה מזונא מה ברכתא אשתכח ביה אלא כולו ברכאין בשביעאי תליין וכו', ולכן פורט הכתוב אחר כך ששה ברכות פרטיות, ברוך בעיר, בשדה, פרי בטן, טנאך, בבואך, בצאתך, מול ששת ימי המעשה, אבל כל הברכות הוא שורש הברכות, והוא ברכת שבת שאין הכל מוכנים לקבל אלה הברכות רק בני ישראל בכח התורה כי תשמע בקול ה' על ידי זה והשיגוך, ויתכן לומר כי בעבור זה אומרים אלה הברכות במוצאי שבת קודש, ושוב מצאתי מזה בסידור רבי הירץ ז"ל במוצאי שבת קודש [שם], עי"ש.

ובספר 'צוף הרי"ם' [מהרה"ק ר' יחיאל מיכל מגוסטינין זצ"ל] (דף ח) כתב הטעם בזה, וזת"ד: "דתיכף במוצש"ק מתגרה הס"מ באדם ולשלוט בו לדע ח"ו, ולכן צריך ברכה מן השמים תיכף אחר שעבר יום הקדוש שבת קודש שלא יוכלו לשלוט בו כוחות החיצוניים", ופעם הביא מליצה לכך מלשון הפסוקים בברכת יצחק ליעקב, ויהי אך יצא יעקב מאת פני יצחק אביו והנה עשו אחיו בא מצידו, ואחר כך כתוב גם ברוך יהיה, שהיה צריך תיכף לברכה עוד הפעם מיצחק אביו, כך גם כשהיהודי יצא מהשבת קודש שהוא כיוצא מאת פני הגבורה ונזר אלוקיו על ראשו, הנה בטרם כילה לצאת נדבקו בו כוחות הסט"א להרע

ולהשחית ולצוד ציד להביא ולקטרג למעלה לכן צריך ברכה, עי"ש.

עוד ראיתי ב'פרי צדיק' (תולדות אות ז') הטעם שאומרים ויתן לך במוצ"ש, וז"ל: "דאכילה שבת תמיד בקדושה וכמ"ש האריז"ל שאף אם מכין באכילות שבת לענג גופו הוא ג"כ בקדושה, ואכילה כזו לא יזיק כלל ולא יבוא מזה קטרוג היצה"ר, ולכן אומרים במוצ"ש ויתן לך שיומשך קדושת שבת לימי המעשה שיהי' ג"כ האכילה בקדושה וכו' דכל ברכת ויתן לך הי' דאכילה יאה בקדושה" וכו', עי"ש שהאר"י בזה.

וב'לקוטי מהרי"ח' כתב טעם נפלא בענין זה, וז"ל: "לפענ"ד נראה דאפשר לומר על פי דברי המג"א סימן רס"ב (ס"א) בשם מהרי"ו דהב' מלאכים המלוין לאדם בערב שבת אינם יוצאין עד לאחר שבת, ועיין ב'מטה משה' שהמלאך הרע המלוה לאדם בערב שבת הוא ס"מ שרו של עשו, והנה מצינו גבי יעקב אבינו קודם ששלח את השר של עשו לא רצה לשלחו עד שהודה לו על הברכות, עי"ש. לכן גם אנו קודם ששולחין אותו לדרכו מזכירין ברכותינו והוא בעל כרחו יסכים על ברכותינו, כל זה לא כתבתי רק בדרך אפשר ובדרך סמך וכל פוטפטי דאורייתא טבין, עי"ש.

ודבר פלא יש בסדר הפסוקים של פרשת כי תבא שאומרים במוצ"ש, כי אנו מהפכין הפסוקים, שסדר הפסוקים בתורה הוא ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה, ברוך פרי בטןך ופרי אדמתך ופרי בהמתך שגר אלפיך ועשתרות צאנך, ברוך טנאך ומשאתך, ברור אתה בבואך וברור אתה בצאתך, ואילו בסידורים בסדר 'ויתן לך' במוצ"ש, סדר הפסוקים הוא מהופך, כזה: ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה, ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך, ברוך טנאך ומשאתך, ברוך פרי בטןך ופרי אדמתך ופרי בהמתך שגר אלפיך ועשתרות צאנך. ור' וואלף היינדהיים המדקדק [בסידור שפה ברורה] ביאר הענין: "דכיון אמירת פסוקים אלו אינם חלק מהתפילה אלא הוא רק מנהג, לפיכך היפכו את סדר הפסוקים לסימן שהדבר הוא רק מנהג, וזהו כעין

מה שכתב הרמב"ם על קריאת הלל בראש חודש שכידוע לדעת הרמב"ם אין מברכין כשאומרים רק חצי הלל, ובראשי חדשים קריאת ההלל מנהג ואינה מצוה לפיכך קוראין בדילוג ואין מברכין עליו, כמבואר במסכת תענית (כח:) כיון דחזא דקא מדלגי דלוגי אמר שמע מינה מנהג אבותיהם בידיהם וכו', ולכן רצו לרמוז ולהודיע שזהו רק מנהג הפכו את הסדר כשם שמדלגים בהלל, עי"ש.

אבל ב'ספר החיים' [לאחי המהר"ל] (ס' חיים טובים פ"א) ביאר הטעם על מה שהתורה הזכירה תחלה ברכת פרי הבטן ואח"כ ברכת הטנא, ואנו מזכירין קודם ברכת הטנא תחילה ואח"כ ברכת הבטן, דאנחנו עכשיו בגלות המר הזה וכל יום קללותיו מרובה מיום שלפניו, ולכן יש להקדים קודם ברכת הטנא, עי"ש.

ובדרך אגב עי' ב'חתם סופר' פ' תבא שכתב: "דבברכה קודם פרי בטןך ואח"כ טנאך ומשאתך, ובקללה היפך הענין ועי' רבנו בחיי, וי"ל בברכה טוב שיתברך בעושר וכבוד טנאך ומשאתך אחר שכבר גידל בניו כדי שיתגדלו בהכנעה ועבודת ה' טרם יהי' עשירים גדולים ויכירו ה', ובקללה הי' הדבר היפך אע"ג שכבר ירדו מנכסיהם ונתארר טנא ומשאותם והי' להבנים להיות נכנעים ועובדי ה' מ"מ יתארר פרי הבטן ר"ל, ע"כ הקדים ברכת פרי הבטן לטנאך ומשאתך", עי"ש.

ונסיים בדבר נפלא מהרה"ק מאוסטרובצא זצ"ל בקונטרס 'משמרת כהונה' בסוף הספר 'אור תורה', וזת"ד: "דלכאורה למה אומרים בתפילה ויתן לך ולא ויתן לי, אלא משום דאין לו לאדם אלא מה שמתפלל הוא על חבירו, וכמו כן מצינו ששתי פעמים יעקוב"ב כשהוא מלא עולה למספר כמספר שלו"ם, שגם הוא להורות דיעקוב הוא חשוב רק כשהוא עם חברו, וההיפך אצל עשו דוקא כשהוא נכתב חסר הוא עולה למנין כמנין שלום ולא כשהוא מלא עם י', להורות דעשו הוא שלום אך ורק אם הוא לבדו אם הוא חסר, לכן הנוסח הוא ויתן לך דייקא, ודפח"ח.

**חֶזֶק יִמְלֵא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ, אִמְיֵץ יַעֲשֶׂה בְּקִשְׁתֵּנוּ,
וְהוּא יִשְׁלַח בְּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, בְּרָכָה וְהַצְלָחָה**

מוסדות יטב לב

דרכינו יואל

מסאטמאר

בנימין

בית שמש

בית שמש

נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר

ברגשי הערכה והוקרה, ברכותינו ערוכה ושגורה, בשבח ושירה, לכבוד מע"כ ידידינו עוז הנודע לתפארה, מוכתר בחכמה ובינה יתירה, עומד לימין מוסדותינו הק' פה בית שמש המעטירה, ידיו רב לו בהתייחסות מוסדותינו מהמסד ועד הטפחות ברוח מסורה, ומרבה להיטיב לנו בתדירא, בבית מדרן רבינו עט"ר שליט"א זכה לקירבה יתירה, ראש וראשון לכל קדשי קהילתנו בעוז ובגבורה, ע"כ נבוא לפניו בשבח ושירה.

נפתלי הירצקא שטיין שליט"א

נאמן בית כ"ק מדרן רבינו הגה"ק שליט"א
הבר ועד הנהלת מוסדות "יטב לב" בית שמש בארה"ב

ולמשפחתו הנכבדה שיחיד

לרגל תת ה' שמחה במעונו באירוסיו בנו החשוב ומהולל מוכתר בכל מידה נכונה

החתן **חיים שמעון** הי"ד

עב"ג בת הרה"ח ר' ארי' לייביש טייטלבוים שליט"א

מזה ינתן משאלותינו, שיזכה מע"כ ומשפחתו שיחיו לברכות עד בלי די
ומשמי מעל יתברך בשפע ברכה והצלחה, נחת דקדושה, אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מגנזי צחצחות, ישועות ובראות השלימות לחיים ולטב
ד שנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעולתו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתנו הקדושה חקוק וכתוב
תבנה עיר קדשנו, בביאת גואלינו ובבנין בית מקדשנו ויזרח אור השמש

מעריך, מוקיר ושמה בשמחתו הגדולה מריחוק מקום ומקורו הלב
בשם הנהלת המוסדות בית שמש

צבי עקיבה ברייטשטיין

יו"ר ומנהל מוסדות "יטב לב" בית שמש

חוקים להוראתם

הלכות ידניים, פפסי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

ניצנע"י הרב הנאמן דומ"ץ דקדולתנו שליט"א

דיני שינוי מקום באמצע הסעודה

אוכל במקום אחד וברצונו להמשיך במקום אחר

הנוטל ידיו לסעודת פת וברצונו לחלק סעודתו לב' מקומות, דהיינו שברצונו להתחיל בסעודה במקום אחד ולהמשיך סעודתו במקום השני, ולברך שם ברכת המזון, צריך לקיים שלושה תנאים בכדי שיוכל להתחילה לעשות כן על סמך ברכתו שבירך במקום הראשון, ואלו הן - (א) דעתו, (ב) כוית פת במקום הראשון, (ג) פת במקום השני, ונבאר התנאים:

(א) דעתו

בעינין שיהא בדעתו בשעת ברכת המוציא שברצונו לאכול גם במקום השני, ואם בשעת הברכה לא היה בדעתו שברצונו להמשיך הסעודה במקום אחר אזי לא יעקור ממקומו עד שיברך ברכת המזון.

ב"ח (סי' קע"ח) וכו"א (סק"ח) עפ"י הכל בו (סי' ז' מובא בבי"ס תפ"ד בשם האגודה) ודבר"ן (ער"פ כ"ב) ושו"ת הרמ"א (סי' א') דכתבו דלכתחילה אין לעקור ממקומו לפני שבירך, כיון דפת חשובה היא וטעונה שתהא הברכה שלאחריה במקום אכילתה, ובה שאוכל במקום אחר ויברך שם הרי זה נחשב כמי שלא בירך במקום האכילה, ואף שממשיך באכילתו במקום השני ויברך שם, אולם לא יועיל זה לאכילה הראשונה שהיתה טעונה ברכה במקומה לכתחילה קודם שיעקור משם, ועפ"י כתב המ"א דאף דנקט' דליכא שינוי מקום בפת, וכן לא שייך הטעם המובא ברמ"א משום שמא ישכח לברך דהרי בכוונתו לאכול פת במקום אחר, עכ"ל אין לצאת ממקומו לפני שבירך משום דהוי עקירה לפני ברכה"מ, ובהגה' רעק"א ומובא בביוה"ל הקשה דדברי הר"ן קאי רק לפי רב ששט דדעתו דשייך שינוי מקום בפת, ולכן נחשב סילוק סעודה והוי עקירה, משא"כ להרמ"א דפסק כרב חסדא דליכא שינוי מקום בפת, ממילא לא הוי עקירה, אולם בשו"ע ר"ר (סי' ד') ובמשנ"ב (סק"ח) נקטו כהמ"א דאף לרב חסדא שייך דין עקירה, ולכן אין לצאת ממקומו, ורק אם בשעת ברכת המוציא היה בדעתו לגמור סעודתו בבית אחר מותר לעקור לכתחלה, וכדביאר בשו"ע ר"ר (שם סי' ד') הטעם דמועיל דעתו כיון דמתחילה לא קבע במקום זה כל סעודתו, וכמו בהולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם ומברכים במקום סיום אכילתם דלכן נתכונו תחילה, ובמשנ"ב (שם) מובאר הטעם כיון דשני המקומות חשיבי כמקומו.

אלא דיש לדון היכא דמטרת הליכתו למקום אחר אינו בשביל לאכול שם, אלא הוא יוצא למטרה מסוימת, ורק בכדי למנוע איסור עקירה ממקומו, לכן הוא מחליט לאכול במקום השני, האם גם בזה לא חיישי' לשמא ישכח, וצדיק הספק הוא דבמ"א כתב ואם מומינים אותו לאכול במקום אחר לא חיישי', ומשמע קצת דדוקא שמומינים אותו, דאז כל מטרת יציאתו הוא בכדי לאכול, אזי לא חיישי' שישכח דהרי משום זה יצא, אבל אם מטרת יציאתו לצורך דברים אחרים, לכאור הרי עדיין יש לחשוש שמא ישכח, דהרי יציאתו לא היתה למטרת אכילה.

(ב) כוית פת במקום הראשון

צריך שיאכל כוית פת במקום הראשון שהתחיל שם הסעודה בכדי שיוכל להמשיך בסעודה במקום השני בלא ברכה

ראשונה, אבל אם בתחילת סעודתו במקום הראשון אכל רק פחות מכזית פת, וברצונו לעקור ממקומו למקום אחר ולהמשיך שם בסעודה, אזי יצטרך במקום השני לברך שוב ברכת המוציא

מ"א (סי' ר"י) ומובא במשנ"ב (סק"ח), כיון דבפת פחות מכזית דינו כשאר דברים שברכתם בורא נפשות דלא מהני בהם דעתו לשנות מקומו כמו שנבאר, ואף דעתו לא מהני בהם אלא מחדד להדר ולא מבית לבית).

(ג) כוית פת במקום השני

וצריך לאכול פת גם במקום השני, ולכתחילה ראוי שיאכל שם כוית פת, אולם אכילת שאר מיני מאכלים ואפילו מזונות לא מהני.

בעינין שיאכל פת במקום השני בכדי שהליכתו ממקומו הראשון לא תהא נחשבת כעקירה להפוסקים הנ"ל, ובה שאוכל במקום השני, הרי שם תהיה גמר סעודתו ונחשב שבירך במקום הסעודה.

ולגבי שיעור הפת, בסי' קפ"ד (סי' ב') לגבי מי שעקר ממקומו בסעודת פת לפני ברכה"מ וברצונו לברך במקום השני דכתב בשו"ע צריך לאכול שם פת, נחלקו האחרונים כמה פת צריך שיאכל במקום השני, דבמשנ"ב (סק"ט) הביא בשם רוב אחרונים, וכ"כ בשו"ע ר"ר (שם) דאפילו בפחות מכזית מהני, דאף בזה מצטרף אכילתו לאכילה שאכלו במקום הראשון, וכפי שביאר הטעם לפי שמכל מקום עיקר חובו ברכה האחרונה חל עליו במקום שגומר שהרי קודם שגומר אין עליו חובו לברך אלא יכול לאכול עוד כמה פעמים ולפטור כולו בברכה שבירך לבסוף כולו ע"כ, ובבאה"ט (סק"ד) בשם הלק"ט (סי' קמ"ז) דבעינן דוקא כוית פת, כיון דבפחות מכזית אין זה אכילה כלל, וכ"כ בקיצור שו"ע (סי' כ"ב סעי' כ"א) ועוד, ובס' ברכת הבית (שער כ' סעי' ז') כתב דלכתחילה בעי' כוית, ורק כשאין לו יכול לברך אף בפחות, ונמצא דהרבה אחרונים סוברים דבעינן דוקא כוית, ואף דשם הרבה מקילים אף בפחות מכזית, עדיין צריך להחמיר לכתחילה בכזית כיון דהפמ"ג (סי' קע"ח במשנ"ב ז') כתב דבעי' כוית, וכתב דאף שהמ"א בס' קפ"ד הביא דברי הל"ח דסגי בפחות זהו דוקא בדיעבד כשכבר הלך למקום אחר, אבל לכתחילה אף המ"א יודה דבעי' כוית, וא"כ יש להחמיר לכתחילה כשברצונו לצאת ממקומו שיצא בתנאי שיאכל כוית, ורק בדיעבד כשכבר יצא אז די בפחות, ואפשר דאף לכתחילה כשהוא מוכרח לצאת ואין לו כוית דיכול להקל בפחות.

אולם אכילת שאר מיני מאכלים ואפילו מזונות לא מהני לזה דמבואר במשנ"ב שם בשם הפמ"ג).

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' אברהם צבי געלבשטיין ז"ל

בן הרה"ח ר' יושע אייזיק ז"ל
גלב"ע כ"ג מנחם אב
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדו ידידינו הרבני החשוב הנגבד רודצ'ו"ח
מזה"ר יושע געלבשטיין הי"ו
אב"י בויליאמסבורג יע"א

לעילוי נשמת
האה"ח מרת שיינדל סערל ליבערמאן ע"ה

בת הרה"ח ר' ישעי' איסר ז"ל
גלב"ע כ"ט מנחם אב
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדו ידידינו הרבני החשוב הנגבד רודצ'ו"ח
מזה"ר אהרן יוסף ווייס הי"ו
אב"י בבארא פארק יע"א

דיני זהירות בדרכים הנוגע למנהיג רכב (אוטו) ולהולכי דרכים

- א) מצוה וחובה על כל איש ישראל להזהר ולשמור את עצמו מסכנות שנאמר "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" וכן כתיב "רק השמר לך ושמור נפשך מאוד" והן שתי מצוות לא תעשה וכל המסכן את עצמו עובר על שתי מצוות אלו והנהנה בקום ועשה ושומר עצמו מן הסכנה מקיים שתי לאוין אלו^(א).
- ב) מצוות שמירת הנפש נאמרה בלשון שמירה וכן נאמר בה לשון "מאוד" ללמד שגדר המצוה הוא לשמור את עצמו ולא להכניס עצמו אפילו לנדנדו וחשש סכנה ויש להתרחק מכל מצב שגורם חלילה לאבד את חייו^(א).
- ג) הנוסע במהירות גדולה ומופרזת הרי הוא מסכן את עצמו ועובר בזה על מצוות דאורייתא האמורים ועתיד ליתן את הדין על כך^(א) ולכן אין היתר לנסוע רק כפי המהירות שנקבע שמותר לנסוע ולא יותר מזה^(א).
- ד) הנהוג ברכב במהירות גדולה שלא יוכל לעצור את הרכב ברגע שיצטרך מבלי לגרום אסון יש לו דין מזיק ממש^(א) ובה שהוא נוסע באופן היוצא מכלל שיעור הניתן הרי הוא מסכן את עצמו וכל הנוסעים עמו ואת ההולכי דרכים ויש לו דין רודף^(א).
- ה) ולכן הנוסע ברכב שלא בזהירות ומסכן את הבריות יש להזהיר אותו ולהתרות בו בבית דין ואם הוא ממשיך לנסוע כרצונו מותר ומצוה ומוסר לשלטונות כדי להציל את נפשו ונפשות הנוסעים עמו והולכי הדרכים^(א).
- ו) אם אין פנאי להתרות בו והוא מסכן במעשיו את הרבים ויכולין לעצור בעדו בשעת מעשה יכול למוסרו מיד לשלטונות וא"צ התראה^(א) וכן אם יודע בוודאי שלא יבוא לב"ד מותר למוסרו בלי התראה^(א).
- ז) אף דמות לרוץ בערב שבת אחר חצות לצורך הכנות לשבת ואם הזיק פטור^(א) היינו דווקא הליכה ברגל אבל אסור לנסוע ברכב במהירות ואם נסע כן והזיק חייב בתשלומין^(א).
- ח) גם כשנוסע לדבר מצוה וממהר לצורך תפילה בציבור או איחור קריאת המגילה וכדומה אין היתר לנסוע במהירות מופרזת^(א) ולכן עדיף שיתפלל בביתו וביחידות ולא יסכן את עצמו ואחרים וכן אם הגיע קרוב לשבת ע"י איחור הפליגה י"ר [מטוס] וכדי להגיע לביתו לשבת יצטרך לנהוג באופן מהיר ביותר בכה"ג עדיף שיתארח במקום קרוב לשדה תעופה מאשר יכנסו עצמו ואחרים לסכנה^(א).

ביאורים והוספות

שמא לא יוכל לעמוד כשירצה ונמצא פשוטה בו ומזיק בגופו הוא כיון שרובק על גוף הבהמה ומזיק בגוף הבהמה וחייב לשלם כל מה שישומו בית דין עי"ד וא"כ ק"ו בן בנו של ק"ו בנסיעה ברכב במהירות מופרזת דיש לו דין מזיק ממש.

ועיין בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סימן י"א) שכתב "טבע העם הזה עמא פזיזא וממהרים ונוסעים בלי להתחשב בסכנת גופם עצמם וסכנת אחרים כאשר עיני ראו למאות פעמים".

שו"ת מנחת יצחק שם ועיין במנחת אמת (פ"ד הערה כ) בשם גדולי הוראה שאם נסע באופן שדינו כרודף ועי"ז נגרם היות יש לדון דפטור מתשלומין משום קים ליה בדבריה מיניה/

שו"ת מנחת יצחק שם עפ"י המבואר בחו"מ סימן שפ"ח סעיף י"ב ברמ"א דמי שעוסק בזיופים וכיוצא בדברים העלולים לסכן את הציבור מתירין בו שלא יעשה ואם אינו שומע להתראות מותר למסרו.

פתחי חושן נזיקין פ"ד הערה כ"ב.

ועיין בהסכמת הגר"מ שפרן שליט"א לספר נתיבות חיים שכתב שכדאי שיתרה בו אפילו בעילום שם ויאמר לו "שיפסיק לנהוג בצורה כזו ואם לא יפסיק מדרכו יש לו היתר מרב לפנות לשלטונות".

מכבואר בב"ק (ל"ב ע"א) דאין זה נקרא רץ ברשות הרבים שלא ברשות כי לצורך שבת התירו לו לרוץ ואף דלשון השר"ע הוא "בין והשמעות" דמשמע רק סמוך לשבת ממש אך עיין בהגהות אשר"י (ב"ק שם סימן י"א) דמחצות היום ולמעלה משעה שמתחילים לתקן צרכי שבת לאפות ולבשל נחשב שהוא רץ ברשות.

בשם הגר"ק דבזה אין שום היתר כיון שהוא פיקוח נפש ולכן אם נוסע יותר ממה שמותר לו והזיק פשוטא שחייב לשלם.

מכבואר בפסחים (ח' ע"א) דאף דשלושי מצוה אינם נזוקים מ"מ היכא דשכיח היזקא לא אמרינן כן.

תשובת הגר"מ גרוס שליט"א בנתיבות חיים.

רמב"ם הל' רוצח פ"א הובא בשו"ע חו"מ סי' תכ"ו בסעיף ו' עד סעיף י' "כל המניח גגו בלא מעקה ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר ולא תשים דמים בביתך - אחד הגג ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשול בה אדם וימות וכו' וכן כל מכשול שיש בו סכנה נפשות מצות עשה להסיר ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה שנאמר השמר לך ושמור נפשך ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה ביטל מצות עשה ועובר בלא תשים דמים - וכן בסעיף י' "כל העובר על לבדיו אלו ויוצא בהם ואמר הרינו מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך" או אינו מקפיד בכך מכין אותו מכת מדינות והנהנה מהם עליו תבוא ברכת טוב עכ"ל השר"ע שם והגם דהפסוק ונשמרתם מאוד לנפשותיכם מדבר רק כלפי שמירת הנפש ולא בענין שמירת הגוף מ"מ מצוין במס' ברכות (ל"ב ע"א) שההגמון אמר כן בגוגע סכנת הגוף ועי"ש במהרש"א ובמנחת חינוך (מצוה תקמ"ז) ובשו"ת אבני צדק (יו"ד סי' מ"ט) כתב דכל דבר האסור משום סכנה הוא איסור תורה דונשמרתם מאד לנפשותיכם.

בפ"ג סימן ד' א"א סק"ב) כתב דאף ספק סכנה אסור מן התורה מקרא דונשמרתם ובספר שערי תורה (כלל י"א פרט י"א) כתב דלא מהני רובא במידי דסכנה מדזהוירה התורה ושמרתם לנפשותיכם וכיון דכתיב שמירה לא מהני רובא עי"ש וז"ל בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סימן קי"א) "דין שמירת הנפש כיון שהתורה כתבה מצוה זו בלשון שמירה בעינן שמירה ודאי דכך צורת המצוה שלא יהיה אפילו צד קל של סכנת נפש וזה מדויק בלשון הרמב"ם (להלן רוצח פ"א ה"ד) שהאריך וכתב "מצות עשה להשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה" דזהירות בדבר יפה זה צורת המצוה מלשון "ונשמרתם מאד" ומלשון רק השמר לך עי"ש ובכתם סופר (עבודה זרה ל' ע"א) כתב בבאור דין חמירא סכנתא מאיסורא לא להקל מספק או ספק ספקא דבאיסורא הקב"ה ויתר שאפילו אירע שנזדמן לו דבר איסור מכל מקום רחמנא שריא בספק ספקא משא"כ בסכנתא א"א להשיב נפש. וכ"כ בתשו' אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' קל"ג) דלסכנה יש לחוש אף לדבר שלא מצוי כלל.

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' קמ"ח) מהא דהובא בחו"מ סימן שפ"ח סעיף ח' ט' ומקורו מהטור שהביא תשובות הרא"ש וז"ל "מה שטוען שהוא פטור כיון שהוא ברשות הרבים והיה לניזק לשמור עצמו לאו טענה היא שאין לו לרוץ ברה"ר ואפילו ברגיליו שיכול לעמוד כשירצה כ"ש הרכב סוס שאין לו לרוץ במקום שבני אדם ורכבן

שו"ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

י. בַּשְּׁמִינִין הַנִּקְבִּים בְּמִרְצַע פְּעִין אוֹתִיּוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּקְל לַעֲבוּרֵם לְזִיף, אֵין חוֹשִׁין מִשּׁוּם דְּמִירְתָּת פּוֹתֵי פֶן יִכִּיר יִשְׂרָאֵל בְּטִבְעֵיּוֹת עֵין.

תמצית הסת"ם

לסמן את הקלף שהנכרי מעבד שלא יבוא להחליפו

- א. קלף שעובדו במפעל של נכרים, צריך לסמן אותם בנקבים במרצע בעין צורת האותיות, כדאי שלא יבוא הנכרי להחליפו בקלף אחר שלא עובדו לשמה. ואעפ"י שיכול הנכרי לזייף הסימנים הללו בניקל¹, אין לחוש לכך, מכיון שהנכרי מתיירא שמא יכיר הישראל בזיוף בטביעות עין² (שרע, ביה"ל ד"ה בעין אותיות).
- ב. ויסמן אותם דוקא בעין אותיות⁴, אבל סתם נקבים לא מהני (ביה"ל ד"ה בעין אותיות בשם הפמ"ג).
- ג. יש אומרים שלכתחילה אין לסמוך על הסימן שנעשה במרצע, משום חשש זיוף. אלא יכתוב סימן בראש הקלף מבפנים, במקום שאין דרך לעבד שם את אותו מקום. וישאר הסימן עד אחר העיבוד. ובדיעבד יש להקל כשו"ע דמהני סימן (משנ"ב ס"ק לא).
- ד. צריך זהירות מרובה כשמעבדים את הקלף על ידי נכרי אומן. לפי שהאומנים הנכרים רגילים שכאשר יש נקבים בקלף, מניחים עליהם טלאי של עורות, וכך סותמים את הנקבים, ואותם טלאים קרוב לודאי שלא נתעבדו לשמה. לפי שהן מחתיכות עורות שמקצע הנכרי ונוטל מכל אשר בא לידו להטיל בו טלאי. ובקושי ניכרים טלאים אלו אחר עיבוד. כי אינם ניכרים אלא כאשר מסתכל על הקלף נגד השמש (ביה"ל ד"ה להחליף).

1. כי יכול להניח העור של הישראל על גבי עור אחר, ולעשות במרצע כעין אותן הצורות (ביה"ל ד"ה לזיף).

2. שנתן בסימניו, או שיכיר הישראל שהנקבים שעשה הנכרי ניכר בהם שנעשו מאוחר יותר מהנקבים שעשה הישראל (משנ"ב ס"ק לא).

3. אבל באופן שהנכרי לא מירתת אסור, ולא שייך להתיר משום ספיקא דרבנן לקולא, לשיטת הפמ"ג שיעקר חיוב עיבוד לשמה דרבנן. דכל שנהנה בו הנכרי, רגיל וקרוב לודאי שיחליף את העורות, ואין כאן ספק. והנ"מ דחיישן שמא יחליפו הנכרי היינו דווקא במקום שנהנה בו הנכרי על ידי החליפין, אבל במקום שלא נהנה הנכרי קי"ל דלא חיישין לאחלופי. (ביה"ל ד"ה משום דמירתת בשם הפמ"ג).

4. הקשה המג"א (ס"ק יג) דנפסק בשו"ע (יו"ד סימן ק"ח ס"ג) שבמקום שמצוי מומרים שיודעים לכתוב, אין הכתב סימן, אלא למי שמכיר את הכתב. ולא אמרינן דמירתת עכו"ם פן יכיר הכתב. ותרץ א. דהתם מיירי ששולח דבר לחבירו למקום רחוק, ויודע הנכרי שהישראל המקבל לא מכיר הכתב המזויף. משא"כ כאן שמיירי שבעל המפעל יוצא ממקום עבודתו והשאר שם נכרי אומן, ובוה שפיר הוה אותיות סימן. ב. דהתם מיירי ששולח מאכלים, בזה החמירו טפי דלחוט הגוי אבתריה. משא"כ כאן דאיירי מקלף לא חיישין כולי האי, לכן שפיר הוה סימן.

שו"ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

יא. עור שעבדו שלא לשמו, אם יש תקון לחזור לעבדו לשמו, יתבאר בטור יורה דעה סי' רע"א.

ה. עורות שעבדם שלא לשמה, יכול למתוח את העור, ולהכניסו שנית לסיד לשמה. וכשר. ואם אינו יכול לעשות כן, ואין להם ספר תורה אחרים וקלפים אחרים, יכתבו בו, אע"פ שאינו מעובד לשמה ויקראו בו בציבור.

שו"ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

יב. יהיה הקלף מעור בהמה חיה ועוף הטהורים, אפילו מנבלה וטרפה שלהם, אבל לא מעור בהמה וחייה ועוף הטהומים, דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך, ממין המתר בפיך, ולא מעור דג אפילו הוא טהור, משום דנפיש זיהמיה.

איזה עורות כשרים לכתוב תפילין

- ו. יהיה הקלף מעור בהמה חיה ועוף טהורים, ולמדו מהפסוק 'למען תהיה תורת ה' בפיך', מן המותר בפיך (ש"ע). ועור העוף משובח מכולם, ואחריו עור חיה, ואחריו עור בהמה. ועור השליל יותר טוב מכולם⁵, כיון שעדיין לא יצא לאויר העולם (ביה"ל ד"ה יהי הקלף).
- ז. בעור טהורה יכול לכתוב אפילו בנבילה וטריפה שלהם⁶ (ש"ע). ולא דוקא כשמתו מעצמן. אלא אפילו נתנבלו ע"י אחרים, כגון נחורות ועקורות נמי כשרות (ביה"ל ד"ה ואפילו מנבילה, בשם התוס'). והיינו משום דעיקר שצריך להיות 'ממין טהור'.

5. טעם הסדר הנ"ל איתא באליה רבה. עוף משובח מבהמה, שטעון כיסוי דם. ועדיף מחיה. לפי שרוחות קדושות מנשבות בעוף טהור, ויגיד עליו קלות העופות. חיה עדיף מבהמה מטעם הנ"ל דדם חיה טעון כיסוי משא"כ דם בהמה. ושליל משובח מכולן משום שלא נהנה מהעולם הזה, דכל בריה שיוצאה לאויר העולם מקבלת דין, שהעולם הזה נברא בהן. אבל השליל פטור מן הדין שעדיין לא יצא לאויר העולם.

6. מה עדיף לכתוב תפילין על עור של בהמה או חיה שנשחט, או על עור של נבילה. בלשכת הסופר (סימן בסק"ז) הביא בשם הרמ"ע מפאנו דשל שחיטה עדיף מנבילה, שהשחיטה מטהר. אבל נבילה בין בידי אדם בין שמתה מאליה משמע שהוא דין קשה.

ומציין להחתם סופר זצ"ל שהגיה דלא משמע כן מהגמרא מס' שבת (דף קח), 'שאל ביתוסי אחד את רבי יהושע הגרסי מנין שאין כותבין תפילין על גבי עור בהמה טמאה, דכתיב 'למען תהיה תורת ה' בפיך', מדבר המותר בפיך. אלא מעתה ע"ג עור נבלות טריפות אל יכתבו. א"ל אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשני בני אדם שנתייבו הריגה למלכות, אחד הרגו מלך ואחד הרגו אספקליטור [שר הטבחים], איזה מהן משובח. הוי אומר זה שהרגו מלך. אלא מעתה יאכלו. א"ל התורה אמרה לא תאכלו כל נבילה ואת אמרת יאכלו. א"ל קאלוס [משובח]. הרי דנבילה שמתה מאליה משובח יותר משחיטה. אמנם כתב הלשכה"ס בשם האו"י שכתב וז"ל כתב מורי הרב רבינו שמחה שדחאו בקש. דא"כ שהרגה אספקליטור לפי תשובתו למה כותבין עליו. אלא עיקר הטעם כדמפרש בירושלמי פ"ק דמגילה, דנבלות וטריפות אע"ג דאינו מותר בפיך מינו מותר בפיך. עכ"ל. ולפי"ז כתב בלשכה"ס דברי הרמ"ע נכונים.

- ח. אין לכתוב על עור בהמה חיה ועוף הטמאים, משום דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך, ודרשינן ממין המותר לפיך (ש"ע).
- ט. עור בהמה טהורה שנולד מן הטמאה, בשו"ת יד אליהו העלה להחמיר (ד"ה הטהורים).
- י. עור בהמה טמאה שנולדה מן הטהורה, מתיר שם לכתב עליה סת"ם. (ביה"ל שם. ומציין לעיין בשו"ת סת"ם סימן לו).
- יא. לא דוקא ספרים לא יכתוב על עור של מין טמא, אלא אפילו שאר ספרים שאינם תנ"ך כל שיש בהם שמות שאינם נמחקים אסור. ואם לא כתובים שמות שאינם נמחקים, רק ברמז לסימן השם, כגון אות ד' או ה'. יש לומר דשרי לכתוב אותם על עור במה טמאה. וה"ה בספרי הש"ס והפוסקים שרי בכה"ג שם. (ביה"ל ד"ה תורת ה').
- יב. עור של איסור הנאה עיין בפמ"ג שנסתפק בזה (ביה"ל ד"ה הטהורים).
- יג. לא יכתבו סת"ם על עור דג ואפילו שהוא טהור, משום דנפישו זוהמייה (ש"ע).

מכותלי הלשכה:

שאלה:

האם מותר לשלוח מזוזות, ע"י הדואר או חברת משלוחים. משום חשש בזיון, שהרי זורקים החבילות?

תשובה:

באופן שאין לו שליח שיכול לקחת עמו. והמקבל צריך את המזוזות, מסתבר שמותר לשלחו עם הדואר וכדומה.⁽¹⁾ וראוי שיכתוב על זה אזהרה לדואר שלא להשליכה. כמו שכותבים כששולחים דבר שיכול להשבר. ואז קרוב לומר שלא יורקו את החבילה.⁽²⁾ ומותר לשלוח אפילו עם נכרי, ואין בזה משום המבואר בשו"ע שאסור למסור מזוזה לנכרי.⁽³⁾

מקור הדין:

1. כתב בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סימן קעא אות ב') שמותר לשלוח ספר תורה בדואר. ואף שיש חשש שיורקו את הארגז, אין איסור זריקת ספר תורה, אלא כאשר הוא בלא ארגז. אבל ס"ת בארגז אין איסור זריקה. ה"נ בנידון דידן כיון שהם ארוזים היטב אין בזה משום בזיון. ונעיי"ש שהוצרך בס"ת כלי בתוך כלי, משום חשש שישבו על הארגז שהס"ת מונח שם. אבל בנידון לא שייך חשש הנ"ל. לכן לכאורה לא בעינן כלי בתוך כלי.
2. כ"כ בתשובות והנהגות (ח"ב סימן תקכ"ב) וז"ל 'ונראה עצה לזה שירשמו על האריזה מבחוץ שיש כאן דברים שבידים בזריקה. ובאופן זה אין לחשוש וכו'.
3. אמרי יושר (שם) בתר"ד וז"ל 'ולא דמי להא דמבואר (ביו"ד סו"ס רצא) דאסור למסור מזוזה לנכרי, דשם המזוזה בידו לעשות בה מה שירצה. ויש לחוש לבזיון. אבל הכא ששולח ע"י דואר בחתימות וכלי בתוך כלי לענ"ד אין חשש וכו'.

כתב זאת זכרון פספז ושים באוני יהושע

זכרון יהושע

פרקי זכרונות בצל הקודש של מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מרשימות תלמידו הרה"ח ר' יהושע זי"ל נלב"ע ביומא דהילולא של רבו הק' כ"ו אב תשע"ו לפ"ק

בעמדינו ערב יומא דהילולא קדישא של אבינו רועינו רבן של ישראל רבינו הקדוש זכותו יגן עלינו, אמרנו לנכון להעלות עלי גליון מרשימותיו של תלמידו המובהק הרה"ח ר' יהושע זי"ל, אשר זכה עוד ללמוד בישיבתו הק' בעיר קראלי, ולאחמ"כ בעיר סאטמאר. ובמשך כל שנות חייו לו רגיל על לשונו לספר לדור אחרון זכרונותיו משחר טל לידותו בהילו נרו עלי ראשו בצל הקודש של מרן רבינו הקדוש בעל ההילולא זי"ע, ובימים אלו עומדים בשלבי עריכת ספר הזכרונות "נר יהושע" להכינו ולהעלותו על מכבש הדפוס בקרוב.

הרה"ח ר' יהושע זי"ל זכה כל ימי חלדו להיות אדוק ומקושר לאילנא דחיי, גם בערוב ימיו אשר זכה לזקנה מופלגת בהיותו כבן מאה שנים, היה משנן לבניו ולנכדיו בני שלשים ובני רבעים והיה דולה ומשקה מתורת רבו הקדוש לאחרים, למען אשר יצוה את בניו ואת אחריו למען ידעו דור אחרון ללכת בדרך הסלולה לנו מאבותיו ורבותיו הק'. ומאת ה' היתה זאת אשר יום פטירתו לחיי עוה"ב היה ביומא דהילולא קדישא ביום כ"ו אב שנת תשע"ו לפ"ק. הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו.

בצל התומ"ר

הקשר בין אבותי לרביה"ק זי"ע, התחיל בזקני הרה"ח ר' משה חיים ווייס ע"ה, שהתגורר תחילה באחת הכפרים בגלילות העיר סאטמאר, כי העיר סאטמאר היתה מאז עיר גדולה לאלקים, ואנשים רבים מכל המדינות באו לסחור שם, על כן קבעו מגורם בגבולות העיר מפני שמצאו פרנסתם בעיר זו, אבל לא היו יכולים לגור בתוך העיר עצמה, כי באותו תקופה נגזר על בני ישראל שלא ידורו בעיירות גדולות, וכאשר הקיסר פראנץ יאזשעף ביטל גזירה זו בשנת 1848 למספרם, נפתחו שערי העיר סאטמאר גם ליהודים, ואז היה מראשוני המתישבים בעיר.

וכאשר רביה"ק זי"ע קבע את משכנו לראשונה בעיר סאטמאר בסוף שנת תרס"ה לפ"ק, תקופה קצרה אחרי נשואיו, דבק בו בכל ענו והסתופף בצל קדשו, וגם אח"כ בתקופת מלחמת העולם הראשונה כאשר רבינו עקד מאורשיווע לעיר סאטמאר עד יעבור זעם, היה מבאי ביתו.

וגם קבע מקום לתפילתו בביהמ"ד שנתייסד על ידי ידידי ואנשי שלומם של רבינו בתקופת מגוריו בעיר סאטמאר אחרי חתונתו, ואחרי שנתעטר בנזר הרבנות בעיר אורשיווא, היה נקרא בפי הבריות בשם 'אורשיווער בית המדרש'.

רביה"ק זי"ע התבטא פעם אחת לפני ש"ב מו"ה ישראל דוד ווייס ע"ה מקרית יואל, שזה כבר חמשה דורות שמשפחתו חוסים בצל, ואז סיפר לו בזה"ל: כאשר עברתי לגור בעיר סאטמאר אחרי החתונה בשנת תרס"ה, פתחתי ביהמ"ד קטן, והיה קשה לאסוף בכל יום מעין אנשים לתפילה, ואבי זקנין ר' משה חיים שכבר היה איש זקן היה בא להתפלל אצלי בכל יום כדי להשלים המנין, וגם בנו (זקני) ר' בערל היה רגיל להתפלל אצלי, ובנו ר' אהרן הערש גם היה רגיל לבוא אלי, וכעת עתה בא אלי, ובניך לומדים בישיבה שלי, נמצא חמשה דורות הבאים אלי.

הרחבת החנות

אבי הרה"ח ר' יצחק זי"ל הי"ד היה מראשי ונכבדי הקהילה בעיר סאטמאר, והיה בין החותמים על כתב החכרתה והרבנות של רביה"ק. קבע מקום לתפילתו בביהמ"ד 'חברה משניות', שם התפללו תלמידי האב"ד בעל הזכרון יהודה זצ"ל, וישב במקום מכובד ביותר, במקום השני בצד המזרח. ומאז שרבינו הופיע בהדרתו לחון את פני העיר אחרי שהתעטר בכתר הרבנות, התפלל אבי בבית מדרשו בשבתות מיוחדים ובימים טובים, כגון: ראש השנה, יום הכיפורים, שמחת תורה וכדומה.

אבי התפרנס ממכירת מיני סחורות ובגדים (טעקסטיל), החנות בעיר סאטמאר היתה ברח' ווארדמב, בבנין שהיתה שייכת לחברה למכירת מגפיים ושטיוול'ל, ואבי שכר מהם חנות קטנה, ובסמיכות לחנותו בפינת הרחוב היתה חנות גדולה שנשכר ע"י גוי למכירת בשר טריפה.

אחרי שזיכיו להצלחה גדולה, רצינו להרחיב את גבולי החנות ולשכור את החנות הגדולה הסמוכה, ואבי ביקש מהגוי שימסור לו חנותו והוא ישלם לו ממיטב כספו כפי אשר יושת עליו, אבל הגוי לא הסכים. אז הלך אבי להמשכיר, וביקש ממנו לדבר על לבו של הגוי שיסכים לפנות חנותו, והוא מוכן לשלם לו כטוב בעיניו, אבל הגוי התרגז עד למאוד וחמתו בערה בו, ונכנס לחנותו של אבי והזהיר שלא יהיו לדבר שוב עם המשכיר, ואם יוסיף עוד לדבר בנושא הזה, ידע שחייו נתונים בסכנה, ואבי נתעצב מאוד על לבו, ולא ידע לשות עצות בנפשו.

באותו תקופה קבע רבינו הק' מקום מושבו בעיר קראלי, ואבי השתוקק לנסוע אליו להתייעץ אתו, אבל לא היה ביכולתו לעזוב את החנות, על כן שלח את אמי (החורגת) לשאול בעצתו, אמי נסעה לקראלי ונכנסה לרבינו עם קוויטל שבו היה מפורט הענין המדובר, ואמר לה רבינו שצריכים לנסות

להציע לו סכום גדול יותר ממה שהציעו לו בתחילה, ואמרה לו אמי שכבר הציעו לו סכום גדול ואינו מסכים, אבל רבינו עמד על דעתו, וחזר ואמר שצריכים לנסות לתת לו סכום גדול יותר ממה שהציעו לו בתחילה, אבל אמי שלא הורגלה לעמוד במחיצת צדיקים, לא ידעה שיש לסמוך על דבריהם ולשמוע בקולם ואין להרהר אחריהם, התחילה לחזור שוב על טענותיה, אבל המשב"ק הר"ח ר' פייביש אשכנזי הי"ד הפסיק את דבריה, ואמר לה שדעתו של רבינו שצריכים לנסות להוסיף סכום יותר גדול, ואולי יתרצה בזה, אמי יצאה משם בלי מרגוע לנפשה.

ויהי לפלא, דבאותו הזמן שהיתה אמי אצל רבינו, נכנס הגוי לביתנו מדעת עצמו, והדיע שאם יגדילו את הסכום מוכן לצאת מהחנות, ונקב בסכום גדול יותר ממה שרצינו לתת לו בתחילה, ואבי מיהר לעשות אתו הסכם, וכאשר חזרה אמי לביתנו, הבחינה מרחוק שהגוי יוצא מביתנו, ונפשה נבהלה עד למאוד, אבל כשנכנסה לבית ושמעה מה

ביהמ"ד הגדול בעיר סאטמאר

שאיירע, נרגעה, ואז ראתה איך שדברי רבינו נתקיימו במילואם.

שורך טובח לעיניך

אמי מורתי ע"ה נפטרה כמה ימים אחרי הולדתו, ואבי נשא בזיווג שני אשה חשובה אשר גילדה אותנו בגאמנות ומסירות נפלאה, ואחי מו"ה ישראל דוד הי"ד נולד לאבי כבן הבכור מהנשואין השניים, והבר מצוה שלו חל ביום שבת קודש, ודודיעו (מצד אמו) הגה"צ ר' יאקב יוסף גרויס זצ"ל אב"ד אויבן שכבר היה זקן ומופלג בשנים, הגיע מבוראפעסט להשתתף בראש השמחה, ושהה בביתנו במשך השבת.

גם אחי הגדול מו"ה מאיר הי"ד שכבר היה אחרי החתונה, הגיע לבית הורי להשתתף בהשמחה, וכיון שבבית אבי נהגו לאכול אווזים פטומים, לכן לא רצה אחי לאכול כל השבת בשר, רק אכל דגים, ואבי לא היה שבע רצון שמחמיר על עצמו יותר ממה שהורגל בימי נעורו בביתו.

סעודת הבר מצוה התקיימה בביתנו במוצאי שבת קודש, ורבינו הק' הגיע לפאר את השמחה לכבודו של הגה"צ הנ"ל, ולכבודו של אבי שהיה מנכבדי הקהילה ומתומכיו הנלהבים בכל העינים, וכאשר יצא רבינו מביתנו הלך אבי ללוותו עד לחוץ, ואני הלכתי אחריהם, ושמעתי שאבי התאונן לפני רבינו, שבנו לא רצה לאכול מהבשר שבישלו בביתו.

השיב לו רבינו על אתר בצחות לשונו, 'עס פאלט מיר יעצט ביי' (עלה בדעתי כעת), לפרש מה שנאמר בפסוקי התוכחה (דברים סח לא) שורך טובח לעיניך ולא תאכל ממנו, דכתבו בספה"ק (עיי' דיגל מחנה אפרים פ' כי תבוא בשם התיקנים) שבכל התוכחות נרמזים ברכות, ולכאורה יש להבין איזה ברכה נרמז בפסוק זו. אלא שהכוונה הוא שיתברכו בני ישראל בבנים טובים, יראים וחשובים, שלא ירצו לאכול בשר בבית הוריהם, בשביל שמחמירים ומחדירים יותר מהם, ונמצא שזה ברכה ולא קללה, ובדברי חכמה אלו מצא מסילות להרגיע ולהשקיט את רוחו.

בישיבתו של רביה"ק בקראלי

בתחילת ימי בחרותי למדתי בטאשנאד, בסוף חורף שנת תרצ"ג חזרתי לעיר מגורי בסאטמאר, ואז חזר לסאטמאר גם ה' המופלג אהרן ארי' כ"ץ (הה"צ רבי אהרן ארי' כ"ץ זצ"ל, חתן הגה"צ מפאליטשאן זצ"ל, כיהן כאב"ד קהל עדת ישוה"ן בפלעטבוש, אח"כ יסד ק"ק בית אהרן שם), שהיה מתלמידי רבינו בקראלי, שהיה

לו מוח עצום, ונשא חן בעיני אבי, ושאל אותי אבי למקום לימודו, והשיב שלומד בקראלי, מיד החליט אבי לשלוח גם אותי ללמוד אצל רבינו בקראלי, כדי שאוכל ללמוד אתו ביחד.

ואכן נסעתי אז ללמוד בישיבתו של רבינו בקראלי, אבל לא למדתי אתו, מפני שאהב להתעמק בספרי שו"ת והאחרונים, והתכתב הרבה עם רבנים, כגון עם חכמי פולין וכדו', והיה רגיל להראות לי המכתבים ששלח להם ומה שהשיבו לו.

אגב, זכור אזכור דכאשר רבינו היה אומר שיעורים בלימוד הסוגיות, היה רגיל להקשות קושיות, ורבינו ענה לו בצחות, לך וראה נא התירוץ באותו הספר שראית הקושיא... כי היה דרכו לעיין תמיד בספרי האחרונים.

באותו תקופה למד שם גם כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זצוק"ל, והיה רגיל לעמוד בעת התפילה ליד החלון, והתפלל בדביקות גדולה.

למדו אז במס' שבת בפרק כירה, ובשבוע הראשון למדו תוס' בתחילת הפרק שנחנך מאוד ללמדו עם פי המהרש"א, אשר מבאר כל מהלך התוס' על בוריה, וכאשר עמדתי למבחן אצל רבינו, שאל אותי עם מי אתה לומד? ועניתי 'איך בין א שיעור גייער!' ושיעור גייער היה נקרא מי שכבר לא הוצרך ליחזור בחור, שהיה יכול בעצמו להבין השיעור, ולמדו בחברותא עם בחורים אחרים, ואז שאל אותי הפי בדברי התוס'.

רבינו היה רגיל לומר השיעורים בשעה מאוחרת בלילה, בגמרא עם פי התוס' בסוגיא שנלמד בישיבה, דרכו היה להתנמנם באמצע השיעור, ולפעמים נמשך לערך חצי שעה. וחתנו של רבינו הגה"צ אב"ד סעמיהאלי זצ"ל שעמד לעזרתו בניהול הישיבה, מסר שיעורים בשולחן ערוך בחלק יורה דעה, השתתפתי בכל השיעורים, וגם נבחנתי על חלק מיורה דעה.

הבחורים שבאו מעיירות רחוקים, ללמוד בישיבתו הרמה של רבינו ולצקת מים על פיו, שכרו קוואטיד [ואכסניא] אצל בני העיר, מהקוואטיד שלי היה חלון שפנה לצד ביתו של הרב מסעמיהאלי שהיה דירה השלישית נגד דירתו של רבינו, וכאשר קם בבוקר משנתו הייתי ג"כ מתעורר, ותיכף צעקתי מהחלון תנו רבנן... כדי שיחשוב שקמתי מוקדם מאוד ואני כבר אוחז באמצע הלימוד.

דירתו של רבינו פנה לצד הרחוב, ומאחוריו בנו בית מדרש גדול, מכיון שהאכסניא שלי הייתה בקרבת מקום, ע"כ זכיתי הרבה פעמים להשלים המנין אצל רבינו.

הבחורים לא למדו בצוותא בביהמ"ד, רק כל אחד למד בקוואטיד שלו, וביהמ"ד היה מיוחד רק לאימית השיעורים ע"י רבינו, ובשביל הבחינות.

כאשר נזדמן שאבי הגיע מסאטמאר לקראלי, היה נכנס אל רבינו, ורבינו היה מוסר לו פרישת שלום ממני, ומספר לו שאני לומד בהתמדה.

זה השולחן אשר לפני ה'

הייתי רגיל להשתתף בעריכת השולחנות הטהורים של רבינו במשך כל השבת, בליל שב"ק ויום השבת וסעודה

ביהמ"ד הגדול בעיר קראלי

שלישית. עריכת השולחנות התקיימה בבית המדרש שבו נמסרו השיעורים, רבינו היה רגיל להתנמנם באמצע השולחן, אבל מעולם לא נטל את ידיו כשהתעורר מתדמנתו, והבחורים התווכחו אם נרדם באמת או לא.

לא היה זמן קבוע לכניסת רבינו לעריכת השולחן כליל שבת קודש, כל שבת נשתנו העיתים ונתחלפו הזמנים, בשבת הראשונה לשהותי בקראלי, אחרי שגמרתי לאכול בביתו של דודי, הלכתי מיד לתפוס מקום בבית המדרש, והוצרכתי לחכות לערך שעה וחצי עד שרבינו נכנס לביהמ"ד, ובטני נדחקה מהספסלים הגבוהים, והיה לי קשה עד למאד להדחף זמן רב כל כך, בשבת הבא חשבתי לעצמי, מדוע אלך מוקדם להדחף זמן רב, מוטב שאלך לנוח קצת באכסניא, אלא שנרדמתי והתעוררתי בשעה מאוחרת, ורצתי במהירות לביהמ"ד, אבל כאשר הגעתי לשם כבר אחז רבינו באמצע עריכת שולחנו באכילת הפערפיל, ומאז הקפדתי לילך תיכף אחרי הסעודה לבית המדרש, לתפוס מקום טוב, אפילו שהוצרכתי לחכות לערך משעה עד שעתיים, וכך הצלחתי לשמוע תמיד דברי התורה.

כליל שבת ישב רבינו בשולחנו הטהור אחוז שרעפים, ולא הוציא מפיו דיבורים בעלמא, הקפיד מאוד שלא ישוחחו בעת עבודתו הקדושה באכילת הדגים. הייתי נוכח פעם אחת שעמד ממקומו ודפק על השולחן, ואמר שמבקש מהציבור שמי שרוצה לדבר יצא לחוץ, כדי שיהיה שקט בבית המדרש. וכך אירע כמה פעמים שהשתיק את הקהל, אבל דבר זה היה רק בשעת אכילת הדגים, וראו עין בעין גדול עבודתו הקדושה בעת אכילתו, והיה דרכו לסבב מצד לצד את הדגים, קירב אותן לצד אחד והחתיכה השניה לצד אחרת, ובשעת אכילת הדגים הרגישו מתיחות גדולה בכל רחבי ביהמ"ד.

אחרי עריכת השולחן יצא רבינו לחדר אחר, והיה נקרא 'אויבער טיש', רוב הציבור לא נכחו שם, רק התלמידים והאורחים, ורבינו השמיע אז דברי תורה קצרים, וסיפר סיפורי קודש בנעימות יתירה, בבחי' ויד מן ההר אל העם, אני הייתי רגיל להשתתף במעמד זו תמיד.

בצפרא דשבתא אחרי התפילה עשה רבינו קידוש בביתו, ומאוחר יותר נכנס לעריכת השולחן, בשולחן זו השתתפו בעיקר תלמידי הישיבה, וגם קצת בעלי בתים מחשובי פני העיר.

מתורתו של רבינו

בחורף תרצ"ד זכיתי להתקשר מאוד ברבינו הק, ומאז הקפדתי מדי שבת בשבתו להטות אזני להדברי התורה אשר השמיע רבינו בשולחנו הטהור, ואחרי השבת העליתי הדברי תורה עלי גליון, והיה לי ספר מכורך מכל הגליונות שרשמתי. רשמתי רק הדברי תורה שנאמרו בסעודת ליל שבת וביום השבת, שאז היו יכולים לשמוע יותר טוב, אבל הדברי תורה בסעודה שלישית לא רשמתי שהיה קשה לשמוע.

גם שלחתי קארטלעך לאבי, בהם רשמתי החידושים בקיצור, ולפני כל תורה ציינתי זמן אמירתה, כגון: מה שאמר רבינו בסעודה א', מה שאמר רבינו בסעודה ב'. אבי היה רגיל לחזור עליהם בסעודות השבת לפני הבחורים שאכלו על שולחנו, וכן להמליך שאכל אצלו, ובמשך השבוע שלחו לי מכתב בחזרה שלמדו את הד"ת ונהנו מאוד מזה.

יש לציין דבר נפלא שנדפס בספה"ק דברי יואל (ריש פ' משפטים) מכת"ק, וזל"ה"ק: אור ליום ד' פרשת לך (תרפ"ז) ראיתי בחלומי והנה הוא ליל שבת קודש פ' משפטים, ועלה בדעתי לפרש דברי המדרש... ומסיים: כל זה ראיתי בחלומי כאשר כתבתי פה מתחילה ועד סוף ואיקץ, והתבוננתי בדבר והנה הוא ענין פלא ודבר נחמד, לזה רשמתי לי למזכרת, עכ"ל.

כתי"ק זו נתגלה לפני הבחורים המבוגרים בקראלי, כאשר בדקו לפני חג הפסח את איצר הספרים של רבינו, ובאחד הספרים מצאו דף שעליה כתב רבינו ד"ת הנ"ל, והעתקתי אז לעצמי ד"ת אלו בתורה בוך שבו רשמתי לעצמי כל חידושי תורה ששמעתי מרבינו, ואח"כ היתה מעשה זו שיחת היום אצל הבחורים.

לצערי הרב כאשר עזבתי את ראמניא לא התאפשר לי לקחת אתי גליונות אלו המלאים בחידושי תורה יקרים ונפלאים, אבל כמה חידושי תורה אלו שהעליתי על גבי הכתב בימים ההם, עדיין חקוקים בזכרון לבבי עד היום הזה, ורגיל אני לחזור עליהם בכל עת מצוא.

הנסיעה לבאניע

בתקופת לימודי בקראלי, חבלים נפלו לי בנעימים, לשהות עם רבינו כמה שבועות בעיר באניע, כאשר נסע לשם למנוחה, ובקודש חזיתי כמה ענינים נפלאים כאשר יסופר להלן:

בסוף שנת תרצ"ג נסע רבינו למנוחה בעיר באניע, ונסעתי לשם עם כמה בחורים כדי שיחיה לרבינו מנין לתפילה, והייתי שם בערך שלש שבועות, האכסניא של רבינו הייתה על ההר, וגם הגה"צ רבי משה דוד טייטלבוים זצ"ל אב"ד לאפוש שהה שם למנוחה, והתאכסן קצת רחוק מהאכסניא של רבינו, והאכסניא שלי היה באמצע הדרך ביניהם, והרבנית (בזו"ר) ביקשה ממני לקחת מאכלים מביתו של רבינו ולהביאם אליו.

בשבת קודש אכל הרב מלאפאש כל הסעודות אצל רבינו, ושניהם ישבו בראש השולחן, אני הגעתי לשם רק בסוף הסעודה.

זכרוננו שרבינו והרב מלאפאש ערכו יחד סעודה שלישית בחצר הבית, ופתאום נתהוו רעש ומהומה, והכניסו ילד קטן שטיפס על עץ גבוה מול בית האכסניא כדי שיוכל להביט לתוך החצר, ונפל מהעץ וידו יצא ממקומו, והזכירו אותו לפני תרי צנתא דדהבא לרפאה שלימה.

לא ינום ולא ישן

הרבנית ע"ה ביקשה ממני ללוות את הרב מלאפוש בצאתו לטייל, שהיה אתו רק איש זקן לשמשו, ועל כן רצתה שגם בחור צעיר לימים יתלווה אליו. וכאשר הלכנו לטייל שמעתי ממנו כמה ענינים נפלאים.

באחד הימים ביקשה ממני הרבנית ע"ה, שאחרי הטיול הקבוע עם הרב מלאפוש, אבקש ממנו לסוד לאכסנייתו של רבינו, כי ברצונה לדבר אתו דבר מה, ואכן אחרי הטיול מסרתי לו בקשתה של הרבנית, והלכתי אתו לבית האכסניא

במעלה ההר, ושמעתי שהרבנית התאוננה לפניו, שרבינו הגיע לבאניע למנוחת הנפש כדי לאגור כוחות לעבודת הקודש בימים הנוראים הממששים ובאים, ולמרות זאת עדיין לא הניח את עצמו במיטה כלל, ובקשתה שטוחה שידבר על לבו של רבינו, שזיאל לשכב במיטה.

הרב מלאפוש נכנס לחדרו של רבינו, וסגרו את הדלת אחריו, ולא דחפתי את עצמי להכנס פנימה, אבל היו בחורים שעלו מקודם על חלון, וכך שמעו תוכן שיחתם, ורם סיפרו לי תוכן השיחה.

הרב מלאפוש פתח ואמר לרבינו, אמת נכון הדבר, שעבודתו של רבינו דומה לעבודתו של הסבא הייטב לב, אבל הלא גם הוא עצמו לא התנהג בדך זו... ורבינו השיב לו, הלא הסבא השאיר אחריו דור... כן סיפר לי הבחורים שהטו אוזן קשבת לשיחתם.

בסופו של דבר אמר לי רבינו שישמע בקולו, ואח"כ שאלתי את הרבנית אם רבינו שמע בקולו, ועתה לי שאכן רבינו קיים את דבריו, שהניח את עצמו במטה לזמן קצר מאוד, ותיכף קם ממיטתו והמשיך בעבודתו הקדושה.

ולא תקיא הארץ אתכם

באחד השבועות בערב שבת בשהותינו בבאניא, שמעתי שרבינו אומר שהולך לבקר אצל המרא דאתרא הרה"ג ר' משה אהרן קרויס זצ"ל, והלכתי עם רבינו, ובעת הביקור כיבד את רבינו לדרוש בביהמ"ד ביום השבת, ובמיוחד ביקש לעודד את הציבור בגנות הציונים, כי בני הנעורים היו להוטים מאוד אחרי הציונות, ונסעו לארץ ישראל.

למחרת היום, בצפרא דשבתא, קודם קריאת התורה דרש רבינו דרשה נלהבת מאוד, ובין הדברים מחה מאוד כנגד

במחזית:

אנחנו ח"צ הנאמקים להאסיפה הגדולה פקק גרמנוצורדיין אחרי שיון היטב בחנין ובחשכל על מצב הערכי אומרים באיסור חמור להתחבר בשום חיבור לחברת ציונים או מזרחים או לסייע לחברת האלן כסאם פוע הן כסמון או בריבור הן לקרן קיפת או להשקל שלהם או, ללמוד חיו בבית ספריהם. ואמת שכבר נאמרו מפי אדבנים הנאמנים הצדקים גדל-שנות תרמיד כאשר נדעס או במכתב גלוי אנחנו ראו ראינו שכמעט נשכח דבר שאסור או ופתח בפתח חבירה לחבר והשכל תרבה פני עמי רבים חללים חסילה ועצמים כל תרונת לוח מצאנו עצמנו מחויב לפרסם הדבר את אשר ראינו את תבחינת היטב שהכתות הללו הם גרועים הרבה ועומדים באיסור חמור יותר מכת הגעלאנען אשר כבר נאסר מפי רבותי וזל בשנת תרס"ט באילו שפור חזל כשנת קמ"ו (לא) שאפי' אדם רץ עתירי לתרגו ונחש רץ להכישו נכנס לבית עבדים ואין נכנס לבתיהם של אלו וכי' ובמנחת כתיב הרוח מעלי' ורכב ואל תקרב פתח ביתו.

ואין חילוק כזה בין ציונים. למזרחים. באיסורים הג' הם עומדים וכל המפסיע דהם בסיוע כל דהו עתיד ליתן את הדין ופורץ גדר ישכנו נחש ולשומע ינעם ותבא עליו ברכת טוב.

פקק גרמנוצורדיין תרים לסיק יום ה' לסי' דאם אנכי נתן לפניכם חיים ברכה.

הק' יששכר בער קאהן גברק פירא סטנוצורדיין	משה דוד מייטעלבוים גברק קרולי	הק' יואל שייטלבוים גברק קרולי
שלמה ולמן ערענערייך גברק ס. שטבלי	אליעזר דוד גרינוואלד גברק ס. וויש	שמואל ולמן ווי"ב גברק סטנוצורדיין
אברהם ירושעי פריינד גברק נאסוץ ערענערגאס	ברוך בענדיש גברק קרעמא	ישראל פריינד סחי' רב גרעמא
יורא ארי' וויינבערגער גברק ניערענד הנהל	מנחם סופר גברק ס. ווישפארהלי	אר לייב כהנא גברק סטנוצורדיין
אברהם שלמה כ"ץ גברק נאסוץ	צבי קינסמליכער רומפד' 2 סטנצן	ה"ק נתן בריסק גברק ס. סטנצן
שלמה ולמן ל"ש גברק סטנוצורדיין	שמעון ל"ש גברק לעבניץ	ה"ק צבי קיץ גברק סטנוצורדיין
ה"ק ולמן לייב רוי"ב דומיץ ניערעס	ה"ק אשר ראבין גברק גרעמא	

הדורך אמת ראו את תודעתם ליל זה כמה שנים כעל תופע להבות פש נגר הכנות תגיל אשר תן חמה שחשיתו והתעורר אליהם ורבות נשיות וקיות סבי' ישראל ל"י פיש הצינת הסמון בתוכם כפי' חזיל שחיי מינת ופדיוהם ובכך מצאנו אים מחורבים לחזקת את כל בני סהלחניט מסטן ועד גדול שאסור לשום איש ואשה ליקח חבל באסיפתם ולשמע חזברים היוצאים פמפור מינת ריל כפי' שחזקת הכותוב במינוט אל תקרוב אל פתח ביחא וכן אסור לסייע להם בשום סייע שבועלם כלל תוקי תחזקת שכתבו תבחינת תפדיקים הגדול ומצו ועד עתה קוד' פישתנו לגריותם תרבת וירידו עשר מעלות תחזקת במינוט ופסידה ונחירוס חרת וכן פתח תרעס בנידוקן בחפזות ותמאדערת שהניש לישראל כוריה' ח' ידעם ולהשומעם ינעם ותבא עליהם ברכות טוב

בפתח ב' לסי' יורא התרצו לסיק מה מקסידי יציר

הק' חנניש לייסא מאיר הק' אברהם חניך פרימ' הק' משה דוד וויינבערגניץ
דומיץ דפת. דומיץ דפת. דומיץ דפת.

הק' יעשי קליינמאן הק' אלי' לייכמאן הק' יוסף גרינוואלד
דומיץ דפת. דומיץ דפת. דומיץ דפת.

קול קורא של מרן רבינו הק' ז"ע ושאר גדולי הרבנים באיסור חמור להתחבר לכיתות הציונים

הרבה אנשים נאספים שם, ואמרו לי שהאדמו"ר מביקסאד הגיע לבקר אצל רבינו, וראיתי אף שנפרדו לשלום, האדמו"ר מביקסאד רצה לנשק את ידי רבינו, אבל רבינו לא הגיחו ומשך את ידו.

זהירות מחשש שעטנז

בסמיכות לבתינו התגורר עשיר גדול מו"ה משה אברהם רייטער ע"ה שהיה נקרא רייטער מאריץ, אביו מו"ה שמחה ע"ה היה מהמייסדים של התלמוד תורה, היה מנהל באנק 'קאסע נאסטער', וגם פתח מפעל גדול בשם 'אָניאוי' לייצור קרונות של מסילת הברזל, ומאות מבני העיר עבדו שם והתפרנסו ממנו, מפעל זה היתה היחידה במינה בכל מדינת ראמעניא.

כאשר למדתי בחורף שנת תרצ"ד אצל רבינו הק' בעיר קראלי, נודמן שרבינו נסע על שבת קודש לעיר זענטא, ויצא כבר לדרכו ביום רביעי בערב, כי על אם הדרך התעכב ללילה לילה בעיר טעמשעוואר, באותו היום הוצרך רבינו להתפלל מוקדם, כי בשעה שבע עצרה מסילת הברזל בקראלי, ובדיוק באותו יום הגיע רייטער מאריץ הג'ל עם קוויטל לרבינו, והתעכב בקודש פגימה זמן הרבה, והבחורים כבר עמדו לחוצים כי השעה התאחרה, ורבינו יצא מחדרו ברבע לשבע ולא מיהר כלל, והתפלל במתנות כדרכו בקודש בכל יום.

אחרי התפילה כבר עמד הכן המשב"ק עם הטילע"פ והמקל, ורבינו שאל את רייטער הג'ל אם יוכל להסיע אותו למסילת הברזל, ורייטער השיב בחיוב, הבחורים והציבור ליוו את רבינו עד לחוף, כאשר רבינו נכנס בתוך האויט"א, רצה רייטער לכסות את רגליו עם מצעים של צמר בשביל הקור הגדול, אבל רבינו לא הסכים שיכסו אותו בצמר ומפני חשש שעטנז, ועשה תנועה בידו הק' שאינו מסכים בשום פנים ואופן. ויהי לפלא שבאותו היום לא הגיע מסילת הברזל בשעה הקבועה, ורבינו יצא לדרכו בשלום.

מגוריו של רבינו בעיר סאטמאר אחרי חתונתו

תקופה קצרה אחרי חתונתו קבע רבינו את מושבו בעיר סאטמאר, דירתו היתה רחוקה לערך חמישים מעטער מביתו, ואמו הרבנית הצ' מרת חנה ע"ה התגוררה בביתו.

ונשואי רבינו היה ביום חמישי פ' יתרו ח"י שבט שנת תרס"ד, בעיר סיגעט, אביו הגה"ק הקדושת יו"ט ז"ע שכב אז על ערש דוי, וימים אחדים אחרי כלות שבעת ימי המשתה עלה לגזי מרומים. רבינו נשאר בסיגעט עד חודש ניסן, ואז נסע לחותנו הגה"ק מפלאנטש זצ"ל שהתגורר בעיר ראדימישלא בפולין, ובתחילת שנת תרס"ה חזר לסיגעט, ובסוף השנה עבר לעיר סאטמאר.

כמה חסידים ואנשי מעשה מעיר סאטמאר התאספו לטכס עצה שרבינו יתפרנס בכבוד ובהרחבה, והחליטו להקים בשבילו חנות של קמח, וכל החסידים יקנו רק אצלו,

הציונות, ואמר, שההורים צריכים לדעת שכאשר שולחים את בניהם לארץ ישראל, הם מפקירים אותם, דהלא התורה אמרה (ויקרא יח כה) ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה וגו', שהארץ הקדושה אינו סובלת את הציונים, מפני שאינה יכולה לסבול חילול שבת וכל הטומאה של החלוצים, והתורה הקדושה רומזת לנו שלא יהיה שריד ופליט מכל הבנינים שנבנים מהם. - דרשה זו עלתה לי ביוקר, שאחרי הדברים האלה קבלתי על עצמי שלא לרכוש רכוש ובנינים בארץ ישראל, וכן יעצתי לכל מכירי שלא להשקיע הכסף בדירות ומגרשים כאן בארץ ישראל, ועי"ז הפסדתי מעות הרבה.

אחרי התפילה הלך רבינו לקידושא רבא בביתו של המרא דאתרא, וכאשר הביאו יין על השולחן, שאל אם הוא יין ישראל, והשיב הרב מבאניע, ודאי... והראה על מו"ה שמעון בראך ע"ה, ושאל אותו רבינו האם עשה בעצמו היין, והשיב לא, ורבינו לא רצה יותר לקדש על יין, ויצא משם מבלי לקדש.

רבינו הברך משה בבאניע

בא השבתות הגיע לשם רבינו בעל ברך משה ז"ע, עם חברו הטוב מו"ה אייזיק הילמאן מטעטש, לחסות בצל רביה"ק, וסיפרו לי שחזרו מפולין, שהיו שם לערך שתי חדשים במחיצתם של אדמו"ר פולין.

הגיעו לשם בערב שבת בשעה מאוחרת מאוד, וביקשו מהרבנית ע"ה שתדאג להם לאכסניא, אבל היא התנצלה לפניהם שהשעה כבר מאוחרת, וקשה לה כעת לסדר אכסניא, והצעתו לפניהם, שאני הגעתי לשם עם חברי הטוב, שהיה החברותא שלי בקראלי, ולכן שכרנו שתי מיטות, ועל כן נתחלק עתה בשתי המיטות, וכך עשינו, אני וחברי ישנו במיטה אחת, ורבינו הברך משה וחבירו ישנו במיטה השניה.

בכל סעודות השבת ישב רבינו הברך משה בראש השולחן לשמאלו של רבינו, והרב מלאפוש ישב לימינו של רבינו.

כאשר נסעתי בפעם הראשונה לארה"ב, נכנסתי לרבינו הברך משה שכיהן אז כאב"ד סיגעט, והזכרתי לו זכרונות מימי קדם, וגם הזכרתי לו דבר זה, ושאלתי אותו אם זוכר מעשה זה, ונענה שאכן גופא דעובדא הכי הוי כאשר ספרתי. וכן ספרתי עובדא זו לכ"ק רבינו שליט"א כאשר שהה כאן בתוכינו בעיר בני ברק, ונהנה מאוד.

בישיבתו של רבינו בעיר סאטמאר

בשנת תרצ"ד כאשר רבינו העתיק מושבו לעיר סאטמאר, לכהן פאר בנזר הרבנות, עברתי ללמוד בישיבתו בעיר סאטמאר, והמשיכו בלימודי הישיבה במס' שבת היכן שאחזו בקראלי.

פעם אחת עברתי ליד ביתו של רבינו הק', וראיתי

בעיר קראלי

בשנת תרפ"ז נתעטר רבינו הקב"ה בכתר הרבנות בעיר קראלי, על מקומו של הגאון רבי שאול בראך זצ"ל שעבר לכהן כאב"ד קאשו.

נסעתי עם אבי הי"ד לחסות בצל הקודש על ראש השנה שנת תרפ"ז - שנה הראשונה להופעתו פאר בעיר קראלי, עדיין לא היה לרבינו בית המדרש מיוחד בשבילו, והתפללו בביהמ"ד של הקהל.

במשך תקופת מגורי רבינו בקראלי, נסענו בכל שנה לחסות בצל הקודש על ימים טובים אלו: ראש השנה, יום הכיפורים, שבועות. רק פעם אחת הייתי שם על ימים אחרונים של סוכות, והגעתי אז ביום הושענא רבא אחרי הצהריים, ורק כאשר רבינו עבר לעיר סאטמאר

התחלתי לשמוע דרשת הושענא רבא.

תושבי העיר סאטמאר נהנו בהמוניהם לקראלי להסתופף בצל הקודש בחגים ומועדים וזמנים טובים וכדו', עד שהדפיסו כרטיסים מיוחדים בשפת אידיש, במסילת הברזל שנסע מסאטמאר לקראלי.

בקראלי היו לנו שתי דודים, אחיו של אבי מו"ה יעקב ווייס הי"ד, ואחיו של אמי מו"ה אהרן הערש ווייס הי"ד, והיינו רגילים להתאכסן אצלם, וכאשר קבע רבינו את מושבו בעיר סאטמאר, היה להיפך, הם היו מתאכסנים בביתו.

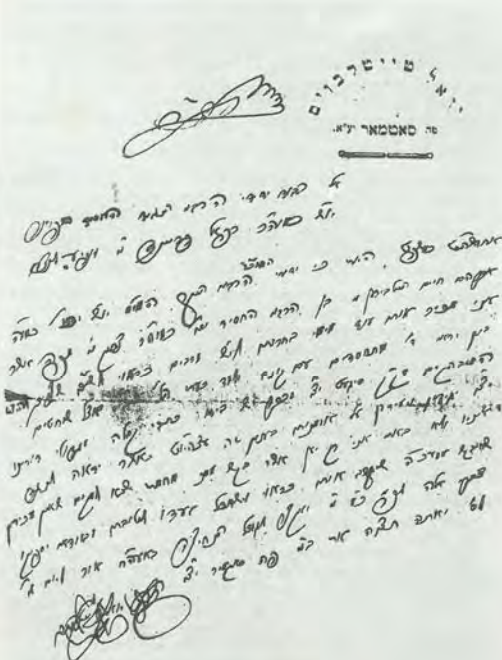
דודי ר' יעקב הג"ל קנה כמה מקומות מחוץ לביהמ"ד, ואף קבע שם שטענדר, וכאשר הגענו לקראלי לימים הנוראים וכדו', לא היינו נכנסים לביהמ"ד בגודל הלחץ והדחק, רק התפללנו בחוץ, אני ואבי ובני משפחתו.

כאשר נפטרה בתו של רבינו, הרבנית הצ' מרת רחל ע"ה אשת הגה"צ ר' זלמן לייב טייטלבוים הי"ד אב"ד סיגעט (נפטרה ביום ה' ויקרא ר"ח ניסן שנת תרצ"א, ונקברה למנוחת עולמים בבית החיים בסיגעט באחל רבותי הק'), ואמה הרבנית הצ' ע"ה יעבה שבעה בקראלי, נסע אבי בכל יום ויום מסאטמאר לקראלי כדי לנחמה ולדבר על לבה, כי אבי היה 'היימיש' בביתו של רבינו.

ויתפרנס בריווח, אבל כאשר הציעו רעיון זו לאמו הרבנית ע"ה, הודתה להם על מחשבתם הטובה, שברצונם להטיב עם בנה, אך אמרה שאין רצונה בכך, ויסתדרו לבד, ובביתו של רבינו היה אז דחקות גדולה.

בשנה הראשונה התפלל רבינו בחצר ליד דירתו, גם בימים הנוראים, ונעשה רושם גדול בעיר מתפילותיו הזכות בהתלהבות ואש קודש, ועל שמחת תורה כבר קראו אותו לערוך עבודתו הקדושה בחסידיו בית המדרש, במשך הזמן בנו בתוך חצירו בית המדרש כראוי, ואח"כ כאשר עבר רבינו להתגורר באורשיווא, היה נקרא בפי הבריות 'אורשיווא בית מדרש'.

האב"ד הגאון רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל היה רגיל לשלוח בחורי ישיבתו להסתופף בצילו, ופעם אחת אף הגיע בעצמו לחזות בעבודתו הק' של רבינו ביום הושענא רבא.

מכתב המלצה שכתב מרן רביה"ק ז"ע בעת שגר בעיר סאטמאר אחר חתונתו משנת תרס"ה עד תרע"א לפ"ק על נייר הפרומא נדפס מתחת שם רביה"ק רק "פה סאטמאר יע"א"

אב"ד אורשיווא

בשנת תרע"א נתעטר רבינו בכתר הרבנות בעיר אורשיווא, וקיבץ וריבץ שם פעלים לתורה ולתעודה, והרים את קרן העיר בחסידות וידאה טהורה.

אבי הי"ד היה רגיל לנסוע הרבה למקומות שונים בשביל מסחריו, ולפעמים חזר בשעה מאוחרת בלילה, ועל כן נזדמן לו כמה פעמים לעבור ליד ביתו של רבינו באמצע הלילה, ובכל פעם ראה איך שרבינו יושב ליד השולחן ומתנוועע ושסוק בתורה בשקידה רבה.

פעם הראשונה שזכיתי לראות פניו הקדושות של רבינו זי"ע, היתה בשנות ילדותי, כאשר ישב עוד על כסא מלכותו בעיר אורשיווא, והגיע לשבות את שבתו בקרב קהל ידידיו וחסידיו בעיר סאטמאר. - היתה זאת אחרי שכבר חזר לאורשיווא מימי שהותו בסאטמאר במלחמת העולם הראשונה, ותקופה קצרה טרם קבלת נזר הרבנות בקראלי, חכיתי ברחוב ליד בית האכסניא לראות בהופעתו כולו אומר כבוד בבואו לחון את פני העיר, ואכן זכיתי לראות איך שיד מהפאיאקער, התפילות ועריכות השולחנות היו בבית מדרשו 'אורשיווא ביהמ"ד', אבל לא השתתפתי בהם, מביקור זה הגני זוכר רק איך שהופיע בהדרתו בשערי העיר.

דיא באומהייטיכע געהיינזשטעיינונג און דערן פאלגלייכע פאלגלייכע
רעזולטאט ערדענען האט. א. ל.

[illegible]

זיך פאלגלענדיג דער אנטפערונגער וואגל איז דאסער פערזענלעכע
וואונדערליכע פארלירעניש ווייזט זיך אירענעליכע איז 5 בראטענעליכע
דער געשטענער איז זיך פאלגנדיג הערשט
האדערשטענעליכע
Chaim Freedman

Chaim Freund : צװײג
Salomon Schwartz : שווארצבערג
1. Mauritz Paskesz, 2. Leopold Lefkovits, 3.
Salomon Markovits, 4. Julius Weiss, 5. Alexandru Guth.
6. Márton Katz, 7. Josef Freund, 8. Coloman Grünfeld
9. David Gross, 10. David Kolb.

דיא פערזענלעכע דער איצירגאן אויפ'ס טאמקארדונג געזעטע
געזעטעטעדע ווארדע לוסאלנג דער ענטשענדענען פרייעניוועל חיר דיא
גאנצע זעלבונג ערשטען.

זר איינשטעלונג פאר דעם געטעווארענען פראטאקאל צו ווארען
 רר Josef Freund אונד Salomon Schwartz דעזיגנירט.

דאמס וויא אים בענין דעם פרוטוקאלעס
 שלום שווארצין, יוסף פריינד, אדון דאווידאוויטש.
 חיים פריינד.
 ג. סערקאטאל קריסטלער

העתק הפרטי- כל מאסיפת הטובים דק"ק סאטמאר יע"א
עבור מועמדותו של רבינו ז"ל

בַּיָּה ג' לֹס' אֶת אֲשֶׁר יֵשִׁים ד' בְּפִי אֹרְזוֹ אֲשַׁמְדֵּר
לְדַבֵּר תַּפְרִיחַ לִפְנֵי מַה קָּרְאֵלִי יִצְוֹ

מעורר ד' דגוערים אל די שוין אלץ ראשנים וזונס גנדיס
מפליני בראש וזונס ותרדים. בלול דלם ויבוי ויעלוי
אל הר מרזס דרים ונחול דיבוי מיס אקרום. דקרתא יקרא
מאקרום יום ויבאשם כבוד ידורי הנאנס הרנני הנוד
האקרום תחסיס המפאר בתורה ויורא וחסיסות ריבא רב
ריבא כשת מוד חיים פייער נ"י ראש הקהל אחא ר'
שלום תשמעם ונצנה רצון העשרם.

אחד כהרנני כבודי הני מיה לקים מוצא שפתי אשר אמרתי להצורם
הנכבדים יקרי קרתא שזיו פה אצלי להנכות כל בעש קרי ונעופתי. כבוד
משרת הרבנות בעכריום דרש המסורת וכל תלמודא. שני שפתי עינים ים
אקבל עלי משרה וי שמוע משמרת ואחר העין מכל צד לכל משרת וכל האמרות
מי כהנכם עלי אשר דבר העצה האמיתית הנכונת מדעת עיני ולדאר עינים אבקש
ומת אשר דבר המארות. עצות תנחני כן יתן כן אמת משרות.

והנה בראשונה אביע לכם תורה על אשר נתכבדתי בעיניכם לעשרני כאותו העשרה של עיר גדולה לאלוקים כמותכם ודכו בישראל ד' אלקיכם ויסף אליכם ככם ויגד וידע ברבים ד' אליכם כחפץ ותשועת לבבכם, לטובה ולברכה בכל משאלותיכם.

ובעיקר הדבר אם אמנם כי קשה לרמות בשתי ימים, עיר גדולה ובצורה בשנים כרכא דכולא ביה תורה וחכמה יראה וחסידות, בחי' תרונה בשווקים וברחובות, הוא העיר מהעירות המיוחדות שבאלפים ורבות, מישראל עם ועדה

ומקדולות ורכים אומרים לנפשי שם תהא וזכה ומוכה אחיך עמך. היא העיר אשר גדלת בה רוב ימך מעת הפרדך מבית אבך מרן הגאון מנחם מנחם של ישראל זללה ואיכבה לא תחום על העיר הזאת אשר נתקשרת עמה זה רבות בשנים. הגה כנים כל הדברים הנאמרים.

אבל לעומת זה לא יודע מרת נפשו וראש החכמים אמר מי ויכל לשפוט ענק?
דברך הוא (עיי רש"י דל שם) ומו יענה השפל כמוהו היום אשר נפשי יודעת
מאור נגד חולשתו בכל ימי מלחמותו הנצרכים ומעלתו ימי גדולה במלכותם וכן גם
מאור מרדיוסו עדעלמא דל קדיל יתן מביא במו ומוניו וימלכו יבנות אשר ל
ואיכה אשא עד לך שכמי מורה ומשא העיר רבתי עם בדיעות וכתבות שונות אשר
לך יתהלך לב רחב ואיני בדברי חכמים כמסורות נמונים ודברונות ואין דרכי
דלם כמסורות ונפלאות ממני

נֹסֵף עַל כֵּן קִדְּלָתוֹ חֲזֵה הַתְּעוּרָה עַל דְּכֻרָתָהּ בַּהֲפָצוֹת שְׁנוֹת מִדֵּי יוֹם בְּיָמֵינוּ
שֶׁלֹא תִלְוֹם מִקְדָּשׁ בְּיָמֶיהָ וּבְכֵן מִכֻּלָּתָהּ לִדְעֵת בִּי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּם שֶׁ
הֵם אֵת אֲהָבָה בְּעוֹרֵם שִׁלּוֹם וְשִׁלּוֹם וְקוֹשֶׁה לֵב פִּירִיחָם אֲשֶׁר עַל כֵּן אָבִי
כִּרְחוֹם בָּרַע בְּעֵינֵי מֶלֶךְ הַקְּדוֹשִׁים מִלִּי לְהַשְׁתַּחֲוֹת דְּרָבִי עֲבִיז חֲתָן לְאֶחָדִים
וְהוֹדַעַל וְעוֹמֵד לֵב מִמֶּלֶךְ אֲבִי לְהַשְׁתַּחֲוֹת לֵב יָדָא לְכֵס אֲשֶׁר
פִּי שֶׁנֶּם יְדָא עַל מִשְׁמַרְתִּי אֶקְדָּמָה פִּי עֲרִינִי קִרְאִי יֵצֵר הַשֵּׁת יְדִי כְּעִינִי
לְדַרְשֵׁן לֵב תִּתְרוּהָ וְהִירָאָה כָּל אֲתָּ וְאֲתָּ עַד אֲשֶׁר יִקִּים בְּנֵי וְאֵיבֵיהָ שְׂוֹפֵקִי
מִתְחַלְתִּי וְעוֹדֵנִי בְּהִירָאָה

הק' יואל טייטלבוים

מכתב קודש של מרן רביה"ק זי"ע לראשי הקהלה דק"ק סאטמאר

בחירות לראש הקהל

ובאו לידי החלטה לעשות בחירות לראש הקהל, וכך יוכרע אחרי מי נוטים דעת הרוב, תומכי רבינו בחרו במו"ה חיים פריינד ע"ה, והאשכנזים בחרו במו"ה שבח גוטה ע"ה, קודם הבחירות תלו תומכי רבינו מודעות שונות שיציבנו לטובתם, אחד מהנוסחאות היה, עם איז נישט 'גוט'... וכדומה.

כל מי שהתחייב לבחור לטובת ר' חיים פריינד קיבל אלף לע"י, ואבי הי"ד הוויל מכיסו הרבה כסף להצלת הבחירות, ואלו שקיבלו כסף הנ"ל, הוצרכו לילך ביחד עשרה עשרה אנשים עד לבית הקהל ברח' ווארדמב, שם התקיימו הבחירות, ובדקו לכל אחד בכיסו אם אין לו פתק מצד השני.

למעשה זרקו הצד השני ג"כ פתקים, ואח"כ נעשו כפי שלבים היה חפץ ובחרו כאוות נפשם, ונתהווה מחלוקת עזה שנמשכה כמה שנים, וכל העיר היתה כמרוקחה, והלכו לדין תורה, וכל צד היו לו שבעה טוענים.

לא 'יעלה' ולא 'יבוא'...

באותו תקופה הגיע לעירנו אורח חשוב ונכבד על חג השבועות, שהיה בעל דרשן נפלא, והתאכסן בביתינו, מחמת היכרותו עם אבי שהיה רגיל לנסוע הרבה לעירו בשביל עסקיו ומסחריו. ופירסמו מודעות ברחובות העיר, שהאורח ידרוש ביום א' של חג השבועות אחרי הצהריים בבית המדרש הגדול של האשכנזים, ונתאסף ציבור גדול לשמוע דרשתו.

דרשה זו היתה לצננים בעיני ראש הקהל דאז שנקרא בפי הבריות 'דער בלעכנער' כי בימים מקדם היה בלעכנער, והיה עשיר גדול, בעל חנות גדול של מתכת ברחוב שלנו, שהיה נמנה על האשכנזים שהתנגדו לביאתו של רבינו, וכיון שנודע לו שהאורח הוא ממעריצי רבינו, חשש שמא ידוש לטובתו, לכן החליט למנוע את דרשתו.

שמעה את דבריו ואמרה, אדון... בבקשה אל תפריע לנו שמחת יום טוב, אם יש לך מה לדבר איתו, תחכה עד אחרי הסעודה ואז תוכל לדבר איתו.

ואז התרגז מאוד, ופער פיו וצעק על הבעל דרשן, שהוא מחוצץ גדול, שבייש את כבודו של אביו, ואדרבא הוא הפריע שמחת יו"ט בביתם, ותיכף כאשר סיים דברי החידושים והגידופים, נכנסו שני אחיו שהמתינו עליו בחוץ, עם 'באקסער' ביד, והתנפלו עליו והכו עם הבאקסער על שיניו, ונפלו לו שתי שיניו, ודם התחיל לזוב מפיו, ותיכף ברח מהחדר, ואח"כ מצאנו אותו מסתתר מתחת המטה בחדר השלישי מתבוסס בדם, וכל המסובים קמו תיכף להשיב להם כגמולם ולהכותם, ויזו למחרת ותהום כל העיר ממאורע מביש זו.

עטרה לראש צדיק

ר' דוד יושע נכנס בעובי הקורה, והצליח לפועל על ידי עצה ותחבולה, דבאותו תקופה התקיימו בחירות לבית הנבחרים בעיר בוקארעסט, והיו כמה מפלגות ששלחו נציגים לשם, ביניהם היו מפלגת הציונים, ורבינו אסר בכל התוקף לבחור להם, ונתפרסמו מודעות שדעתו של רבינו שיבחרו למפלגת הליברלית, ואכן הם נצחו בהבחירות, שהיו המפלגה הגדולה ביותר בכל הפארלעמענט.

ואז התחיל להאריך בדרושים נחמדים וערבים מענייניים
דיומא, והייתי נוכח בשעת הדרשה, ולא דיבר מאומה אודות
פרשת הרבנות.

אבל הראש הקהל לא היה יכול להבליג על עלבונות, ובליל ב' דשבעות כאשר אכלנו סעודת יו"ט ברוב עם, בצוותא חדא עם האורח הנ"ל והמלמד שלי, וכמה בחורים

אורחים, וגם זקני
מו"ה בערל ווייס
ע"ה היה אצלנו
במשך החג,
פתאום נכנס בנו
של ראש הקהל
לבתינו, ואמר
לאבי, יסלח לי
אדון ווייס, יש לי
איזה דבר למסור
להאורח בעל
הדרשן, וברצוני
לשוחח איתו
בחוץ, ואבקש
שיצא איתי מחוץ
לבת.

נוגף בדרכו של
הרב קראלי
שתמך
בליברליים
להתמנות שם
בתור רב, וגם
הראה להם את
המודעות
שנתפרסמו
מדעתו של רבינו
שיבחרו
לטובתם, והם
לא הבינו מה
בדעתו לרמוז
להם, ושיאלו

בשורה טובה תרשן עצם

בעת גמר הדפסה קרא קול כרו רבינו יואל טייטלבוים שליט"א הוא הגאון הצדיק מוה"ר אברהם קראלי נבחר לרב אב"ד ס"ק סאטמאר יצ"ו ברוב מנין ורוב בני יתר הפרטים בגליון הבא א"ה.

בירחון בול"ח מפרסמים הודעה משמחת על התמנות רביה"ק ז"ע

שבחבורה, לוחם
מלחמות ה' בגבורה,
בקדושה ובטהרה,
ובחכמה מפארה, יפה
וברא, משנתו בפיו
סדורה, אספקלריא
המאירה, עטרת צבי
וצפירת תפארה, פאר
הדור והדרה, חוטב מגזע

תרשישים, ראש המדברים בין הזקנים וישישים, בן של
קדושים, בקש"ת מוה"ר יואל טייטלבוים שליט"א, ה' יאריך
ימיו על ממלכתו, ואור זרוע לצדיק כתמר יפרח באברתו,
אלוף וראש יהי לנו לשכון כבוד בתוכנו, עד ביאת גוי"צ
במהרה בימינו.

כולנו פה אחד קיימנו וקבלנו, תפארת עוזמו עלינו, לרב
ואב"ד ולרועה נאמן לעדתנו, אשר יצא ויבא לפנינו, להדריכנו
בנתיבות האיר... ללמדנו חקיו ותורתיו, ולנהלנו בצדק
ובכוש, באמת וביושר, הן
בהוראה איסורא והתירא,
ובדיני טומאה וטהרה, ומסדר
קדושים, ושאר מעשי ביידי
דמותרשים, גם בין אנשים
מריבים, אשר בעדת אל
נצבים, לדון ולהורות ביניהם
משפטים ישרים וטובים,
ולנהל עדים, הן המה
הבחורים, ללמד ולהורות,
חוקים ותורות, ולהראות יקר
תפארת גדולתו, להופיע
עלינו מאור צדקתו, חכמתו
ותורתו, כמקדם ומאז, לעם
לו עז, לדרוש בהלכה,
ובמגלה תוכחה, בשבתות
שתיים, בעת נכתבים לחיים
בין כסא לשובה, הוא שבת
שובה, ואותנו להרצות, לפני

חג המצות, במעוז ומגדול, בשבת הגדול, ובבית הכנסת דפה
להאיר בתפארה, להגדיל תורה ולהאדירה, ולשום לבו ועיניו,
על כל עניינו, שלא ישובה דבר כמלפנים, כאשר עד עתה אנו
נוהגים, ולתפארתנו הסבל על שכמנו, מכסף קופת קהילתינו,
כל ימי שבתו בתוכינו, מדי שבוע בשבוע, ממנו לא יגרע,
משכורתו קצובה, בפנקס הקהל הוא כתובה, מלבד הקצוב
בעד הדרשה בשבת הגדול ושבת שובה, אליו נגישה ברוח
נדיבה, והכנסות רח"ש מסדר קדושים, עפ"י תקנת הקהל
הישישים, ולהכין מעון להודו, לו ולביתו לפי כבודו, גם בית
המדרש להתלמידים, וחברים מקשיבים וידידים, בני הישיבה
הבחורים, מפז ומפנינים יקרים, וצאצאיו מבקשי תורה, ושאר
הבחורים ההולכים לאורה, לתת... ולתומם ברוח נדיבה
ורוחה, כי חפצנו אדיר למען יגדיל תורה ויאדיר.

אותו מה בקשתו, אז
שיחד אותם בסכום הגון,
וביקש מהם לפקוד על
ראש העיר סאטמאר
לסלק את ראש הקהל
ממשרתו, ובמקומו יתמנה
רק איש שתומך בהרב
מקראלי, ורם עשו
דבריו, שפקדו על ראש

העיר של סאטמאר להחליף את ראש הקהל, ואז נתמנה ר'
דוד יושע לאחד מראשי הקהילה, ופעל להשלים בין כל
הצדדים, עד שנמנו וגמרו כולם פה אחד לשום עטרה בראש
צדיק כתמר.

מסירת הקאנסוס' לרבינו

למדתי אז בשיבתו של
רבינו בקראלי, ובאחד הימים
ראיתי שהגיעו שתי מכוניות
גדולות, ובתוכם ישבו ראשי
וטובי הקהילה בסאטמאר
ואבי הי"ד ביניהם, שבאו
למסור כתב הקאנסוס, אבי
הכניס גם אותי להשתתף
במעמד נשגב זה, ובזכותו שפר
עלי חלקי להיות נוכח במעמד
הנהדר, לראות איך ראשי
הקהילה מוסרים בידי רבינו את
כתב הרבנות.

מו"ה יחיאל פראנקל
ע"ה נתכבד לקרוא את נוסח
הקאנסוס. בין המשלחת נכחו
גם אלו שהתנגדו בתחילה
לביאתו של רבינו, שגם הם
הודו ואמרו כי לו נאה ולא יאה

לישב על כסא הרבנות בעיר ואם בישראל סאטמאר, שיפה
כוחו להעמיד הדת על תילה, ולהרים קרן התורה והיראה.

ולהלן נוסח הקאנסוס אשר כתבו ראשי ק"ק סאטמאר
למרן רבינו הק"ז ז"ע:

בעזה"י, למזל טוב, לסדר יורו משפטיק ליעקב ותורתך
לישראל והם תכ"ץ לר"ג לר"י ל"פ, כתב הרבנות, יום זה
בהקבץ יחדיו עמים. ויהי בישורין מלך בהתאסף ראשי
ישראל, אילופים וקצינים וזקנים וחכמים, לשום נזר עטרה,
כבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו ציס"ע, ידי ולבו אמונה
לא, וה' עמו להורות משפטי ישראל, איש חי ורב פעלים
מקבציאל, להיות לראש גולת אריאל, טובינא דחכימא,
יראתו לחכמתו קדימה, יחדיו המה תמימה, טהור לב ארי

מודעה משמחת מקול מחזיקי הדת

נדפס בקול מחזיקי הדת, ניסן תרפ"ט

ה' ישמור
צאתו וביאתו, ויבוא
בעיר על מכונתו,
ויברך מברכו, עד כי
יתן עוז למלכו, וירם
קֶרן משיחו.

אלה הדברים,
בצדק נאמרים, קֶרן
התורה להרים,
מראשים וטובים,
ובראשם ראש הקהל
המדברים, בשם כל
הקהל הקדוש, קהל
יראים סאטמאר
יע"א, ב' דחוח"ס
זכותא דמשה רעיא
מהימנע תרפ"ט
לפ"ק.

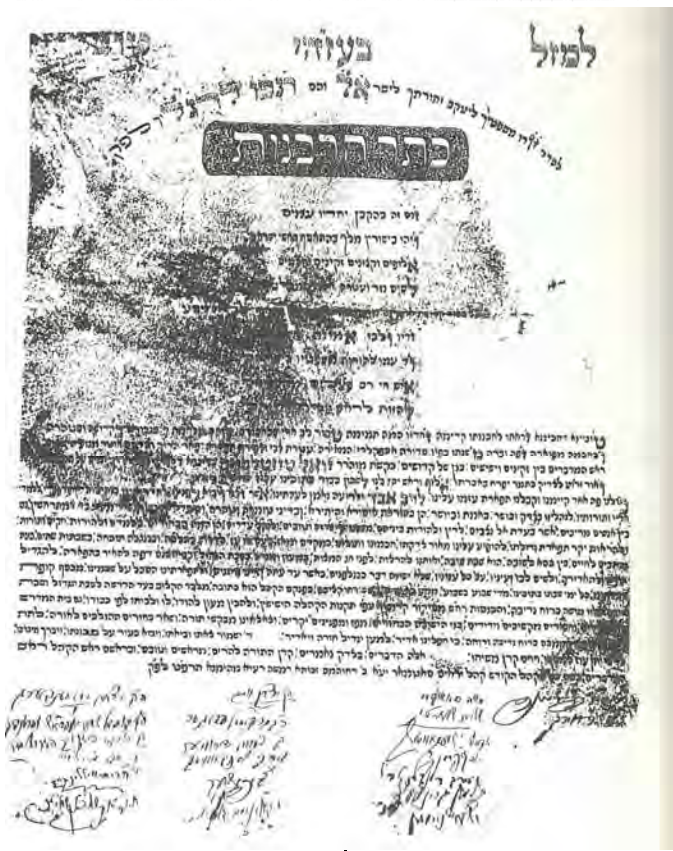
חיים פריינד
ראה"ק, משה
פאשקעס, שלום
שווארטץ, יודא ל.
לעפקאוויטש, יוסף
פריינד, יעקב
ראזענטאל, קלמן
גרינפעלד, ישעיה
ניימאן, הק' יצחק
ווייס, הק' מרדכי

סג"ל פראגער, הק' שמואל דרוממער, הק' מרדכי
לעפקאוויטש, צבי פישער, קלנימוס קלמן ווייס, הק' יצחק
ראזנבערג, הק' יקותיאל יודא במוהרא"ש עהרנפעלד, הק'
עושע פאליק הארטמאן, הערשל פישער, אפרים ווילינגער.

ה'פעלץ' החדש

כאשר נתפשטה השמועה, שרבינו קיבל עליו את
אדרת הרבנות, התכוננו תושבי העיר קראלי ללוות את רבינו
בכבוד ויקר בצאתו את העיר, וכנגדם התכוונו תושבי העיר
סאטמאר לערוך קבלת פנים מפוארת, בתופים ובמחולות, עם
אנשי חיל רוכבים על סוסים, והוזמנו את ראשי ושרי המדינות
לפאר את המעמד בנוכחותם, אולם רבינו ברוב ענוותנותו לא
היה ניחא דעתיה מכל הכבוד הגדול הזה, והחליט להפתיע
אותם, ובאמצע הלילה כאשר בני העיר נמו את שנתם עזב
את שערי העיר קראלי, ויחן את פני העיר סאטמאר בחשכת
ליל, כאשר אין אנשי העיר יודעים כי נשיא אלוקים נמצא
בתוכם.

ראשי הקהילה בסאטמאר קנו לכבודו של רבינו

תצלום מכתב הרבנות שמסרו הנהלת ק"ק סאטמאר למרן רביה"ק ז"ע

'פעלץ' חדש מפואר
בחנונו של אביו של
מו"ה משה פישער
ע"ה מטעמשעוואר
(ואח"כ בגני ברק) ורצו
שרבינו יופיע
בהדרתו בשערי
העיר עם ה'פעלץ'
החדש.

אני נבחרתי
על ידי המשב"ק
מו"ה פייביש אשכנזי
ע"ה להביא את
הפעלץ סאטמאר
לקראלי, כדי שרבינו
יוכל ללבשו קודם
צאתו, והקדמתי
לנסוע לסאטמאר
לפני היום שהיה
המדובר שרבינו יצא
מקראלי לסאטמאר,
ולקחתי את הפעלץ
כמדובר, ונשארתי
לישון בביתנו, והיה
לחזור בדעתי
לקראלי במסילת
הברזל בשעה שבע
בבוקר, ולמסור את

הפעלץ לידי רבינו טרם צאתו את העיר.

בשעה חמש לפנות בוקר העיר אותי אבי משנתי,
וסיפר לי שרבינו כבר נמצא בעיר, ותיכף הלכתי לביתו של
מו"ה יוסף פריינד ע"ה, שרבינו התאכסן שם, ומסרתי את
הפעלץ החדש לר' פייביש.

בית חדשה

כאשר רבינו הופיע בהדרתו לחון את פני העיר, לא
הסכים לגור בדירה שהעמידו הקהילה בשביל המרא דאתרא,
שם התגורר תחילה השבט מיהודה, ואחרי פטירתו עברה
אלמנותו לדירה אחרת ברח' באטערי, והקדן לדוד נכנס לגור
בדירה זו, אבל רבינו לא הסכים להכנס שם, ואלמנותו של
הקדן לדוד נשארה לגור שם יחד עם בנה חורגה הגאון רבי
יוסף גרינוואלד זצ"ל שכיח דכומ"ץ ואח"כ אב"ד פאפא.

כדבר הזה היה גם בקראלי, אחרי שהגאון ר' שאול
בראך זצ"ל עזב את העיר ועבר לקאשוי, ורבינו נתמנה כאב"ד
במקומו, לא הסכים להתגורר בדירת הגאון הג"ל, רק רצה
שיהיה לו דירה משלו, היה לו 'פרינציפ' בזה.

הסדר בליל פסח.

בליל א' של חג הפסח התפלל רבינו בביהמ"ד הגדול של האשכנזים, ואז התפללתי גם אני שם, והיה נשמע קולו לפני התיבה באמירת הלל וכאשר הופיע רבינו בעיר סאטמאר, הנהיג שגם בבית הכנסת הגדול יאמרו הלל בלילי פסח אחר תפילת ערבית, והלך בעצמו להתפלל שם בליל אחד של פסח כדי לראות מקרוב שיאמרו הלל!

ראשי הקהילה האשכנזים היו רגילים לבקר בהיכלו של רבינו ביום ב' דשבעות ובאחרון של פסח, ורבינו נתן להם שיירים עם כף.

זכור אזכור שרבינו הברך משה זי"ע הגיע בימי בחרותו לעיר סאטמאר, להסתופף בצל דודו הק' על ימי ראש השנה, והלך עם 'ווייסע זאקן', והתאכסן בבית מו"ה לייבוש לעפקאוויטש ע"ה, וקנו לו מפטיד.

♦

בליל יום הקדוש הלך רבינו בתחילה לבית הכנסת של האשכנזים, ודרש שם בגדול קדושת היום, ואח"כ פנה לביתו לזמן קצר, ומשם הלך טהור לבית מדרשו בעינים עצומות, וכל הציבור כבר עמדו שם, ובידן אותם כאשר ידיו פרושות כלפי חוץ, עד שהגיע לארון הקדוש, והעם הנאספים נדחקו עצמם מאוד, שכל אחד רצה להתברך מידו הקדושה, וגם אני זכיתי להיות בין המתברכים. גם היה מונח לפני רבינו ספרי הזכרונות, שבו נזכרו שמותם של חסידיו ואנשי שלומו להפקד בדבר ישועה ורחמים, ורבינו היה מעיין בה קודם אמירת כל נדרי, והב' המשב"ק היה ממונה על זה, גם אני רשמתי שמו בתוכה.

כאשר הייתי מגיע לבית המדרש בליל יום כיפור, כבר היה בית המדרש מלא עד אפס מקום, ניסיתי לדחוף את עצמי להתקרב ביותר למקומו של רבינו, אבל לא הייתי מסוגל לדחוף כל כך, אבל ידידי מו"ה שמעון ווייס ע"ה שהיה בעל כח, הצליח לדחוף עצמו עד שעמד סמוך וגראה למקומו של רבינו ז"ל, קולו של רבינו שהיה חוצב להבות אש נשמע היטב עד למרחוק, וכך זכו כולם לשמוע אל הרינה ואל התפלה.

בשמחת תורה הייתי נדחק בתוך ביהמ"ד, ועמדתי ביחד עם כל הציבור, כל אחד רקד על מקומו, ורק רבינו רקד בעיגול עם ספר תורה קטנה חבוקה ודבוקה בידי הק'. אבל בקראלי שהיה המקום צר ודחוק, לא רקד כעין עיגול, רק הלך ושוב כנגד ארון הקודש.

פרקי אבות

רבינו דרש 'בפרקי אבות' בביהמ"ד הגדול של העיר ברחוב ווארדומב, בכל שבת מברכים בין פסח לראש השנה, ותוך כדי דיבור היה רגיל לעורר בעינים שעמדו על הפרק, ובדברים שהוצרכו לתיקון, לפעמים בעמדו במקלות עם קדושים, הרים את קולו בשבט מוסר למחות על פירצות

והבעלי בתים היטו שכמם לקנות דירה בשבילו, גם אבי הי"ד היה בין המסייעים לקנות הדירה גם בקראלי וגם בסאטמאר. הייתי נוכח כאשר באו שנים מראשי הקהילה, מו"ה יוסף פריינד ע"ה ומו"ה קלמן ווייס ע"ה, לבקש מאבי הי"ד להשתתף בהוצאות קניית הדירה בסאטמאר, ואבי הי"ד אמר להם בצחות, הלא עדיין לא החזירו לי המעות שנתתי בהלוואה לקנות הדירה בקראלי... אבל לא פטר אותם בכלום, ונתן סכום הגון כהלוואה, ובכל שנה ביקש ממנו ר' יוסף פריינד או אחד מראשי הקהילה, לוותר על עשרים אחוז מסכום ההלוואה, עד שבמשך השנים וויתר על כל החוב.

דירתו של רבינו היה ליד רחוב סאמוש, שהיה רחוב האחרון של העיר ליד הגשר, ואחרי רחוב זה כבר לא היו בתים, ומשם היה הדרך מובילה עד לבית הקברות.

מונח בזכרונות דמות דיוקנו של הרה"ח המפורסם ר' לייבעלע פאשקעס הי"ד, מבני ביתו וממקורביו רביה"ק, שהיה תלמיד חכם גדול, ואיש חשוב משכמו ולמעלה, היה דרכו להאריך באמירת שמע ישראל בדביקות עצומה, היה בנו של מו"ה משה פאשקעס ע"ה שעלה לירושלים, התגורר תחילה בקראלי, וכאשר רבינו העתיק משכנו לעירונו, עבר ג"כ לגור בסאטמאר, והתגורר בדירתו של רביה"ק.

בנית ביהמ"ד

בשנה הראשונה להופעתו של רבינו בעירונו, התגורר בביתו של מו"ה יוסף פריינד ע"ה, והתפלל בבית מדרשו של הגה"צ ר' אברהם חנוך פרידמאן זצ"ל הדומ"ץ, שעמדה ברחוב השני מאחורי ביתו של ר' יוסף הנ"ל, ופרצו פתח בגדר הציורו של ר' יוסף, ומשם הלך רבינו לבית המדרש הנ"ל.

אח"כ קנו לו דירה חדשה, וליד דירתו התגורר חתנו הגה"צ מסעמיהאלי זצ"ל, וליד ביתו הקימו בית המדרש מיוחד בשביל רבינו, כאשר התחילו לעסוק בבנינה, באו ראשי הקהילה ורדאו לפני רבינו את התוכניות (ופלענער), וגם אני הייתי נוכח שם, כי אבי הי"ד לקח אותי, וכאשר הציע אבי מידת ארכו ורחבו של ביהמ"ד, לא היה ניחא דעתיה מזה, והתבטא שרוצה 'א פיל בית מדרש', דהיינו שלא יבנו בית המדרש גדול כ"כ, כדי שביהמ"ד יהיה מלא באנשים, ורבינו התבטא אז בלשונו 'איך האב ליב א פיל בית מדרש'.

במועדים ובחגי השנה עשו כמו סוכה מסביב לביהמ"ד מבחוץ, ושם היו עוד מקומות ישיבה, ואבי הי"ד היה קשה לו להתפלל בתוך ביהמ"ד מחמת גודל הלחץ והדחוק, וקנה שלש מקומות הראשונים בחוץ כנגד מקומו של רבינו, וכאשר עמדתי שם על כסא זכיתי לראות את תואר פניו רמאירה של רבינו בעבודתו הק'.

שבתות וחגים

בליל שבת קודש ובסעודה שלישית ערך רבינו את שולחנו הטהורה בפאליש של בית המדרש, ושם ערך גם את

חמורות בחומת הדת. ואציגה נא כמה ענינים שמנוח בזכרונך אשר הוכיח עליהם.

מו"ה מנחם מענדל הורוויץ ע"ה הגבאי הראשי של הת"ת, התאונן לפני רבינו, שיש הורים שאין משלמים שכר לימוד בזמן כראוי, ולכן אינו יכול לשלם להמלמדים את שכרם, וביקש מרבינו לעודד את הציבור בחומרות הענין.

ובשבת כאשר דרש רבינו בפרקי אבות, האריך דברים נחמדים בגודל הצורך והחיוב של החזקת תורה, ולשלם שכר לימוד כראוי, ואח"כ הוסיף ואמר: הנה הגבאי של התלמוד תורה התאונן לפני (האט זך באגלאקט), שלאחרונה ניכר התרשלות בתשלום שכר לימוד, חשבתי לעצמי שהדבר תמוה, הלא הבעלי בתים השוכרים לבניהם מלמדים פרטיים, עולה להם הוצאות שכר הלימוד פי כמה וכמה, ומכל מקום משלמים להם בעתם ובזמנם, בלי שום איחור ואמתלא כלל, ולעומת זה השולחים את בניהם לתלמוד תורה, שאין משלמים סכום גדול כ"כ, דשכר לימוד בת"ת אינו עולה רק לערך שליש מתשלום למלמד פרטי, מדוע ניכר התרשלות גדול בזה.

ותוך כדי דיבור הרים את קולו: 'צוויי חשובע בעלי בתים האבן אריינגעגעבן זייערע טעכטער אין דער נייע שול, און איך זאג זיי צו, אז זיי וועלן נאך חרטה האבן. ואני נוכחתי שם, ותיכף אחרי השבת הוציאו אותם משם.

עוד מונח בזכרונך, שפעם אחת אחרי חרשה בפרקי אבות, חזר רבינו לבית מדרשו, וכל הבחורים הלכו אחריו ללוותו, וגם אני הייתי בניהם, וביקשו מרבינו לעבור ליד חנות הנעליים של פרידמאן שהייתה פתוחה בשבת (חנותו הייתה סמוכה מאוד לחנותו של אבן, רק שלשה חנויות הבדילו בניהם), רבינו הוצרך להאריך דרכו בשביל זה, וכנס לתוך החנות כאשר הציבור הולכים אחריו, וניגש לבעל החנות ואמר לו אי גוט שבת, הער פרידמאן, אבל ברוב חוצפתו התחיל להתלוצץ, וקירב את הכסא שלו והציע לרבינו לישוב עליה.

הנשואין בזיו"ש

הרבנית הראשונה ע"ה מחברתו הטהורה של רבינו, נפטרה ביום ה' טבת שנת תרצ"ו, ומקום מנוחתה הוא בבית החיים בעיר סאטמאר, בחודש אלול שנת תרצ"ז נשא בזיווי"ש את הרבנית הצ' אלטא פיגא ע"ה, בת הרה"צ ר' אביגדור שפירא זצ"ל מטשענסטשוב, החתונה התקיימה בעיר טשעביץ.

מונח בזכרונך תקופת הנשואין של רבינו בק' בזיווי"ש עם הרבנית הצ' אלטע פיגא ע"ה, כאשר הגיעה להתגורר בסאטמאר אחרי נשואיה, ביחד עם אמה שהיתה לצידה בתקופה הראשונה.

בריתנו מהצבא לשמחת תורה

עוד בימי חברותי בשנת תרצ"ט קבלתי לראשונה צו גיוס לצבא, אבל אם קנו בשביל הצבא 'סוסי חזק במחיר של

ההזמנה לשמחת נישואי מרן רביה"ק ז"ע שהתקיימה בעיר סאטמאר

ויתכן לבאר סיבת הדבר שהיצר מתגבר על זה ביותר, דכאשר משלמים שכר לימוד להתלמוד תורה, יש בזה תרתי למעליותא, מהנה מנכסיו את המלמד העני, וגם מזכה לאחריו, אלו בני העניים שאין ידם משגת לשלם שכר לימוד, ועל כן משתדל היצר למנוע בני אדם מלשלם בזמן, כדי להרחיק אותם ממצוה כפולה זו, וכדי שלא יהיה בן מזכיר הרבים. (ועי בדברי יואל על פרקי אבות (פ"ב מ"א - מהדו"ת) שהביא בארית דרשה זו מרשימות של האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל).

בחדר בית הכנסת של האשכנזים, היה בית הספר לבנות, לערך שש כיתות, עד גיל י"ג שנה, ואחד פתח שם בית ספר גם לבנות מבוגרות יותר (העכרע שול), ושתי אנשים חשובים מראשי העיר הכניסו בנותיהם לשם, ונדע הדבר לרבינו, ובשבת הבא שדרש בפרקי אבות, עורר בענין זה,

אלפיים דאלער, לא היו צריכים להיות בצבא רק שלשה חדשים, אבל גם הוצרכו לשלם למוכר הסוסים כדי שימליך בפני הצבא שחסוס חזק ומיוחד. כל הבחורים התאמצו לעשות תחבולה זו, ואלו שלא היו בידיהם סכום זה, הסתובבו בכפרים ועיירות על הפתחים כדי להשיג הסכום, ודבר זה היו יכולים לסדר בעיר סאטמאר, ולא הוצרכו לנסוע עד לבוקארעסט. וגם אני עשיתי כך.

כאשר התקרבנו ובאו ימי חודש תשרי נתמלאתי בדאגה גדולה, מגדול תשוקתי להסתופף בצל רביה"ק, לשמוע אל הרינה ואל התפילה שהייתי מוגל מהיותי בן תשע שנים, נישתי לראש המחנה שהיה גרמני, והצעתי לו סכומים עצומים כשזוהד כדי שיואל לשחרר אותי על ימים הנוראים, ובגדול רשעתו לא הסכים לקבל ממני שום טובת הנאה, והייתי נבון מאוד.

עד שעלה ברעיוני עצה טובה, נגשתי להאיש המשגיח עלינו, שהיה מוצאו מראמעניא, ונתתי לו סכום הגון, ואמרתי לו שבדעתי לברוח במחנה, ואני מבקש מאתו שלא ימסור אותי לראשי הצבא, ואכן ברחתי מהמחנה לפני ראש השנה, וחזרתי לבית הורי, אבל אחרי ראש השנה כבר סידרו שכל היהודים ישתחררו מהמחנה עד אחרי שמחת תורה, ואח"כ כבר נשתחררתי לגמרי.

רבינו משתתף בשמחת התנאים שלי בראמעניא

כאשר הגעתי לפרק האיש מקדש, דיברו בי נכבדות עם בת מו"ח מו"ה צבי יהודה זינגער ז"ל מיקירי ונכבדי עיר טעמשעוואר בראמעניא, ובחודש אדר שנת ת"ש לפ"ק נכנסתי בבית האירוסין.

כאשר הציעו לפני השידוך, התעורר איזה דין ודברים אודות הדין, והשדכנים הציעו לאבי לילך להרה"ק מביקסאד זי"ע שהתגורר בסאטמאר, וככל היוצא מפיו נעשה, כי רבינו הק' לא היה בעיר שנסע אז לשבות את שבתו בטעמשעוואר, ואכן בליל חמישי הלכנו לביתו, הרה"ק מביקסאד הקשיב לדברי והתבטא: 'מען זאל פרעגן א ערליכן איד'... אמר לו אבי, הלא בשביל זה באנו לכאן... ואזי אמר 'מען זאל פרעגן א גרעסערן ערליכן איד, מען זאל פרעגן דעם רבי', והשבנו לו כי רבינו נסע על שבת לטעמשעוואר, וענה 'אזוי, דער רבי איז געפארן קיין טעמשעוואר, איז דאך זייער גוט, והציע שאבי יסע לטעמשעוואר להתייעץ עם רבינו ולשמוע חוות דעתו כדת מה לעשות.

ממחרת היום - ביום שישי, נסע אבי לטעמשעוואר, ותיכף נכנס אל הקודש פנימה, ורבינו הכריע שייגמרו את השידוך בכי טוב, רבינו שבת את שבתו בשכונת 'פאבריק שטאט' בביתו של מו"ה אברהם שיעהנברון ע"ה, ואבי התאכסן בבית ידידו מו"ה משה ראזנבערג ע"ה, גיסו של ר' אברהם הנ"ל, במוצאי שבת צלצל אלי אבי על ידי הטעלפאן,

ומסר לי הכרעתו של רבינו, וביקש ממני להזדרז לבוא כבר למחרת ביום ראשון בבוקר במסילת הברזל לטעמשעוואר.

ביום ראשון בבוקר יצאנו לדרך כל בני המשפחה, אמי אחי ואחיותי, על אם הדרך נעצרנו במסילת הברזל בגראסוודיין, והלכתי לידידי הב' אברהם דוב סיס הי"ד, ובקשתי ממנו 'פשעטיל' שאוכל לאמרו במסיבת התנאים כנהוג, אבל התנצל שאין לו פשעטיל מוכן עתה, ויעני לי לחזור על הפשעטיל של רבינו בשבת שובה - כי אחרי שבת הגדול ושבת שובה, נהגו הבחורים להתאסף חבורות חבורות יחד, ושקדו וחזרו על הפלפול שהשמיע רבינו, וגם אני היה חלקי עמם - וקבלתי את דבריו, כי לא שערתי בדעתי שרבינו ישתתף בשמחת התנאים, שהרי חותני היה מיוצאי אשכנז, ולא היה שום סיבה שיעלה בדעתו להזמין.

כאשר הגענו לטעמשעוואר שמנו פעמינו לשכונת 'יאזשעף שטאט', שם התגורר מו"ח ז"ל, והלכנו לביתו של גיסו מו"ה עזרא מענצער ע"ה שהתגורר לידו, והיה לו בית המדרש בביתו ושם התפללנו מנחה.

לגדול הפתעתניו הגיע רביה"ק באותו היום לביתו של ר' עזרא מענצער, כפי שהיה דרכו בקודש לבוא לביתו כאשר ביקר בטעמשעוואר, ור' עזרא היה רגיל לעשות מסיבה לכבודו. אחרי תפילת מעריב נישג מו"ח ז"ל לרבינו והזמין לפאר בראש שמחת התנאים, רבינו נעתר לבקשתו, והגיע ביחד עם קהל חסידים לביתו של מו"ח ז"ל אשר שם התקיימה התנאים, וכך זכיתי שרביה"ק יפאר בראש שמחתי.

שטר התנאים נכתבה על ידי הרה"ח אברהםסלע ווערצבערג ז"ל שו"ב, ואח"כ הביט רבינו בשטר התנאים, ומצא ב' טעויות, בתביה אחת נחסר אות י', ותביה אחת לא נכתבה כראוי, ותיכף תיקנו אותם, ורבינו קרא את שטר התנאים ושברו את הצלחת, ואז כיבדו אותי באמירת פשעטיל, ולחשתי באזני רבינו דברים כהווייתן, שלא היה לי פשעטיל מוכן, והב' הנ"ל הציע לי לומר הפשעטיל של רבינו בשבת שובה, ולא עלה במחשבתי שרבינו ישתתף בהתנאים, אבל עתה שרבינו נמצא כאן איך אוכל לחזור על דבריו, ואמר לי רבינו 'זאג זאג...לאמיר זען צו דו קענסט עס ריכטיג איבערזאגן...', אחר כך המשיכו בשיירות וריקודים.

♦

בשנה זו זכיתי להיסב בליל התקדש חג הפסח על שולחנו של רביה"ק, כפי שהיה נהוג שהחתנים הסיבו סביב לשולחנו של רבינו באחד מלילי הסדר, רבינו שכב במשך הסדר על 'היסב בעט', וכאשר פתח פיו בחכמה לומר דברי תורה התיישב על המיטה, הרבנית ע"ה ובתו הרבנית הצ' חי' רוזא ע"ה ישבו ליד שולחן בסמיכות לרבינו.

בשבת אויפריץ שלי הגיע הרבנית ע"ה לביתנו בשבת אחה"צ, כדי לאחל מזל טוב לאמי, אפילו שהוצרכה לילך מרחק רב.

המשך איזה בגליון הבא

בפי ישרים תתרומם

סיפר הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זללה"ה, שהרה"ק רבי מאיר הגדול השאיר אחריו בכתב יד קדשו חיבורים גדולים ונוראים בשם "אור תורתו של רבי מאיר" על התורה בדרך פרד"ס, ועל ש"ס חידושים נפלאים, ובאיזהו מקומן של שבחים ציין בסוף המאמר, עד כאן אמר לי מט"ט (המלאך מטטרו"ן), ע"כ אמר לי מיכאל, ע"כ אמר לי גבריאל, ונכדיו הקדושים ניסו לסדר כתבי קדשו לדפוס ופתאום הבערה ללהב יצאה ונשרפו הכתבי קודש. (מליצי אש' (כ"ב אב) ח"ב דף מ"ג ע"א

אם אסק שמים

גודל כח הרה"ק רבי מאיר ז"ל, עד שכתב עליו בספר דגל מחנה יהודה מהרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין זללה"ה, כי היה בכוחו להוריד שרי מעלה. (מליצי אש' - כ"ב אב)

דמטמרין גליין ליה

כאשר ישב פעם עם תלמידיו בעת סעודה שלישית, הוציא לעניהם את צנצנת המן אשר הניח משה למשמרת, ואמר להם, ראו בני, זהו הלחם אשר האכילנו ה' במדבר, ואם תעבדו את ה' כראוי, תזכו שיושפע לכם שפע מצנצנת המן הזה, ולא יחסר לכם כלום, אף שצנצנת המן נגנו מאתנו, אבל מעיני צדיקים הק', לא היה שום דבר מכוסה ומוסתר, כמו שהיו צדיקים אשר זכו להיטהר באפר הפרה שנגנו ע"י מדבר קדמות להחיד"א מערכת א' אות כ"ה כי שום דבר לא היה טמון ומכוסה מנגד עיניהם. (עבודת עבודה ח"ב עמ"ס"ט)

כ"ב מנחם אב

הגה"ק רבי מאיר הגדול
מפרעמישלאן זי"ע

מתולדותיו

רבינו נולד בשנת תע"א לאביו רבי יעקב איש תם מפרעמישלאן משלשלת היוחסין - וכעדות המגיד הקדוש מולאטשוב זללה"ה שמבית שני לא פסקה רוח הקודש משלשלת קדושה זו - בן אחר בן עד רבי יעקב מירוש מוקרביל בעל השו"ת 'תשובות מן השמים'. בנעוריו עסק רבינו במסחר ומעקלעריי, והגויים קראו לו מאיקו (מאיר) ספאוועדליווי (הנאמן). היה מתלמידיו הראשונים של הבעש"ט הק' זיע"א עוד קודם התגלותו והיה נקרא תלמיד חבר, היה בידידות עם הרה"ק רבי יצחק מדרהאביטש, והרה"ק רבי שבתי מראשקוב. והרה"ק רבי משה פאסטאך ז"ל זי"ע, והם אלו אשר בראשות הבעש"ט הקדוש זי"ע עקרו מן העולם כת הכופרים הפראנקסטען בהויכוח בלעמבערג, הרה"ק רבי מאיר זכה לתלמידים גדולים, וגאונים וקדושים הסתופפו בצל קדשו, נסתלק ביום ד' לסדר יוהלכת אל המקום אשר יבחר ד' אלקיך ב" (ראה) כ"ב אב תקמ"א (ו"א שבשנת תקל"ג) לפ"ק, ומנ"כ בפרעמישלאן.

לוח ההיילולא

תולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים של בעלי ההיילולא אשר בשמותם נקובים

ימי ההיילולא

כ"ב אב

- רבי מרדכי בן הלל (מרדכי אחר הרי"ף) - ה"א ע'
- רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן ב"ר יעקב - תקל"ג

כ"ג אב

- רבי בנימין אהרן סלוניק אב"ד פודהיץ ב"ר אברהם (משאת בנימין) - ש"ע
- רבי דוב בעריש גוטליב ב"ר יעקב (יד הקטנה על הרמב"ם) - תקנ"ז
- רבי צבי ב"ר יעקב יצחק (החיה) מלובלין - תקצ"א

כ"ד אב

- רבי ארי' לייב מקראקא ב"ר יהושע בעל מגני שלמה - תכ"ד
- רבי נתן נטע אייבישין ב"ר יהונתן - תקמ"ט
- רבי אפרים זלמן מרגליות ב"ר מנחם מאניש (מטה אפרים) - תקפ"ח
- רבי אברהם אולמאן אב"ד לאקנבאך ב"ר שלום הריף - תר"ט
- רבי יעקב יוסף מגלאגוב ב"ר מנחם מענדל - תרל"ד
- רבי שלום היילפרין מוואסלוי ב"ר דוד - ת"ש

כ"ה אב

- רבי ישכר בער מולאטשוב ב"ר יהודה לייב (מבשר צדק, בת עיני) - תקנ"ה
- רבי אברהם חיים מלינסק ב"ר נפתלי צבי מראפשיץ - תקצ"א
- רבי יעקב מושולם אורנשטיין ב"ר מרדכי זאב (ישועת יעקב) - תקצ"ט
- רבי יוסף דוד מאליק ב"ר צבי ארי' - תר"ט

כ"ז אב

- רבי נח נפתלי מוקאברין ב"ר ישראל יעקב - תרמ"ט
- מורן רבינו יואל טייטלבוים ב"ר הנניה יו"ט מסיגעט (דברי יואל) - תשל"ט

ימי ההילולא

רב רבנן

בין תלמידיו הקדושים של הרה"ק רבי מאיר הגדול ז"ל נמנין הרה"ק איש אלקים רבי שבת' מראקשוב בעל סידור ר' שבת' וכן מקובל אצל צדיקי קשישאי כי בכל מקום שמובא בסידור רבי שבת' ז"ל סתם 'מורי' כוונתו על הרה"ק ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן ז"ל, כן נמנין בין תלמידיו הרה"ק ר' מענדלי מפרמישלאן, והרה"ק רבי פייבוש מגלאשיוועץ ז"ל. (מליצי אש)

כ"ז אב

- רבי יהושע אב"ד קראקא ב"ר יוסף (מנצי שלמה) - ת"ח
- רבי אברהם מרדכי (הראשון) מגור ב"ר יצחק מאיר - תרט"ו
- רבי מנחם נחום דוב מוסאדיגורא ב"ר שלום יוסף מרזין - תרמ"ג
- רבי שמואל צבי הורוויץ מוספינקא - וומס"ב ב"ר אברהם אביש - תשנ"ז

כ"ח אב

- רבי נפתלי צבי יהודה ברלין מוואלוזשין (נצ"ב) ב"ר יעקב - תרנ"ז

כ"ט אב

- רבי שמואל סאלאנט אב"ד ירושלים ב"ר צבי הירש - תרס"ט
- רבי ישראל שלום יוסף ממעזבז ב"ר אברהם יהושע העשיל - תרע"א
- רבי אליהו בצלאל מטעטש ב"ר יקותיאל יהודה מסיגעט - תרע"ח
- רבי יוסף מאיר ממאחנאבא ב"ר אברהם יהושע העשיל מסיקוורא - תרע"ט
- רבי אלטר יוסף דוד מאלק ב"ר שמעון שלמה - תש"ב

זכאי משמיא קא זכו לכם להציל נפשות קדושות כאלו אשר העולם יאיר מגדל קדושתם, ואין להתפלא מדוע נעלם זאת מהבעש"ט הק' זי"ע להציל את בתו הצדיקת עם שני בני הק' והנה כי כן יתפלא הקורא איך נעלם מזיקי הגה"ק ר"ר מאירל מפרעמישלאן מעת ה' בנו הקדוש רבי ר' אהרן אר"י מוטל חולי, ובעת שה' אצלו הבעש"ט הק' בביתו בפרעמישלאן הביא לו רפואה כו' כי מענינים

גבוהים ורמים בסוד קדושים. (סיפורי קודש בסוף ספח"ק דגמ"א)

הבוטח בה' חסד יסובבנו

בנעוריו עסק הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע במסחר ומעקלעריי, אף הגויים, בידעם ישרותו, אהבו להתעסק רק איתו וקראו לו 'מאירקו ספראוועדליווי' (מאיר הנאמן), לימים אמר רבי מאיר בעוסקי במסחר סימן הוא שאיני שלם בבטחוני בה' הון ומפרנס לכל, ולכן עזב את המסחר והתיישב באהלה של תורה, וחי בדחקות רבה, פעם הגיע גוי לשוק וחיפש את מאירקו ספראוועדליווי בכדי למכור לו כוורת דבש שבדיו סוחרים רבים רצו לקנותה אבל התעקש למכרה רק לרבי מאיר, כל היום חיפש אחריו והיות שלא מצאו נסע חזרה לביתו עם הכוורת בידו, אשתו יעצה שלמחרת יסע מיד לביתו כי אולי חולה הוא, למחרת נסע הגוי ישר לביתו של רבי מאיר והיות שישב בבית המדרש הלכה הרבנית לבשר לו שמן השמים הזמין לו פרנסה טובה עד לבית ענה לה שיבא בגומרו את השיעור בהגיע הביתה ושאל מה מחיר הכוורת ענה לו הגוי שסומך עליו וכמה שיתן יהיה מקובל בעיניו, רבי מאיר נקב סכום גבוה, אך לא היה בידו אפילו פרוטה אחת, שכנה לוותה להם את הסכום וקנו את הכוורת, כשהלכה הרבנית להוציא דבש חשכו עיניה בראותה שאין בכוורת יותר משכבה דקה של דבש, ומתחתיו עץ, פרצה בכבי מאין תשלם את החוב, הרגיע אותה רבי מאיר נמכר את הבית ונוכל לשלם את החוב, כאשר בדק שוב בכוורת מצא שמתחת לעץ ישנם מטבעות רבות של זהב, ואמר אין להטות ממעשה ניסים, ופזיר נתן לאביונים לאחר כמה ימים חזר הגוי ושוב רצה למכור דבר מה שאלה אותו הרבנית מאין קנה את הכוורת סיפר לה הגוי שהיה ביער וראה דבורים יוצאים מגזע עץ, קטע את העץ ומצא את הכוורת, רבי מאירל מפרעמישלאן נכדו של רבינו בספרו את הסיפור סיים ואמר, המטבעות הללו עברו שרים גדולים עבור רבינו בזכות גדול מדת הבטחון שלו. (ימי זכרון, אב עמ' קל"ד)

רבי מאיר בעל הנס

הרה"ק איש אלקים מרן רבי ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע, זקינו של הגה"ק ר"ר מאירל המפורסים בדורינו, נסע פעם אחת במוצאי שבת קודש מפרעמישלאן למעזבז (ע"י קפיצת הדרך כי ממעזבז עד פרעמישלאן הוא יותר ממאה פרסאות), וכאשר ראו ריעו ועמיתו הבעש"ט הקדוש והנורא זי"ע נעשה ביניהם שמחה גדולה (וידוע המעשה בעת שה' הבעש"ט בפרעמישלאן אצלו והמתיק סוד יחד דברים העומדים ברומו של עולם, כמובא בספרו גדולת רבינו הבעש"ט דף מ"ג ובס' דברים ערבים ובס' טעמי המנהגים), ואמר הגה"ק ר"ר מאירל זי"ע להבעש"ט הק' זי"ע, באתי אליכם על סעודת מלוא דמלכה והבאתי רפואה שלמה לבתכם אדלי, (אמם של האחים הקדושים הדגל מחנה אפרים, והרבי ר' ברוך ממעזבז, ואז היתה מטלת חולה על ערש דוי ר"ל) ורצוני אשר בתכם הצדיקת אדלי תבשל המאכלים לסעודת מלוא דמלכה, והשיב לו הבעש"ט הק', הנכם חשוב מאד אצלי אבל תימה אם תוכל בתי אדלי להקים ממטתה לבשל כי היא בעלת יסורים, אעפ"כ אלך לשאול אותה, כי לעשות רצון צדיק חפצתי, וכאשר סיפר רבינו הבעש"ט לבתו הצדיקת אדלי מהאורח הק' רבי ר' מאירל מפרעמישלאן שבא דייקא על הסעודת מלוא דמלכה ורצוני שהיא תבשל, השיבה לאבי' הבעש"ט הק' שמרגשת הטבה ורוח חדשה נולד בקרבה וקמה ממיטתה לילך לבית התבשיל ואז היו האחים הק' הדגל מחנה אפרים והרבי ר' ברוך ממעזבז, (תאמינם) בתוך עריסה סמוך למטת אמם הצדיקת אדלי, פתאום התחיל ילד אחד לבכות ולקחתו אמו על ידה האדל ותיכף התחיל לבכות גם הילד השני ולקחתו אמו על ידה השני' אחד זה נטה הכותל ליפול, ונודזע הכותל ונפלו כל האבנים על המטה והעריסה שהיו הצדיקת אדלי ושני בני' שוכבי' שם, ולולי היא היתה שם עם הבנים היה אסון ר"ל, ונתפלא מאוד מרן הבעש"ט הק', ואמר לזקינו הק' ר"ר מאירל אתם באתם להציל את חיי בתי עם שני בני' אתם ראתם זאת ברוח הקודש, והנכם שליחא דרחמנא ומגלגלין זכות ע"י

הזהרו בגחלתן

שמעתי מדורי הגה"צ זצ"ל בתחילת המלחמה כשנמלט היה בפרעמישלאן, על ציונו של הרה"ק רבי מאיר זי"ע, ושאל על מקום מנוחתו של הרה"ק רבי מאיר הגדול זי"ע, ואמרו לו שהוא נטמן בביה"ח הישן, ופנה לשם וראה שגדל שם קוצים וכיסה את כל המצבות לבד מהמצבה של הרה"ק רבי מאיר הגדול זי"ע, ועוד צדיק אחד, וסיפרו לו הגויים שם, שהם החריבו כל המצבות שם ולקחוהו להצטרפותם, וכשהגיעו למצבת הרה"ק רבי מאיר הגדול זי"ע, אזי הכומר שהוא הנהיג כל זאת, נחלה בסטראוק ל"ע, והבין שהגיע לו על חילול המצבות, וקבל ע"ע שלא ליגוע בהמצבות שנשארו, וקיבל על עצמו לגדור המקום וקיבלו על עצמם שיש רשות ליהודים להגיע לשם להתפלל בלא קבלת רשות מהם, ואף לדרוך על שדות התבואה שמסביב. (יפה שיחת)

והאנשים אשר פתח הבית הכו בסנורים

בימי הבעש"ט הק' זללה"ה נתוועדו יחדיו פעם אחת ה' צדיקי יסודי עולם, נגלים ונסתרים, לקרב את הגאולה השלימה המקווה, הלא המה, הבעש"ט הקדוש, והרה"ק רבי מאיר הגדול מפרמישלאן והרה"ק רבי משה פאסטך אחי רבי מאיר הגדול שהיה צדיק נסתר, והרה"ק רבי שבתי מראקשוב (בעמ"ח הסידור ע"י האריז"ל והבעש"ט), והרה"ק רבי צבי פאשיקער מצדיקים נסתרים, וכולם נקבצו בבית אחד בקצה כפר קטן, וכאשר הרגיש בזאת הס"מ, שע"י ה' צדיקים אלו יבוא סופו המר, התחפש לאיש מאנשי העיר, והלך תיכף להודיע לשר העיר, שה' יהודים נתוועדו מחוץ לעיר בחורבה אחת, לטכס עצה לשרוף את העיריה כולה, וכשמוע זאת שר העיר, שלח מיד את משרתיו כדי לתופסם, אבל הצדיקים האלו הרגישו בזאת, ועשה כל אחד ואחד פעולה שיעשה רואה ואינו נראה אך הצדיק רבי מאיר הגדול לא אוה להשתמש בשמות הקדושים, ולכן לא עשה שום פעולה, וכבוא השלוחים לא מצאו כי אם אותו יהודי, ולקחו אותו, ואסחו אותו יד לרגל ויד לרגל והושיבו אותו על עגלתם והובילוהו לבית האסורים, אולם על אם הדרך עלה בדעת הרה"ק רבי מאיר אם לא יזיק לו הענין הלו לעבודת השי"ת, ונזכר, שאם לא יעזוב אותו עד למחרת בבוקר, לא יוכל ח"י להניח תפילין, התיישב בדעתו, וירד מעל העגלה. והאנשים אשר סבבוהו הוכו בסנורים מגדול ועד קטן ולא ראו בירידתו. (ישער האותיות' עמ' י"ז)

נאמנים פצעי אוהב

שמעתי מהברכת אברהם שהיה מספר זאת לקהל אנשי כמה וכמה פעמים, פעם היה הר"ר מאיר הגדול מפרמישלאן זללה"ה (אז אצל בנו הרה"ק רבי ארון לייב זללה"ה) באיזה בית הכנסת, ואיש אחד עשה לו בזיונות גדולים ולא השיב לו שום דבר, ורק כאשר חזר הרה"ק הר"ר מאיר לביתו קרא את הגבאי שלו ומילא לו חבילה גדולה של כל מיני ממתקים ומתנות שילך למסור אותם לאיש בבית הכנסת שעשה לו הבזיונות ותמחו על כך החסידים ושאלו את רבם, בשלמא מה שהרבי לא ענה לו כלום היה בזה מעביר על מדותיו, אבל למה לשלוח לו מתנות ומעדנים כאילו עשה לו טובה גדולה, ענה להם הצדיק, כשיש קישרוג על איזה

יהודי בשמים לפעמים עזרים עליו להסתלק מן העולם אבל באים מליצי היושר וממליצים עליו זכותים ואומרים שדי יהיה לו אם יחלה וזה יהיה במקום מיתה, ואח"כ באים עוד מליצי יושר ואומרים שגם זה יותר מדאי בשבילו, ודי אם יקבל בזיון גדול ובוה יקבל את ענשו הראוי לו, אם יקבל את הבזיון באהבה ולא יענה למבוזה כלום, ואמר הר"ר מאיר לחסידיו, עכשיו בודאי תבינו, כי באם נחליתי, הגם שהייתי מתרפא אח"כ, אבל כמה יסורים ועגמת נפש היו עוברים עלי ועל אנשי ביתי ולהמקורבים וגם כשאני יכריא הלא ישארו איזה מיחושים ולא אתרפא לגמרי ח"ו, ואיש זה שעשה לי הבזיונות הלא הציל אותי שלא אסתלק מן העולם ושלא אחלה, וכמה שכר מגיע לו, ולכן שלחתי מתנות ומעדנים האלו. וסיים הר"ר מאיר ואמר, לפעמים רואים הוריו או רבותיו בעולם הבא, שלבנם או תלמידם בעוה"ז תלו קיטרוג גדול, והם מתפללים עליו מאוד שיפטר רק בבזיון ויושב לו, ואז אם יש לו שכל הוא מקבל את הבזיון באהבה והכל על מקומו יבוא בשלום, והוא פטר עצמו עם הבזיון ויושב לו, אבל אם אינו מקבלו באהבה וגם עונה למבוזה דברים, הרי הוא שם את תפילות הוריו ורבותיו לצחוק ותפילתם היתה בחינם ח"ו. (יהי אור - אות מ"ח)

קשוט עצמך תחילה

כאשר אור קדושתו של רבינו הגדול התחילה להאיר ונהרו אליו חסידים ואנשי מעשה להתברך ממנו ולדרוש אלקים, ופעם אחת בא רבינו לעיר אחת והזמינו אותו שם לסעודת ברית מילה שהיה אז אצל גביר אחד הרב דמתא שהיה מראשי מתנגדי הבעש"ט הקדוש זי"ע ישב בראש השלחן והרה"ק רבי מאיר ז"ל ישב מן הצד למטה וחסידיו של הרה"ק סבבו אותו לשמוע בקול דברו. והיה אז ראש חודש ואמר הרב הקדוש ר' מאיר לחסידיו כי יזמרו המזמור ברכי נפשי (מכמור בזה"ק פר' וירא צ"ח, שכל ר"ח אומרת נשמות הצדיקים בג"ע מזמור זה ועיין שם פ' תולדות קל"ד ע"ב) ולהרב דמתא חרה אפו על הרה"ק רבי מאיר על שמתנהג בחסידות ע"ד הבעש"ט ז"ל ואמר הרב דברי תורה שה' בהם קנטור להרה"ק רבי מאיר ואח"כ ברכו ברכת המזון אבל אחרי כן התיישב הרב כי לא נכון עשה לקנטר את הרה"ק, ורצה לפייסו הלך וישב אצלו, ואמר להרה"ק, די ווטלט זאגט אז איהר קענט לערנען נו זאגטס א דבר תורה, ובזה רצה להפסיק דעתו הקדושה.

פתח הרה"ק ר' מאיר הגדול ז"ל ואמר: מיר וועלין זאגן מענינא דיומא פון דעם זמר ברכי נפשי וואס מיר האבען געזונגען לכבוד ראש חודש; שטייט דארט יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב איז טייטש יצא אדם לפעלו ולעבודתו, קודם כל דארף מען יוצא זיין מען זאל מתקן זיין די אייגענע מעשים, דערנאך איז דא א ווייטערע עבודה 'עדי ערב' ווייל כל ישראל ערבים זה בזה קען מען זיך נעמען יענעם מתקן זיין, אבל כל עוד שלא תיקן האדם את עצמו אין יוכל לתקן אחרים ולהדריכם תורת ה' כביכול. והדברים האלו נכנסו ללבו של הרב העיר ההוא, והרבה לדרוש ולחקור מהרה"ק ר' מאיר להביט עבודת השי" על דרך הבעש"ט, ואח"כ ביקש ממני כי יתקן לו דרכי התשובה אמר לו הרה"ק כי יסע להבעש"ט הקדוש ז"ל, ונסעו יחדיו להבעש"ט ונעשה הרב הנ"ל מאנשי חסידי הבעש"ט זללה"ה. (פאר וכבוד)

כ"ז אב

הגה"ק רבי מנחם נחום דוב
מסאדיגורא זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא או כפי שנקרא בשם החיבה "ר' נחום בערניו זי"ע נולד בשנת תר"ד לאביו הגה"ק רבי שלום יוסף מסאדיגורא בן הגה"ק מרדכי זי"ע, ונקרא שמו בישראל ע"ש זקינו הגה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל בעל "מאור עינים" זי"ע, וע"ש זקינו הגה"ק רבי דוב בער המגיד ממעזריטש זי"ע, ויסופר שהם באו לאמו בחלום וביקשו לקרוא לדרך הנולד על שמם, וכיון שהרה"ק מטשערנאביל זי"ע בא קודם לכן הקדימו שמו.

נודע היה בכח קדושתו והרגשתו להבדיל בין הטהור לבין הטמא, ויסופר אשר באחת מביקוריו בווינא הוגש לפניו מרק של עוף, וכאשר לקח ממנה כף מרק ורצה לאכול החזירה מיד וסילקה ממנו, החסידים התחילו לחקור את הדבר אצל בעלת הבית והודתה ואמרה שנתעורר לה שאלה על כשרותו של העוף אך היות שלא היה לה עוף אחרסמכה על ידיעותיה להתיר את העוף ובשלה אותו, כאשר הרגיש רנ"ב שהחסידים מתלחשים ביניהם הפטיר בחיך: אין בזה שום מופת, אלא כאשר לקחת את הכף בידי הרגשתי חשק ותאבון גדול לכן הבנתי שמעשה היצר כאן ועלי להפסיק אכילתי.

בחורף שנת תרל"ב קרה רבות בעיר סאדיגורא שמתו ילדים בעת לידתם רח"ל, באחד מאותם הימים בא חסיד אחד להרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא בבקשה שיעורר רחמים מרובים על בתו היחידה היושבת על המשבר וחייה בסכנה, הרה"ק ראי" מסאדיגורא – אשר מאז פרצה המגיפה הפציר בתפילה להעביר רוע הגזירה וללא הועיל – הפנהו לחתנו רנ"ב זי"ע, בשמעו רנ"ב את הדברים צוה להביא אליו את ר' יהושע מנגן, כשבא ביקשו רנ"ב: זמר נא לפני נגינון ערב המביא לידי התעוררות, מיד התחיל ר' יהושע לומר "כבקרת רועה עדרו", הראה לו רנ"ב שאין הוא שבע רצון מנגינון סזה, בהפטיר: וכי חידוש הוא לבוא לידי התעוררות מ"זנתה תוקף, התחיל ר' יהושע לומר "אב הרחמים", אך שומע את רנ"ב אומר לו: האם בהזכרת שמות אנו עסוקים כעת? לנגן מלא חיות יחד עם התעוררות אנו צריכים, ואמר לו שיומר את הנגינון על הברייתא דרבי ישמעאל בשלש עשרה מידות התורה נדרשת, ר' יהושע התחיל לנגן ורנ"ב יושב בדביקות, ידו השמאלית על מצחו ובידו הימנית דפק עם קפסת הטאבוק על השולחן ומעיניו זלגו דמעות, במילים "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט" התפרצה מפי רנ"ב אנוחה כבדה, ממנו הבין המנגן שעליו לחזור על מילים אלו, כמה פעמים חזר על זה, ואז הפסיק רנ"ב מדביקותו וסימן למנגן שיפסיק ואמר: "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט" כשדנים על הכלל ועל הפרט, יש להתחשב עם הפרט, שהרי "כלל ופרט וכלל אין בכלל אלא מה שבפרט", ה"כלל" הוא התאחדות של הרבה פרטים, על כן רבש"ע, עוזר נא לפרט וממילא גם לכלל, לא עבר

זמן רב ובאו לבשר שילדה בשלום בן זכר, ויחד עם ישועת הפרט היתה גם ישועת הכלל שמאז נעצרה המגיפה.
נלב"ע כ"ז אב תרמ"ג לפ"ק ומנו"כ בווינא.

כ"ט אב

הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים
מטעטש זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים זי"ע נולד בשנת תר"י בעיר גארלין לאביו מרן הייטב לב זי"ע אשר שימש אז ברבנות שם, ולאמו הרבנית הצדקנית בת הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשווא זי"ע. בהגיעו לפרקו נשא לאשה את בתו של הגביר הנכבד ר' נטע שופף מבריגל ז"ל, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שהרה"ק בעל "תורת חיים" מקאסוב שלח להודיע להייטב לב שרוצה לבוא אתו בקשרי החיתון, דהיינו שבת ר' אלי' בצלאל ז"ל ישא בת חתנו הרה"ק ר' פנחס יוסף ז"ל אך לבסוף לא אסתיע מילתא ונשא את בת הגביר הנ"ל וכן נכדת הרה"ק מקאסוב נשאת לאחד מנכדי הצדיקים, ולבסוף נעדרה אשת ר' אלי' בצלאל בצעירותה, וכן בעלה של נכדת הרה"ק מקאסוב נלב"ע, ואז באו בקשרי החיתון ביוז"ש ונשאו זה לזה, והיה מרגלא בפומי דמרן הייט"ל לומר על הרה"ק מקאסוב שהטיב לראות למרחוק שעוד ישתדכו ביניהם, וכיון שיצא אותו צדיק שברצונו לבוא בקשרי החיתון עם הייט"ל סיבב הקב"ה כל הסיבות שיבוא לידי כך.

בשנת תרל"ב הושיב אותו אביו הק' על כס הרבנות בעיר פוליאן ריסקווא, ובשנת תרמ"ג כאשר עבר אחיו מרן הקדושת יו"ט זי"ע מטעטש לסיגעט נבחר למלא מקומו בק"ק מטעטש, ושם ישב עד יומו האחרון משך שלושים וחמש שנים (תרמ"ג – תרע"ח) התקופה הארוכה ביותר שישב בה רב, ואכן בשנים אלו הרים על נס קרן התורה והחסידות בעירו וזכה להוקרה והערצה מכל יהודי טעטש וסביבתה, כמו כן כיהן של גם כאדמו"ר לחסידי סיגעט שבסביבה ובתקופתו נתרבו בטעטש חסידי סיגעט שנתקבצו אליו הרבה יהודים מן הסביבה שבאו להפקד בדבר ישועה ורחמים, מרן העצ"ח הי' מאוד אדוק וקשור לדודו ר' אלי' בצלאל ז"ל וכשנפטרה עליו בתו הרבנית מסלאטפינא ע"ה נסע אליו להתייעץ עמו אם יתן את לחתנו את בתו השני, ועי' בתשו' עצי"ח סי' ל"ט.

כשאר אחיו מרן הקדושת יו"ט והגה"ק ר' משה יוסף זי"ע הסתופף בצל החיים מרן הק' מצאנו זי"ע, ויסופר שפע"א נפל בנו ר' חיים ז"ל מהחלון ורגליו נפצעו, והרופאים יעצוהו לנסוע לווינא לניתוח, לפני הנסיעה נסע לצאנו להזכיר את שם בנו החולה ולקבל ברכתו להצלחת הניתוח, כשקרא הד"ח את הקוויטל וראה את השם "חיים בן מרים" נענה ואמר: הרי גם שמי הוא חיים בן מרים וגם אני סובל מיסורים ברגלי ועכ"ז אינני הולך לשום רופא, ר' אלי' בצלאל אכן שב על עקבותיו ולא נסע לווינא – נלב"ע ביום כ"ט אב תרע"ח.

בלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת

זכור את יום השבת לקדשו

קידוש היום (ו)

אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו ◇ זכרון למעשה בראשית ◇ תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים באהבה וברצון הנחלתנו ◇ בורא פרי הגפן ◇ טעם שאין מברכים שהחיינו

יתברך פונה ברהמים ואבה תחלה לקבל מתנה ומצות מדרי גיא ומדלי מעיש, בהחיה הנאה אנחנו מקנין נפשיותנו בקנין גמור ונתקדש בקדושה של מעלה אמן.

(עמדת ישראל - פרשת שמני ב"ה והייתם קדושים)

באדם חשוב הקבלה כנתינה

'אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו', ושמעתי מפרשים בשם הרב הצדיק הקדוש וכו' רבי איציקל לאנציוטר ז"ל נבג"מ (הרבי מלובלין ז"ע), על דרך שאמרו ר"ל (קדושין ז. שו"ע אבה"ז ס"ו כו"ט), אמרה היא לו, הילך דינר ואתקדש אני לך, אם אדם חשוב הוא מקודשת, כי בהחיה הנאה שיש לה, על שהוא מרוצה לקבל הימנה מתנה, מקודשת.

והנה השם יתעלה שמו קדשנו, שנתן לנו המצוות, ולכאורה הלא המצוות אנחנו עושים, ולא הוא ית', ובמה קידש אותנו, להיות נחשב קידושין, הלא כשאנחנו העושים המצוות, דומה שאנחנו נותנים לו, והוא כהילך דינר ואתקדש אני לך. אמנם במה שמקבל מאתנו עשיית המצוות, בהאי הנאה הוא קידושין. וזה אומרו 'אשר קדשנו במצוותיו', וקשה הלא אנחנו עושים המצוות, לזה אמר 'ורצה בנו', בהחיה הנאה דרצה בנו ובעשייתנו המצוות, בזה הוה קידושין.

(שפתי צדיקים - פרשת בראשית)

עבור זה אנו מתפללין בשבת שהוא שעת המתקה הן מצד עצמו והן מצד קצת השבחים והודיה שלנו, שיומתק גם בחי' אלהים הוה שיהיה נעשה בבחי' רצה, ולזה מתפללין ואומרים 'רצה במנוחתנו' שיהיו נעשה בבחי' רצה ביום מנוחתנו, וגם רצה והדליצנו ומבקשין שלא תהיה צרה ביום מנוחתנו, רק שאותיות הצרה תתהפך לרצה.

וכן הוא באמת שע"י השבח והודיה ויין המשמח של קידוש, נמתק בחי' אלהים הוה לרצה שהוא במדת הנצח הידוע לידועי חן, וזה שאנו אומרים בקדוש היום 'ורצה בנו' כי נעשה

אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו

מדוע אין אומרים 'אשר בחר בנו'

הטעם שאין אנו אומרים בקידוש 'אשר בחר בנו', לפי ששבת ניתן במרה, ועדיין לא בחר בנו לגמרי עד אחר נתינת התורה.

(בית יוסף - סי' רעא)

מדוע אין אומרים 'ורוממנו מכל לשון'

וגם 'ורוממנו מכל לשון' אין אומרים, לפי שהוא על שם 'ארוממך' ה' כי דליתני' (תהלים ל. ב), כלומר, נסים גדולים עשית לי שדליתני על אויבי, ולכן ארוממך, וימים טובים נצטוו בהם על ידי נסים ונפלאות שעשה עמהם הקב"ה, אבל שבת לא נצטוו בו על ידי נסים ונפלאות, אלא על שם ששבת בו ממלאכה, ולכן אין אומרים בשבת 'ורוממנו מכל לשון'. ומוזה הטעם אומרים גם כן בתפלות ימים טובים 'אתה בחרתנו וכו' ורוממתנו'.

(אמרי אלהים - סדר מערב של שבת עמוד קנ)

ואגב אומר לך מה שאמרתי כבר בנוסח אשר קדשנו במצוותיו, פירוש שהוא קידש אותנו על ידי המצוות שנהיה אנחנו מקודשים כמו האשה המקודשת לבעלה וכמ"ש כמה ספרים הקדושים. ולכאורה יש לתמוה, כיון דפסקינן בשו"ע אה"ע"ז (פכ"ז ס"ז) דבקידושין צריך שיתן הבעל כסף קידושין לאשה ולא שתתן היא, משה"כ אנחנו אומרים שהקידושין הם על ידי המצוות שאנו עושים במעשה ידינו.

ויש ליישב הענין כדאיתא שם (פ"ט) באדם חשוב אפילו נתנה היא מקודשת, והטעם מאחר שהוא אדם חשוב בהחיה הנאה דמקבל מתנה ממנה גמרה ומקניא נפשה. ויש לומר גם בנידון דידן, הואיל שיש ליוצרנו יתברך מלאכים ומשרתים ושרפים ואופנים והיות הקודש המהללים שמו תמיד וכבודו

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

שבת היא שורש התשובה וממנה יבוא לשמחה

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, והי'ה לשק שמחה, עק"ב כינוי לשבת קודש (ע"ד סוף מעשה במחשבה תחילה) איך זוכין לשמחה מאד בש"ק, ע"י שתשמעון את המשפטים האלה, אל"ה רומז לו ימי המעשה (אל"ה בגימט' ו' פעמים ו') פ"י שתרבו בתו"ת ומעש"ט בכל ו' ימי המעשה, מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת (ע"ד ג') אכן גם מי שאינו זוכה בששת ימי המעשה, עק"פ בשבת קודש ראוי להרהר בתשובה ולשמוע המצוות ולשמח בהן, כי שבת היא שורש התשובה וממנה יבוא לשמחה, וגם זו בחי' והי"ה עק"ב תשמעון, וד"ל.

(אהבת שלום)

בהקידוש בחי' רצה, ואז נמתקו ג' מדות נצח הוד יסוד הידועים לבדו' רצה ועונג.

(סידורו של שבת - שורש ד עק"א עלה ב)

עיקר כחן של בני"ה הוא הבחירה שבחר בנו הקב"ה, כי בחי' הקורבה היא גם לכל העולם, אפילו האומות כפי מעשיהם מתקרבין להקב"ה, אבל בחירה היא בעצם שבוך הקב"ה בבני"ו ובצדיקים ביותר זה עדות שיש בהם חלק אלוך ממעל.

ובאמת זה הסימן מי שעובד לשמו ית' מתדבק ביותר בבחי' הבחירה, כי

מה האדם שיבוא לקרב עצמו אל הבורא ית', רק מצד שהקב"ה בחר בנו וזה רצונו ית' ורצונו הוא כבודו, ולכן אני בא לעשות רצונו ית' להתקרב אליו למלאות רצונו יתברך וכו'. ואומרים בקידוש 'אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו' כי רצונו ית"ש בבני ישראל, וכן במועדות אשר בחר בנו, ולכן שבתות ומועדות מיוחדין רק לבני"ו, כי בחי' בחירה שייך רק לבני"ו, והם עדות על פנימיות נפשות בני ישראל.

(שפת אמת - פרשת קרח שנת תרנ"ט)

שבת מתעלה האדם בשורשו וחל עליו החן, וזה שנקרא 'שבת מנוחה', ויש בו נשמה יתירה שהוא התגלות ציור הפנימי, לכן שקול שבת ככל המצוות. ופ"י מוז"ל באלו המצוות שאמרו ששקולין לכל המצוות שהם מתקנים כל האברים וכ"כ באוה"ה. לכן אמרו בקידוש היום 'אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו' ולא אמרו בפרט 'רצונו על השבת' כמו בכל ברכת המצוות, לרמז כי קדושת השבת כולל קדושת כל המצוות.

(שפת אמת - פרשת כי תצא שנת תר"ה)

אומרים [בקידוש ליל שב"ק] 'אשר קדשנו במצותיו' מכה המצוה נעשה לנו קדושה יותר ויותר, וזה ענין (אבות ד, ב) מצוה גוררת מצוה. ושורש הקדושה הוא מסירת נפש כמו"ש בפ' אמור (ויקרא כב, לא) ושמרתם מצותי כו' ונקדשתי בתוך בני ישראל. וכן בברכת אהבה רבה קודם קריאת שמע אומרים

ודבק לבנו במצותיך וכו' כי כל זה הוא הכנה לק"ש שהוא מס"נ של קידוש השם וכו'. נמצא כל עשיית המצוות הוא רק הכנה והקדמה למס"נ על קידוש השם וכו'. לכן במצוות שבת שהיא שקולה ככל התורה כולה כתיב (שמות לא, יג) לדעת כי אני ה' מקדשכם. כמו"ש (בתפילת שב"ק) יעקב ובניו יגודו בו ועל מנוחתם יקדישו את שמך הרמוז כנ"ל.

(תפארת שלמה - פרשת בלק ב"ה וירא פנחס)

זכרון למעשה בראשית

שמה תאמר יש לנו הפסד

השבת ודאי זכר למעשה בראשית' הוא, ומה שאומר 'וזכרת כי עבד היית במצרים' (דברים י, מז), אמר להם הקב"ה שמה תאמר יש לנו הפסד להתבטל ממלאכה בשבת ובמועדים, תזכרו שהייתם עובדים וטורחים לפרעה בחנם, ומבטלים ממלאכתכם כל הימים, כ"ש שתתבטלו בעדי במועדים, וזהו שאנו אומרים במועדים זכר ליציאת מצרים.

(מושב קנים, מבטלי החוס - שמות כ"א)

וזהו ענין הנשמה יתירה, כי ניכרת לו ברבו, יתיר על ששת ימי המעשה, לפי שבימי החול שולט הקליפה, ועי"ז בא השכחה לשכוח למה באה לעולם, ויקרת ערכה, ועי"ה הקדושת שב"ק שנאמר בו (קידוש ליל שב"ק) זכרון למעשה בראשית, בא הזכרון לזכור בהבריאה, וכל מעשה בראשית למה נברא בעולם למען יתעלו עי"י איש ישראל, ובכח הזכרון והתחזקות הזאת יצא אדם מכל המצרים שלו וכו'.

(ישמח ישראל - פרשת שמות אות א)

זכרון למעשה בראשית', פירוש, שאנו שובתים ביום ששבת בו הקב"ה אחר תכלית מעשה בראשית. תחלה למקראי קודש, שהשבת מוזכר תחלה בפרשת המועדים קודם לכולם. זכר ליציאת מצרים, אפשר לומר, שהשבת תחלה

שמירת שב"ק לזכרון השעבוד והנאולה

לכך קבעו זכר ליציאת מצרים. ושמעתי מהר"ם, שיש במדרש, לפי שבמצרים עבדו בה ישראל בפרך, ו'פרך' בא"ת ב"ש, 'זגל' (בגמטריא לט), שהם מלאכות ארבעים חסר אחת, וכשנאלו ממצרים הזהירים על השבת, לשבות מאותם ל"ט מלאכות.

(תוספות - פסחים ק"ו:)

זכר ליציאת מצרים

בתוספות (פסחים ק"ו: ד"ה למען) למה אמרינן בשבת קודש זכר ליציאת מצרים מה ענין שבת ליציאת מצרים?

אבל הענין כי כתיב ומושב בני' באמ"צ ת"ל שנה, וכבר עמדו בזה דאף דגרות משנולד יצחק אין כאן רק ת' שנים, שלשים שנה מה עבדותי, אבל הענין על ישראל נגזר שעבוד ועבודה בימי החול, אבל לא בימי שבת, למען ינפש עבדך כתיב, ומצרים קלקלו השורה והיו משתעבדים בישראל בשבת ג"כ לשמור פירות וכדומה מלאכות בשבת, ושעבודם הי' רד"ו שנים, וא"כ יום שביעי הי' מותר, צא חלק שבועית מרד"ו הוא שלשים, וזהו השלשים שנה שנחשב לשעבוד יותר מות' שנים, ולכן לולי שבת היו צריכים להיות במצרים שלשים שנה יותר ח"ו, והיו נשקעים ח"ו כנודע, רק שבת מיהרה הנאולה ולכן אמרינן בשבת זכר ליציאת מצרים.

(ערת דבש - ח"ב דהש"ח ד"ה אבל כבר קלה)

בשבת ויו"ט אומרים זכר ליציאת מצרים. ומה שייך זכר ליציאת מצרים, הלא רואין אנחנו שיצאנו ממצרים ומה צריך זכר וכו'. עיקר יציאת מצרים הי' רק שעה אחת שעמדו בני' על הר סיני ויצאו לגמרי ממצר הגוף מה שאין יכולים להשיג בזמן אחר, אבל הקב"ה זכר עשה לנפלאותיו בשבתות וימים טובים, וכן בכל המצות שהם זכר ליציאת מצרים, כגון תפילין וציצית שכתוב בהם יציאת מצרים, ע"י אלה המצות נתעורר הארה וזכר מיציאת שהי' אז, ויכולין לצאת ממאסר הגוף, וכפי הכנת האדם בקיום המצות האלה, כך זוכה ליציאת מצרים.

(שפת אמת - שבועות שנת תרנ"ט)

בשב"ק כ' זיקדש אותו' כמו קידושין אסר אכולא עלמא כהקדש. פ"י שאין התלבשות היציאת להשבת רק מצד הקדושה בלבד, וכמו"ש לית שולטנא אחרא כו'. ורק בני' שהם יכולין

שבת בשבת עניני שבת קודש בפרשת השבוע

בשבת מתקנים כל האנילוות של ימות החול

ונתתי עשב בשדך, עשב ר"ת עונג שבת, גם הוא ר"ת עולת שבת בשבתו ששלחן של אדם כנגד מזבח, בשדך הוא הוא שדה חקל תפוחין לבהמתך גם לנפש הבהמיות וע"ז ואכלת ושבעת תתקן גם אכילות דחול כי הנשמה אין לה חיות מהאוכל במשך רק מניצוצי הקדושה שבמאכל וע"כ הנשמה רעבה וכשמעלה אותם הניצוצין שבמאכלי חול אזי יש להנשמה מאכלה הראוי עד שתשבע רעבונה.

(אילנא דחיי)

למקראי קודש, שהם זכר ליציאת מצרים, שכל המועדים הם זכר ליציאת מצרים.

(סור - א"ח סי' רע"א)

לבוז באמירת 'זכרון' בקידוש שיוטב זכרוננו

מקובל מצדיקים זי"ע, סגולה לזכרון בתורה, לכון בעת קידוש בזכרון למעשה בראשית, שיוטב לו הזכרון.

(תורת שבת, מונקאטש - פ' וחי בד"ה יששכר חמור / דרכי חיים ושלום - אות שצ בהערה)

סגולה לזכרון באמרו

'זכרון למעשה

בראשית'

מובא בספר סגולות

ורפואות (כתיב מהנאון בעל א"ח)

ספינקא) שמעתי מפה קדשו של הח"צ מו"ה ישכר בעריש זל"ה שקיבל מאביו מהר"ק מוה"ר מוה"ר ש"ק בשעת קידוש בתיבת 'זכרון למעשה בראשית', ובתיבת 'זכר ליציאת מצרים', שיעזור לו השי"ת לזכרון טובה בקדושה.

(זמירות תפארת צבי, ספינקא - דף פג הערה ע' / טעמי המנהגים - עניני סגולות דף תקע"ד)

לכן שבת זכר למעשה בראשית, דכתיב וירא אלקים וכו' טוב מאוד, ואיתא במדרש שאמר הקב"ה 'עולמי עולמי הלואי שתהי' מעלת חן לפני בשעה זו' ע"ש. ובכל שב"ק יש מציאות חן הזה, לכן הוא זכרון למעשה בראשית.

(שפת אמת - פרשת נח שנת תרס"ב)

תחילה למקראי קודש זכר ליצי"מ

זכר ליציאת מצרים

אמר רב אחא בר יעקב, וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום, כתיב הכא (דברים טו, ג) 'למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך', וכתיב התם (שמות כ, ח) 'זכור את יום השבת לקדשו'.

(פסחים ק"ו:)

זכר ליציאת מצרים

לראש וראשונה יש לצאת ממצר הגוף ותאוותיו ולהדבק בהשם יתברך, ורק אז אפשר להתענג מאורו השבת.

(מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים - עמוד רכה)

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

השבת היא תועלת גדול לישראל

במדרש לא לרעתכם נתתי לכם השבת רק לטובתכם והוא פלא, האיך ס"ד כי לרעה נתן השבת, וי"ל דסלקא דעתך דנתינת שבת היא למחול על העוונות כמ"ש אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו אם שומר שבת, לכן אמר לא כן הוא רק לטובתכם אפילו שתהיו צדיקים וטובים מ"מ השבת הוא לתועלת גדול כי שקולה ככל התורה כדאיתא בזוהר הקדוש.

(תורת יצחק)

להתדבק בגופא דמלכא ניתן להם השבת. ולכן לא חיו יכולין לקבל השבת עד אחר יציאת מצרים שנודעו נפשות בני"ש וזכרת כי עבד היית כו', אף שעיקר השבת כי בו שבת, רק שהוא זכר ליציאת מצרים, כי ע"י יצ"מ נעשים בני"א ראוי להשבת כנ"ל.

(שפת אמת - פרשת בשלח שנת תרל"ו)

באהבה וברצון הנחלתנו

השבת ניתן לשורר ולזמר

ישיבת קדש באהבה וברצון הנחלתנו, הנה פרעה רצה לעכב קול תורה ותפלה של ישראל כמו"ש 'הקול קול יעקב', שיהא הקול בהעלם, שלא יוכלו לזעוק אל ד' בחזקה, וכאשר באה עת הישועה אז ויצעקו אל ד' ויצא הקול, ותעל שועתם אל האלקים. ויש לרמוז מ"י הו"ה אש"ר אשמו"ע בקל"ו עולה תור"ה תפל"ה, רמוז שרצה לבטל קול תורה ותפלה, וידוע אשר שבת הוא זכר לשורר ולזמר בקול תורה ותפלה, כמ"ש (תהלים צב, א) מזמור שיר ליום השבת, ועל כן תור"ה תפל"ה עולה שב"ת קדש"ך, על דרך הנוסחא ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו.

(אמרי נועם - פרשת צו אות ג)

שתי אהבות

ושבת קדשו באהבה וברצון כו', ואח"כ ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו, כפל הדברים מורה על שתי אהבות, אהבה ורצון הקב"ה לעמו ישראל, ואהבה ורצון ישראל לאביהם שבשמים.

(תפארת שלמה - שבת קדש בד"ה שילת)

מה שאנו נוהגים בתפלת יו"ט שחל בשבת ובקידוש להוסיף מלות 'באהבה וברצון' הוא מפני שכל המצוות ובכללם המועדים ניתנו בסני ובכפיית הדר כנודע, אבל מצות שבת נתנה במרה באהבה וברצון, בלא אונס, ולכן מוסיפין בזכרת שבת באהבה וברצון.

(תורה תמימה - שמות טו כה)

התקדשות ישראל בקדושת השבת

תחילה הברכה היא על עצם מצות השבת שניתנה לישראל, ולאחר כן מברכים על התקדשות נפשות ישראל

בקדושת השבת, ומשמעות 'הנחלתנו' היא, שבני ישראל עצמם משתנים בשבת מכפי שהם בימות החול.

(שפת אמת - פרשת לך לך תרמ"ו בד"ה בפרשת מילה)

מקדשת בלא אתערותא דלתתא

השבת קדושה מעצמה ללא איתערותא דלתתא, וכל תיקוני עליות העולמים והשפעות הקדושה, נעשים נמשכים מכה העליון בלבד, לפיכך חותמים 'מקדש השבת' ותו לא, כי הקב"ה לבד מקדש השבת בלא מעשיהם של ישראל.

(סידורו של שבת - שורש א עקי א בשם בעל השערי מן עזר)

בני עולין בשבת קודש לנו עדן עליון

באמת השבת מיוחד לנשמות בני"א, שעולין בשבת קודש לגן-עדן-עליון. אכן, גם בעוה"ז נתן השי"ת לנו השבת, להיות לנו ידיעה ודביקות בשבת העליון. וזהו שאומרים "ושבת קדשו הנחילנו", בלשון נסתר, שהוא סוד ה'. ואחר כך "שבת קדשך הנחלתנו", לשון נוכח. שיהיה לנו בעוה"ז ג"כ חלק בהארה זו.

(שפת אמת - פ' וירא תרמ"ח)

בני ישראל מקבלין בחי' השבת בתוכם ממש, וע"ז אומרים בקידוש היום 'ושבת קדשו כו' הנחילנו, ואח"כ שנית 'ושבת קדשך כו' הנחלתנו', כי מקודם הברכה על כלל מצות השבת שניתן לנו, ואח"כ הוא על הארה שמקבלין בנפשותינו בכל שבת ושבת. 'הנחלתנו' הוא שבני ישראל עצמם הם משתנים מימי המעשה ליום השבת, כדאיתא אין דומה מאור פניו של אדם בשבת לחול.

(שפת אמת - פרשת לך לך שנת תרמ"ו)

בורא פרי הגפן

אפי' ברכת הנחנין של שבת חשובה יותר

וידוע שהעיקר הוא השבת, דאינו דומה עבודת יום חול לעבודת יום השבת, וכיון שישראל יצאו ממצרים בה' בשבת, נמצא שיום ג' ה' בשבת, ואז ה' עיקר עבודת ה', וז"ש דרך שלשת ימים נלך, ואז נעבוד את ה', היינו ביום השלישי שאז

ה' שבת, ועבודת של יום השבת הוא יותר חשובה, דאפילו ברכת היין של שבת היא בקדושה יתירה משל חול.

(יהודי תורה לרביה"ק בעד"ז"ע – שנת תשנ"ו פרשת בא דף כט ע"ב)

אמאי אין מברכים שהחיינו

מעם מה שלא תקנו לברך שהחיינו

עוד יש לומר בטעמו של דבר, שכן השבת היא למעלה מהזמן, ועל כן אין לברך עליה 'שהחיינו וקיימנו לזמן הזה'. מה שאין כן בימים טובים שתקנו לומר בהם שהחיינו, לפי שקדושתם היא בתוך הזמן, שהזמן עצמו מתקדש בקדושת

המועדים. ומשום שקדושתם היא בתוך הזמן הותרה בהם מלאכת אוכל נפש, וסימנך, 'זמן' (עם הכולל) עולה בגימטריא כמנין 'מלאכה'. אך לא כן השבת, שקדושתה למעלה מהזמן, ולפיכך אסורה היא בכל מלאכה.

(זרע קודש – פרשת קדושים ד"ה לא תעשו)

ברכתה קיימת לעד לכן לא שייך בה שהחיינו

שמעתי ממו"ז (ההודושי הריו"ס) ז"ל שלכן בשבת אין מברכין שהחיינו כמו ברגל, משום דמינן מתברכין כל שיתא יומין, נמצא קיום כל הימים ע"י השבת ולא שייך לברך שהחיינו.

(שפת אמת – פרשת אמור דינא ד"ה בפסוק מועדי)

טהורים יירשנה ויקדשוה / פֿעשׂי צדיקים

הקידוש של רביה"ק ז"ע – 'השמיעני את קולך' מאך מיך הערן

הגה"ק מהר"י מפשעווארסק זללה"ה דיבר פעם בדרשה כ"א כסלו על רגשי לבבו על אופן הקידוש של רבינו הקדוש (מסאטמאר) ז"ע וכך אמר בלשון קדשו: עס שטייט פון הרה"ק רבי מרדכי נעשכ"ז ער זי"ע 'הראיני את מראיך השמיעני את קולך' (שיר השירים ב, יד) טייטשט דער נעשכ"זער אז דער אויבערשטער זאגט פאר דעם צדיק 'השמיעני' – מאך מיך הערן, 'את קולך' – אז מען וועט הערן דיין קול, וועט מען 'מיר' הערן. עד כאן פון הרה"ק רבי מרדכי' ז"ל.

דער וואס האט געהערט דעם רב (רביה"ק ז"ע) קידוש מאכן און זאגן ה' מלך האט מען געהערט א 'הימל קול', בבחינת 'השמיעני את קולך', עס קען זיין אז אנדערע מענטשן האבן ביי אנדערע זאכן, ביי מיר איז געווען וואס מען זאגט דער גרעסטער קאנאן, איז געווען ביי קידוש און ביי ה' מלך, האט מען געהערט א 'הימל קול', 'השמיעני את קולך' זאגט דער נעשכ"זער, אז דער אויבערשטער זאגט דעם צדיק 'מאך מיך הערן, ווען עס איז דיין קייל – זאל מען הערן מיך, זכותו יגן עלינו ועכ"א.

(א שבת ביים רבין – פ"ג מקדש השבת)

שיטף הכוס בעצמו

את הכוס של קידוש היה נוהג רבינו [הרה"ק מנאדבורנא ז"ע] לשטוף בעצמו. ומרגלא בפומיה שהכוס של קידוש הוא רמז להנשמה, ואת הנשמה יש לשטוף בעצמו.

(אורות מרדכי)

הלא בכיתי לפני קידוש שלא אעשה רק מה שיהיה נחת רוח להשי"ת

שמעתי בשם מרנא ורבנא הרה"ק רשכבה"ג מו"ה יעקב יצחק זללה"ה מלובלין מה שאירע לו נסיון בעודו בדרך שנסע לרבו הקדוש הרבי רבי בער זי"ע וכו' (עיי"ש כל המעשה), שאמרה לו הרי יש כאן מניין עשרה ונעשה חופה וברכת אירוסין ונשואין כראוי, ושוב לא הי' מענה בפיו להשיב לה שום איסור בזה ונשתומם כמו רגע והשיב לה סוף סוף אף שהדבר מותר לגמרי מ"מ הלא בשבת העבר קודם קידוש ליל שבת בכיתי לפני בורא עולם ובקשתי ממנו שיעזריני שלא אעשה רק מה שהוא ית' יקבל תענוג מזה העסק, ועתה אמור לי אתה בעצמך אף שמותר הדבר כדברייך אבל איזה תענוג ונחת רוח יהי' לו ית' מזה העסק, ובזה נצחה ונתגלה לו לעין שלא הי' כלל פונדק ואשה שם, רק הי' דמיון ונסיון לנסותו ועמד בנסיון.

(שפת אמת להרה"ק מבציון פ"ו וי"ב ד"ה וכו' ששמעתי)

לא הלך לקדש עד שחזר על כל הלכות שבת

שמעתי מזקני הקדוש מוהר"ב זצ"ל מפרשיסחא שהרבי הקדוש מלובלין זי"ע לא הלך לקדש בשום שבת עד שלמד מקודם כל הלכות שבת המחבר והרמ"א עם הבאר היטב.

(אילנא דחיי אור הנר ערב שבת ח')

דברי הרה"ק מצאנו כשהתעורר מדביקותו קודם קידוש

סיפר הרה"צ מגנייפסט ז"ל ששמע מהגה"ק רבי משה יוסף טייטלבוים מאוהעל זצ"ל מה שסיפר מזקינו הגה"ק מצאנו כי היה חתן הגה"ק מקשאנוב בנו של הגה"ק מצאנו זי"ע שפעם אחת לפני קידוש וכבר אחז מרן הקדוש מצאנו הכוס בידו והיה תפוס שרעפים ודביקות במחשבותיו הק' ואחר כך כשהתעורר מדביקותו פנה אל המסובים ואמר בזה"ל "קינדערלעך אונו דארף מיר זיך פרייען אז מיר זענען לעבעדיג צוריק געקומען, שרפים ואופנים ציטערן צו צוקומען און אונו זענען מיר לעבעדיג צוריק געקומען".

(זכרון איש חיל עמ' קנ"ב)

לחשוב בעת עמדו בחנות מהקידוש ליל שב"ק

מספרים היו נכדיו הק' של הרה"ק רבי משה'לע מזוועהיל זללה"ה בן הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע אשר לא רצה בתחילה לנהוג באדמורות אחרי פטירת אביו, ופתח לפרנסתו חנות, והיה עומד מפעם לפעם בחנות לעזור לזונתו הרבנית, ובשאר הזמן היה עוסק בנסתר בעבודת השי"ת, ולא ראו עליו שום דבר מיוחד שכן היה מסתיר עצמו בפשטות גדולה, אך בליל שב"ק בשעת קידוש היה מגיע לדביקות עילאה והתפשטות הגשמיות במדריגה נפלאה עד שכל מי שהיה רואה מעמד הקידוש היה יוצא מכליו לגודל העריבות והמתיקות והדביקות הגדולה שהיה לו, פעם היה שכן אחד ששמע את הקידוש כנ"ל ונתרגש מאוד, ונתקנא כי חשב שאולי גם הוא יוכל להגיע למדריגה זו והחליט בדעתו לעקוב אחרי הנהגת הרה"ק הנ"ל, ואז יוכל ג"כ לעשות כך קידוש, אך במשך בל השבוע לא ראה שום דבר מיוחד אצל הרה"ק אך השכן בעצמו עשה הכנות גדולות, וכשהגיע בשבת וניסה לעשות הקידוש לא עלתה בידו, ופנה משם לבית הרה"ק, ושם ראה שעושה קידוש שוב בדביקות גדולה כמו בבל שבת.

והמשיך בשבוע הבאה שוב לראות ולעקוב אחרי דרכי הרה"ק הנ"ל, והנה ביום ו' ראה שהיה בחנות, והגיע אדון ואדונית ערלים לקנות סחורה, והרה"ק עמד ונשא ונתן עמהם עד שהלכו לדרכם, וכשראה כל זאת החליט בדעתו שמסתמא בשבת זו כבר יהי' הקידוש קצת נפחת מהדביקות, ובליל ש"ק הלך לבית הרה"ק לראות איך יהי' מעמד הקידוש, ובהגיעו לשם נעמד נרעש ומשתומם לראות שוב את הרה"ק ר' משה'לע עומד ואומר הקידוש במו בכל שבת ושבת ומתלהט בשלהבת אש ובדביקות עצומה, ותמה ע"ז איך אפשר שלפני כחצי יום עמד ודיבר עם האדון והאדונית הגוים, וכעת הוא מגיע לדרגות כאלו, ולבסוף החליט שילך וישאל את הרה"ק בעצמו, ונכנס אצלו ושאלו ע"ז, שראה שהוא עומד בחנות וכו' וכו', וכעת מגיע לכאלו מדרגות בקידוש, ואילו הוא עשה הכנות גדולות כדבעי ולבסוף אינו מצליח, וענה לו הרה"ק, "אנו בשעת העמידה בחנות חשבנו מהקידוש של שבת קודש, ואילו אתם בשעת הקידוש חשבתם מהערל והערלית שהיו בחנותי", וטובא גנוז ביה בתשובתו הק' הלזו ודו"ק.

(מהר"מ מזוז עה"ל - עובדות וסיפורי קודש)

רשיפה רשפי אש

סיפר הגר"מ שפירא ז"ל שכאשר פגש האדמו"ר ר' ישראל מטשארטקוב זצ"ל במארינבאד את הרה"ק רבי יהושע מדויקוב זצ"ל בעל עטרת ישועה שאל אותו הרה"ק מדויקוב אומרים על אביכם הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע שכאשר קידש על הכוס היה היין שבתוך הכוס רועד (געזאטן, כמתבשר), האם אמת נכון הדבר, ענה לו הרבי מטשארטקוב "מען האלט דאך אייך פאר א חכם, נו פרעג איך אייך ווען מיין טאטע האט געמאכט קידוש אויף וועמען וואלט איך געזאלט קוקן, אויפן טאטן צו אויפן כוס". וגמר אומר: "דער טאטע האט געקאכט דאס קען איך אייך זאגן". וכ"כ בספר יסוד צדיק (להרה"ק ר' שלמה'קע מזוועהיל זצ"ל) שהי' פעם בצעירותו משובתי שבת אצל הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע, והעיד שהקידוש הי' שלא בדרך הטבע וכן תיאר פעם בלשונו הק': "ער האט זיך גישט געשאקלט עס האט זיך געשאקלט" (היינו שהיין בתוך הכוס רעד כמעצמו).

(שיח זקנים ח"ו עמ' ד')

משנת חזן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הרב הגאון רבי אברהם שמואל ענגלענדער שליט"א

דומ"ץ בית מדרשינו החדש בלעיקוואד יצ"ו

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בעטלעהעם, ניו העמפשייר יע"א

מוצש"ק פרשת בלק תשפ"ב לפ"ק

זאגט דער זיידע ז"ל (עצי חיים ח"ב פר' בשלח), דאס איז דער ענין פארוואס גדול המצווה ועושה מאינו מצווה ועושה (קידושין לא), ווייל א מצווה ועושה האט א תכונה פונעם משלח, זאגט ער, ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם, וואס אנן שליחותיהו דקמאי עבדינן, האב מיר אונו דעם כח פון די פריערדיגע משלחים, א תכונה קדושה פונעם משלח. דאס איז א געוואלדיגער כח, א כח פון די פריערדיגע משלחים.⁸ דומ"ץ לעיקוואד: דער ייטב לב דארט איז מסביר די מרגלים, דארט שטייט ממש די שיטה פון רבינו ז"ל, כ'ענדענעם נישט צי ער האט דאס נאכגעזאגט פון איינעם,

הרה"ג דומ"ץ בית מדרשינו לעיקוואד שליט"א שח"ב בשב"ק פ' בלק הענעל"ט בעיר הנופש בעטלעהעם, ניו העמפשייר יצ"ו, יחד עם קבוצה של בחורים מאנ"ש שיחיו ותושבי לעיקוואד יצ"ו, אשר באו לשהות בצל הקודש של כ"ק מרן רבינו שליט"א

דומ"ץ לעיקוואד: דאס זענען אלע לעיקוואדער בחורים, היימישע בחורים וואס וואוינען דארט. רבינו: יא, האמיר זיי שוין געזעהן פרייטאג. דומ"ץ לעיקוואד: מיר דארפן פראבירן נישט מועיל צו זיין אינעם שליחות, נישט אין שליחות בית דין און נישט און שליחותיהו דקמאי...

רבינו: דער זיידע ז"ל זאגט אז ס'גייט אריין אינעם מענטש דער תכונות המשלח. ער ברענגט אראפ אין עצי חיים, אז דער אור החיים הקדוש זאגט ביי די מרגלים, וואס איז געווען דער פעלער פון כלל ישראל, די מרגלים האבן זיי דאך אזוי געזאגט, נו וואס זענען זיי שולדיג. זאגט דער אור החיים הקדוש, זיי זענען דאך געווען שלוחים פון כלל ישראל, דאס אז די מרגלים זענען אזוי פארדארבן געווארן, דאס איז געווען ווייל ס'איז אריין געגאנגען אין זיי דער תכונות המשלחים אין די שלוחים, איז א סימן אז דער מצב ביי כלל ישראל וואס זיי זענען געווען די משלחים האט שוין נישט געמיינט. אזוי זאגט דער אור החיים הקדוש.⁷

שצדיקים היו, נולד בהם תכונה רעה מכת המשלחים ששלחו אותם מכת מיעוט האמונה, עכד"ק.

8

עיי"ש מש"כ לכאר מאמרם ז"ל גדול המצווה ועושה משאנו מצווה ועושה, ונתקשו המפרשים דהסברא נותנת להיפך, דאס איז מצווה והוא עושה מעצמו, לכאורה הוא גדול מן המצווה ועושה. אמנם לפי האמור יוכן, כי אם הוא מצווה ועושה, הרי נעשה הדבר על פי דיבורו של הקב"ה אשר צוה לעשותו, וא"כ בזה הוא שלוחא דרחמנא ונולד בו תכונה קדושה מאת המשלח הבורא ב"ה, ולכן הוא גדול ממי שאינו מצווה והוא עושה על פי עצמו, כי מאין יולד בו תכונה קדושה, עכ"ד.

ועי' בספד"ק ויואל משה מאמר א' סי' קמ"ז מש"כ בזה, וגם בס' קע"ה מה שמעתיק מדרשה שדרש ביעה"ק ירושלים ת"ו בפ' דברים תשי"ט בבאור דבריו הקד.

ומרן רבינו ז"ל בברך משה (פ' תצוה עמוד ר"ב) ביאר בזה מה שתקנו אנשי מנסת הגדולה בברכת המצוות, אשר קדשנו במצוותיו וצונו, פי שהקב"ה קדשנו והוליד בנפשותינו תכונה קדושה ע"י מצוותיו, ודבר זה בא על ידי צונו, פי' מפני שאנו מצווים ועושים, ובה אהנו שלוחי דרחמנא, ונולד בנו תכונה קדושה מאת המשלח הבורא ית"ש.

עיי"ש מש"כ בענין המרגלים, שאף שכשרים היו בשעה שנשלחו, אך מחמת שכונות המשלחים היתה רעה, תפעול פועל הרע בשליח ויחזור להיות שלוחו של אדם כמותו, ויולד בו תכונה רעה מה שלא היתה בו מקודם, כדרך שתוליד בחינת הקדושה בשלוחי מצוה לטובה, ולזה הגם

7

ער איז מסביר אז מ'קומט קיין ארץ ישראל פארלירט מען די כוחות.

רבינו: יא, מ'פאלט פון די מדריות,⁹ ער ברענגט עס אראפ אין פ' שלח (ע"ה פ וישלח אותם משה) פון רבי מענדעלע וויטעפסקער.¹⁰

דומ"ץ לעיקוואד: ער שרייבט נישט קיין נאמען.

רבינו: ער שרייבט מאקע נישט קיין נאמען, ער שרייבט 'מכתב מאיש צדיק תמים מארץ ישראל אשר היה בדורות הקדמים', ער מיינט רבי מענדעלע וויטעפסקער.

9

ו"ל שם: "והנראה לי בזה על פי הכלל המקובל בדינו מאת באי הארץ, כי בראשית בואם האדם נופל ויורד ממדרגתו, וברבות הימים ישוב למקומו ויעלה למעלה ביותר שאת. ויש על זה שני טעמים לענ"ד, א', על דרך שאמרו (סו"ה נב) כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, כמו כן לפי ערך קדושת ארץ ישראל זה לעומת זה עשה אלקים, ובעודה תהת ידי זרים הסטרא אחרא מתגבר על האדם בתחלה, עד שהאדם צריך התחזקות והתאמצות לעמוד נגדו, ב', על דרך סמי רפואות ומי מרחצאות, תחלה יוציאו החולאת והזוהמא שבפנים לחוץ, ובמשך הזמן יתרפא לגמרי, ואם בתוך הזמן יעמוד ולא יגמור הענין, ישאר קרח מכאן ומכאן. וכמו כן בענין חולי הנפש, בבא אל ארץ ישראל דכתיב (ישעיה לג כד) העם היושב בה נשא עון, על כן תחלה תוציא זוהמת האדם הפנימי לחוץ, על ידי זה נופל ממדרגתו והוא שפל ונכזה בעיניו, עד אשר יאריך ימים שם למצוא תרופה. ואם בזמן קצר יצא יצא, ישאר קרח מכאן ומכאן."

10

ו"ל הייטב לב שם בהמשך דבריו הק': "ובענין תראה העתק מכתב מאיש צדיק תמים מארץ ישראל אשר היה בדורות הקדמים, וז"ל, מודעה רבא לאורייתא להודיע את הארץ מה הוא, הנה כמה הפוכים וגלגולים ומאורעות עדן ועדיין יחלופו על כל אחד ואחד מכאי הארץ עד כי מתדר ליה בה, ולא לקלים המרוץ, כי אם ברבות השנים עד יעברו ימי קליטה, כמו שנאמר (תהלים פ) איש ואיש יולד בה, כל הבא אל ארץ הקדושה צריך מחדש עיבור וניקה וקטנות כו'. הנה כי כן מאן דאתי מתחלה ממש דעתו מטורפת עליו ואומר הי תורה והי מצוה, מה דהוי לא הוי, עד אשר הארץ מראה לו פנים אז יסקוט וינוח לו, ע"כ דבריו. והוא בדוק ומנוסה. והיינו דכתיב (בראשית יב ט) ויסע אברם הלך ונסוע הגנבה ויהי רעב בארץ "וירד" אברם מצרימה, כלומר שירד ממדרגתו עד שנסע מצרימה, וכתב הרמב"ן (שם) יציאתו מן הארץ מפני הרעב, עון אשר הטא, ע"ש. אחר כך (שם יג א-ב) ויעל אברם מצרים וגו' הגנבה וגו' וילך למסעו וגו' עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. וזאת תורת המסורה, ויסע אברם הלך ונסוע הגנבה, הלך וחסור (שם ה, ה) הלך ושוב (שם, ג) והבן.

וזה היה ענין המרגלים, אם שהיו צדיקים, כבואם שם ירדו ממעלתם, ודעתן היתה מטורפת עליהם עד אשר אמרו מה שאמרו. מלבד יהושע וכלב, אשר בלא אחרור, מיד עלו ונתעלו למעלה. ומשה רבינו ראה וידע את כל זה, ולזה הזהיר אותם ויאמר אליהם "עלו" וגו' "ועליהם", באופן שלא ירדו ממדרגתם כי אם יעלו. וזה שרמז רש"י שכן דרך התגרים מראים את הפסולת תחלה, היינו שמוציא הזוהמא לחוץ, אחר כך מראים את השבח, והבן. עיי"ש עוד באריכות.

דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי ז"ל פלעגט מסתמא נאכצוואגן דעם ייטב לב.

רבינו: יא, דער פעטער ז"ל האט דאס אסאך נאכגעזאגט, ער האט געזאגט אז דער ייטב לב מיינט דעם רבי ר' מענדעלע.¹¹

ער וואונדערט זיך פארוואס דער ייטב לב שרייבט נישט דעם נאמען.¹²

אבער עכ"פ דער ייטב לב זאגט, אז דערפאר זענען זיי געפאלן פון די מדריות ווען זיי זענען אנגעקומען, ווייל ארץ ישראל איז א ארץ אוכלת יושביה, ווען מ'קומט קיין ארץ ישראל קודם פאלט מען, און נאכדעם שטיינט מען העכער.

דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי האט די וואך ביי די מעשיות געריסן שטיקער פון אונז. דער רבי האט געזאגט אז נדן פארלירט מען,¹³ גרינגע ארבעט, פון גרינגע זאכן פאדינט

11

רבינו הדברי יואל ז"ל בס"ג פ' לך שנת תשט"ז אמר דידוע דכותב המכתב הי' מוה"ר מענדעלע מוויטעפסק ז"ל, ובס"ג דפ' ויחי שנת תש"ב אמר דמסתמא משו"ה לא מזכיר מרן הייטב לב את שמו משום דאולי עדיין לא הי' נדפס בימיו.

12

בפ' שלח שנת תשכ"ז בתוד"ק בס"ג הזכיר רביז"ל את דברי הייט"ל הנ"ל ואמר שהידוש הוא למה אינו מזכיר את שמו, דהלא המכתב כבר נדפס בליקוטי אמרים מהרה"ק רבי ר' מענדעלע ז"ל שהוא עוד הי' אצל מרן הבעש"ט הק' ז"ל. [וכעת נדפס בס' פרי הארץ, מכתב לו].

13

בשולחן הטהור ליל שב"ק פרשת בלק העל"ט סיפר מרן רבינו שליט"א סיפורי קודש לקראת יומא דהילולא של ק"ז הגה"ק בעל תולדות אדם מטאלטשאווא זי"ע, ובתוך הדברים סיפר כדלהלן:

"ווען כ'האב איבערגעדרוקט דעם תולדות אדם (הדושים על סויות הש"ס מוקטו הגה"ק רבי משה חד אשכנזי ז"ל אבד"ק טאלטשאווע) - דעמאלטס בין איך געווען א יונגעראן נאך די חתונה... - בין איך אריין געגאנגען צום פעטער ז"ל און כ'האב אים דערציילט אז איך וויל איבער דרוקן דעם תולדות אדם, און כ'האב געבעטן פון אים א הסכמה - און כ'האב באקומען א בריוו פון אים - זאגט ער מיר דו ווילסט דרוקן דעם תולדות אדם, דו ווייסט, דיין זיידע האט געדרוקט דעם ישמח משה און האט דערלייגט דעם נדן דערביי, כ'האב געזאגט אז איך האף אז כ'וועל נישט דערלייגן דערביי.

האט ער מיר דעמאלטס פארציילט, אז דער זיידע דער עצי חיים ז"ל איז געווען א חתן ביים בארדינבער רב (הגה"צ רבי משה האלבערשטאם ז"ל בן הגה"ק רבי ברוך מנאליץ ז"ל, בן מרן הק' מצאנא ז"ל וחתן מרן הייטב לב ז"ל), און די כלה איז ל"ע נפטרה געווארן, זי איז אויך נאך געווען א קידה, און זי האט עפעס געגעסן און זיך צוהוטט, און האט זיך דערשטיקט ביים עסן, ס'האט פאסירט א אומגליק.

נאכדעם האט דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט געזוכט א שידוך פארן זיידן, איז געווען איינער וואס איז געווען א גרויסער עושר וואס האט געוואלט נעמען דעם זיידן פאר א איידעם און האט צוגעזאגט הונדערט

מען נישט, מ'דארף צו ארבעטן. וואס דען האט געמיינט דעם קדושת יו"ט'ס מימרא אז נדן דארף מען פארלירן? **רבינו: יא.**

איך וועל אייך זאגן, דער ראפשיצער רב האט זיך אויסגעוועהלט דעם משפחה נאמען 'הורוויץ', ער איז דאך נישט געווען מצד אביו קיין הורוויץ, ער האט געהייסן 'רובין', אבער ער האט זיך אויסגעקליבן דעם נאמען הורוויץ, ווייל מ'דארף צו האראווען, זיין מוטער האט

טויענט קראנען, און הונדערט טויזנט קראנען איז דאך א פארמען מיט געלט. האט דער זיידע דער קדושת יו"ט דעמאלטס געזאגט כ'האב בקבלה אז 'נדן דארף מען פארלירן', וועל איך נעמען א נדן פון הונדערט טויענט קראנען... מ'וועט זיך דאך דארפן פלאגן אויפ'ל געלט צו פארלירן, וועל איך נעמען א מחותן מיט ווייניג נדן וועט ער עס שנעל פארלירן, אזוי האט דער קדושת יו"ט געזאגט, דעמאלטס האט מען אנגעטראגן דעם שידוך פון רבי שלו' אליעזר'ס טאכטער, און ער האט צוגעזאגט דריי הונדערט רייניש...

בקיצור דער זיידע האט חתונה געהאט און האט באקומען די דריי הונדערט רייניש, נאך די חתונה איז געקומען דער לאפשווער רב (הה"ק רבי משה דוד ט"ב ז"ל) און האט געזאגט פאר'ן זיידן מ'זאל איבער דרוקן דעם ישמח משה און ס'וועט זיך זייער גוט פארקויפן, מ'מילא וועט ער פארדינען, און דער זיידע האט אהין געגעבן די דריי הונדערט רייניש אויף איבער צו דרוקן דעם ישמח משה, בקיצור ער האט דערלייגט דעם גאנצן נדן, דאס איז געווען די מעשה.

איז אין ס'גוט אין בוידעם פון זיין הויז איז געליגן אסאך בויג'ס בלעטער פון די ישמח משה'ס, און דער זיידע האט געגעבן פאר יעדן איינעם, פאר א בחור וואס האט חתונה געהאט, ער האט געזאגט 'גיי ארויף אין בוידעם, און נעם צוזאם א ישמח משה', ס'איז נישט געווען געבינדן, ס'איז געווען בויג'ס.

אין דעם ישמח משה וואס מ'האט דעמאלטס איבערגעדריקט שנת תרנ"ח שרייבט דער לאפשווער רב א הקדמה, און בתוך הדברים שרייבט ער 'ודיברתי על לב אהובי האברך הנחמד חריף ובקי כמו"ה חיים צבי ג"י, בן כבוד קדושת דודי הגה"צ מרן הגני' יו"ט ליפא טייטלבוים שליט"א אב"ד ס'גוט, כי עמוד לימיני להיות לי לאחיעזר ולאחיסמך...', ער זאל קענען איבער דרוקן.

ס'איז שוין נישטא היינט צו באקומען דעם דרוק.

עס איז געווען ווען מען האט איבערגעדריקט דעם ישמח משה [בארה"ב], נאכדעם האט א צווייטער געדריקט צי האט געוואלט דרוקן, כ'מיין אז ס'איז געגאנגען צו א דין תורה איבערן זכות פון דרוקן דעם ישמח משה, ווען דער טאטע האט געהערט אז מ'קריגט זיך האט ער דעמאלטס געזאגט אין שטוב 'נישט דער איז גערעכט, און נישט דער איז גערעכט, באלאנגען באלאנגט עס פאר מיר', און האט דערציילט די מעשה (ת"ל שאבוי ז"ל הדפוס), דער טאטע ז"ל האט אויך געהאט דעם ישמח משה פון יענע דרוק, ס'איז א אינטערסאנטע זאך אז עס האט זיך אזוי שווער פארקויפט יענע דרוק פון תרנ"ח...

געהייסן הורוויץ, זי איז געווען א טאכטער פון רבי איציקל האמבורגער,¹⁴ און זיין רבי האט אויך געהייסן הורוויץ, ער איז געווען א תלמיד פון רבי'ן פון לובלין, דער רבי פון לובלין האט דאך אויך געהייסן הורוויץ, און זיין זיידע פון די מאמע'ס זייט האט דאך אויך געהייסן הורוויץ, כמילא איז אים געפעלן דער נאמען הורוויץ אויף צו האראווען. תמיד האט ער פון זיך געפאדערט אז מ'דארף צו האראווען.

דוב"ץ לעיקוואד: לכאורה דאס האט געמיינט דער יסוד אז א נדן פארלירט מען..., ווייל מ'דארף זיך אליינס מיינען זיין...

רבינו: יא, עס קען זיין.

ס'איז געווען א אינטערסאנטע זאך, דער זיידע ז"ל (מרן העצי חיים ז"ל) איז געווען א יונגערמאן ווען דער קדושת יו"ט איז נסתלק געווארן, ער איז אלט געווען דעמאלטס אינגאנצן פיר און צוואנציג יאר ביים הסתלקות, און ער איז געווארן רב, און פארשטייט'זיך ער איז אויך געווארן א רבי, אין מעטש איז געווען דער שוחט ר' דוד יצחק ווערצבערגער (מתלמיד מרן הייט"ל ז"ל, ומחסידו שינאווא, ובאחרית ימיו עוד הסתופף בצל קדשם של מרן העצי חיים ז"ל ומרן רביה"ק ז"ל), ער איז געווען א עלטערער איד, ער איז געווען פון די ווערצבערגער'ס, פון די ברודער'ס,¹⁵ האט דער זיידע דער עצי חיים אים געלאזט

14

הרה"ק רבי מנחם מענדל רובין זי"ע מלינסק אביו של הרה"ק מראפשיץ היה חתנו של הגה"ק רבי יצחק הלוי איש הורוביץ מהאמבורג זצ"ל שהיה נצר לאחת המשפחות המיוחסות ביותר בכרם בית ישראל, שהבעש"ט הק' זי"ע א' העיד עליהן שהן נקיות מדור דור (כידוע שאמר אשר כרת את אברהם ושבעתו ליצחק וימנעה ליעקב על משפחות הורוביץ מרגליות ושפירא) ממשפחת השל"ה הק'. ומגוע הרא"ה מברצלונה תלמיד הרמב"ן ז"ל שייהוסם נמשך עד ליהור בן קהת בן לוי.

ויש לציין שהרב רמ"י שווערדשארף בס' דעת לנבונים' כותב על אבי השלשלת של משפחת הורוויץ, ר' ישעיה הלוי איש הורוויץ כב' כפי המסופר ה' הוא האדון של העיר הורוויץ, ואח"כ בא לפראג וקרא אותו איש הורוויץ ע"ש עירו'. והרב רצ"ה הורוויץ בתולדות משפחת הורוויץ שנדפס בספר 'ברכה משולשת' (ב'לגרייא תרצ"ה) מרחיב לפרט שעיר זו הינה אחת הערים העתיקות באשכנז בעהמען, והחכם פרידבערג שכתב ספר 'תולדות משפחת הורוויץ', אף מוסיף לפרט שזו עיר הסמוכה לפראג, והיא אכן קיימת עד היום הזה בשם הורביצ'א.

15

בתוך אחת השיחים סיפור מרן שליט"א עובדא מהרה"ח ר' אברהם ווערצבערגער ז"ל, ומקודם הקדים לסדר את סדר היחוס של משפ' ווערצבערגער שהתחתנו בתוך המשפחה כמה וכמה פעמים, ולחיות הענין נעתיק לשונו:

"... אברהם ווערצבערגער האט מיר נאך פארציילט פון איינעם פון זיי אין די משפחה - דאכט'זך מיר פון זיין שווער - ווייל ביי זיי איז געווען

רופן אז ער וויל זיך מיט אים עפעס אדורך רעדן – ער האט נישט געבעטן ער זאל קומען אויף שבת נאר ער האט געבעטן ער זאל סתם אריבער קומען ער וויל זיך דורך רעדן מיט אים עפעס אן ענין – למעשה איז ער יא געקומען צו פארן אויף שבת צום זיידן, נאך שבת איז ער אריין געקומען, האט ער אים געזאגט אזוי, 'דער מאמע איז נפטר געווארן, ס'איז ארויף געפאלן אויף מיר, אויסער דאס רבנות, אן עול מיט א רעביסטעווע, נעמען קוויטלעך, פראווען, איך שפיר נישט אז איך קען אזוי...', זאגט עס ר' דוד יצחק, דער מאמע האט דאך אויך געטוהן אזוי, האט דער זיידע אים געענטפערט, 'איר מוט מיך צוגלייכן צום מאמען, איר ווייסט וואס מיין מאמע האט געהארגעט?', האט ער אים צוריק געענטפערט, 'צו וועט איר אויך הארגעט...?'

דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי האט דערציילט נעכטן (בסעודת ליל שב"ק עם תלמידי הישיבה) אז ווען דער ייטב לב האט חתונה געהאט און איז געווארן א איידעם ביים טאלמשיאווער רב, האט ער אים גענומען אויף קעסט, האט ער אים געגעבן זיין בוידעם, און דארטן האט ער ארויף געלייגט, משה, כסא, וכו', און איז געזיצן דארט אויף קעסט ביי זיין שווער.

רבינו: יא, ער האט געזאגט אז דאס מערסטע וואס ער האט געהאט פונעם קעסט איז געווען, אז ווען ער איז געגאנגען פארטאגס אין די מקוה האט ער נישט געדארפט אויפהאקן די אייז, ווייל דער שווער האט עס שוין פאר אים געהאט אויפגעהאקט...¹⁶

אזוי אינטערעסאנט, זיי זענען געווען דריי ברודער, קינדער פון ר' שלמה אינטערדאמער, ס'איז געווען ר' בנימין (הרה"ח רבי חזקוני ווערעבערגער ע"ה ש"ס) מעד סטריטבא (י"א) און ר' דוד יצחק (הרה"ח רבי חזקוני ווערעבערגער ע"ה ש"ס) מעד טשעט (י"א) ביידע זענען געווען תלמידים פון זיידן דער ייטב לב, און דער אינגערער ברודער ר' אהרן (הרה"ח רבי אהרן ווערעבערגער ע"ה ש"ס) מעד קלויזשעבארג (י"א) איז דער ר' אברהם איז געווען א זון פון אינגערן ברודער ר' אהרן וואס ער איז געווען א איידעם ביים ברודער ביי ר' דוד יצחק, און ר' אברהם אליין איז געווען אן איידעם ביים עלטערן פון די ברודער ר' בנימין, אזוי אינטערעסאנט איז אויסגעקומען אז די דריי ברודער איז איינער זיין מאמע, איינער זיין זיידע, און איינער זיין שווער..., על כל פנים האט ער דערציילט, וכו'.

16 ונעתק כאן כפי שסיפרו מרן רבינו שליט"א באריכות בהזדמנות אחרת: "דער ייטב לב האט חתונה געהאט אין טאלמשיאווער, און איז געגאנגען וואוינען צום שווער, אז דער טאלמשיאווער האט אהיים גענומען א איידעם אין שטוב, דארף מען דאך געבן א דירה, און ער האט נישט געהאט קיין געלט אויף א דירה, זיין הויז האט געהאט א בוידעם, איז געווען א לאך אין דאך, און א לייטער, און מאיז ארויף געגאנגען אין בוידעם, און בייטאג האט ער געלערנט מיט זיין שווער, ס'איז געקומען ווינטער, ער

דומ"ץ לעיקוואד: נו, איז דאס געווען דער מעס פארוואס דער טאלמשיאווער רב האט געשריבן מזלאל געבן די דירה פונעם דעם הויז פארן ייטב לב אלץ פיוס וועגן די קעסט?¹⁷

רבינו: ניין, דער טאלמשיאווער רב האט דאך געוואוינט שוין אין ארץ ישראל.

סתם אלץ חביבות צום ייטב לב האט ער דאס געשריבן.

האט נישט געהאט קיין האלץ צום הייזן, האט מען גענומען א דאכענע און מדהאט זיך ארום געוויקלט און אזוי האט מען געלערנט.

דער ייטב לב פלעגט דערציילן פון די גרויסע קעסט וואס ער האט געהאט, האט ער געזאגט איין נאך האט ער געהאט פון זיין שווער, ס'איז געווען ווינטער און מדהאט געדארפט גיין אין די מקוה, ס'איז נישט געווען קיין מקוה, איז מען געגאנגען צום טייך, און מדהאט געדארפט אויפהאקן די אייז, האט ער קיינמאל נישט געדארפט אויפברעכן די אייז, ס'איז שוין אלעמאל געווען אויפגעבראכן, דער שווער האט אים אלעמאל מקדים געווען, ווי פריה ער איז געקומען, האט ער נישט געדארפט שטיין אין די קעלט און אויפהאקן.

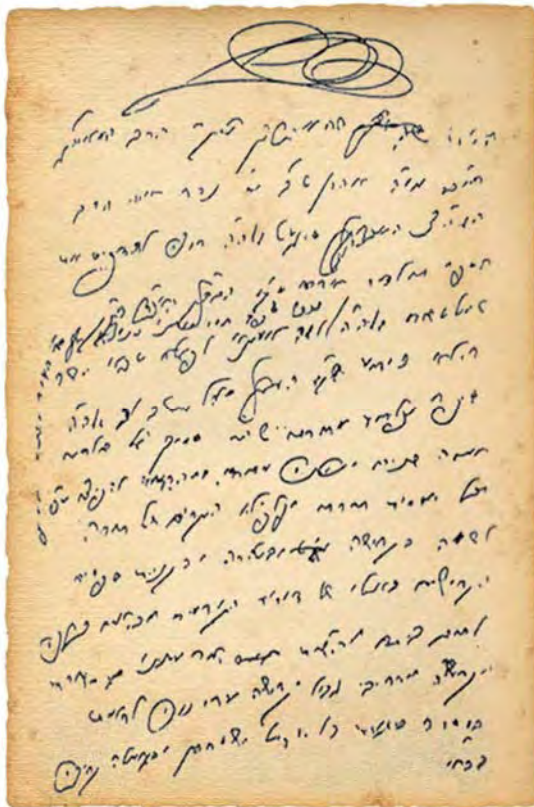
נאך א שטיק צייט זיין דארט איז דער ייטב לב געפארן קיין אוהעל באווכן דעם זיידן, ווען ער איז אריין געקומען האט דער ייטב לב משה אים געפרעגט אין וועלכן ענין האסטו עוסק געווען מיט דין שווער אין תורה, און דער ייטב לב משה איז שטארק נתפעל געווארן פון זיין שמועס אין לערנען וואס ער האט געהאט מיט אים, און נאכדעם האט ער אים געזאגט ער זאל גיין שלום געבן פאר די באבע, איז ער געגאנגען, און ווייל ער איז געזיצן דארט אין טאלמשיאווער אזוי (בעני ובהדקות וכו') האט זיך דערקענט אויף זיין פנים, ער איז געווארן בלאס און אביסל מאנער, ווען זי האט אים געזעהן איז זי אריין געקומען צום ייטב לב משה און געזאגט 'קוק אן – זי האט אים אנגערופן ביים נאמען – אונזער זלמן לייבעלע, ער זעהט אזוי שלעכט אויס', האט דער ייטב לב משה געזאגט 'איך ווייס נישט וואס דו ווילסט, כ'האב גערעדט מיט אים אין לערנען, און כ'האב געזעהן אז ער זעהט פין אויס', למעשה מיט די צייט איז ער צוריק געקומען וואוינען צום זיידן.

17 כן סיפר מרן שליט"א בענין זה בשולחן המהור ליל שב"ק פר' בלק העל"ט: "ווען ער איז אנגעקומען אין ארץ ישראל, איז ער געפארן קיין ירושלים און פון דארט האט מען אים גערופן אויף צפת, און ער האט געקויפט דארט א שטח, מען האט אנגעהויבן צו גראבן צו בויען א הויז, און מען האט געטראפן א הויז, מען האט ארום געגראבן, און עס איז געווען דארט א גאנצע הויז, מען האט דאס איינגערישט צו קענען וואוינען, און ער האט זיך דארט אריין געצויגן, פאר ער איז נפטר געווארן האט ער געלאזט צוואה, אז אזוי ווי דאס הויז איז מעשה נסים – אזוי האט ער געהאלטן – און מ'טאר נישט נאך האבן פון מעשה נסים, זאל קיינער מיוצאי הלציו נישט וואוינען דארט, אויסער אויב חתני הגאון מוה"ר יקותיאל יודא נ"י הוא ר' זלמן לייב – וועט אמאל ארויסקומען אויף ארץ ישראל, מעג ער דארט וואוינען, אבער אויך נאר מיטן תנאי אז ער וועט צאלן דירה געלט [רענט], און מיט די רענט וועט מען מאכן א סעודת ראש חודש פאר צען מענטשן, די אנדערע קינדער טארן אינגאנצן נישט וואוינען דארט אפילו מיט רענט, דאס הויז שטייט נאך היינט, איך בין געווען אין צפת און כ'האב עס געזעהן..."

האב איך נישט געדרוקט, האב איך מאקע געווארט, ביז עס אדורך א יאר, אנדער-האלבן יאר, דער מצב איז געווארן אביסל בעסער, דעמאלטס האב איך אנגערופן ר' יוסל אשכנזי, אז דער פעטער האט דאך מיר געזאגט אז ער האט געשריבן, צי איך קען עס האבן, האט ער עס מיר געגעבן.¹⁹

להלן תצלום המכתב אשר כתב מרן רבינו הק"ו בכתב יד קדשו בהיותו על אם הדרך בחזרה מעיר פלארדע. במכתב קודש זה יצא מרן רביה"ק זי"ע בתוארים מופלגים על רבינו שליט"א, והיה זה בעת שרבינו שליט"א היה אז אברך צעיר לימים כבן עשרים שנים בלבד, וזל"ק:

"ב"ה, היות שהאברך היקר הרב המאור הגדול חריף ובקי מו"ה אהרן ט"ב נ"י נכד אחי הרב הגה"צ האבדק"ק סיגעט זל"ה, רוצה להדפיס את הספר תולדות אדם מק"י הגה"ק האב"ד דק"ק טאלטשווא זל"ה, שכבר ספו תמו ולא נשאר כי אם א' בעיר ושנים במשפחה, לזה אמינא לפעלא טבא יישר חילו כידוע שק"י הגה"ק בעל ייטב לב זל"ה סיפר נפלאות מתורתו, שהיה סמוך על שולחנו כמה שנים והנהגה מתורתו. ומתראוי להפיצו ע"פ תבל אמרות תורתו ופלאותיו היקרים של תורה לשמה בקדושה ובטהרה, ובקניית ספרים הקדושים כאלו של דורות הקודמים מביאים ברכה לתוך ביתם. והשי"ת יאיר עיניו בתורתו הק יורחב גבולי הקדושה עדי נוכח לראות במהרה בישיעת כל ישראל ושמתתן וואולד קרובה בב"א".

19

ער האט געזאגט אז מ'קומט קיין ארץ ישראל מוועט וועלן זיין אין דעם הויז וועט מען מוזן צאלן דירה געלט, אבער קיינער פון די קינדער זאלן נישט וואוינען דארט, אפילו פאר שכירות, נאר פאר'ן איידעם דער ייטב לב אז ער וועט אנקומען וועט ער קענען וואוינען דארט, אבער אויך נאר פאר שכירות.

ער האט נישט געפילט אז ער דארף אים מפיים זיין, ס'איז געווען נאטורליך אזוי, די קעסט.

אבער ס'איז אן אינטערסאנטער אויסדרוק, דער קדושת יו"ט האט אזוי געזאגט 'נצח דארף מען פארלירן'.

דומ"ץ לעיקוואד: דעם 'תולדות אדם' האט דער רבי געדרוקט ממש גלייך נאך די חתונה?

רבינו: יא, נישט ממש גלייך, כ'האב עס געוואלט דרוקן פריער, ס'איז געווען תשכ"ח, כסלו צייט, דעמאלטס האב איך געבעטן אן הסכמה, דער פעטער ז"ל איז נאך געווען אין וויליאמסבורג, ס'איז נאך געווען אין די געזונטע יארן, און כ'האב געבעטן פון אים אן הסכמה, דעמאלטס האט ער עס מיר געזאגט.

ס'איז געווען אזוי ער האט זיך נישט געאילט צו שרייבן, ער איז דאך אלץ געווען זייער פארנומען, און ער איז אוועק געפארן קיין פלארדע, און כ'האב אנגערופן אין שטוב קיין פלארדע, אז יעצט איז ער דאך נישט אזוי פארנומען זאל מען זעהן דארט יעצט ווען ס'איז א שעת הכושר, כ'זענען נישט צו וועמען כ'האב גערעדט, אז ס'איז א שעת הכושר יעצט דאס צו טוהן, האב איך געמוזט ווארטן, דערווייל איז אויפן וועג אהיים, אויף די באהן,¹⁸ האט ער געשריבן די הסכמה, און ווען ער איז אהיים געקומען, און דער טאטע ז"ל איז געגאנגען שלום נעמען, בין איך מיטגעגאנגען מיט אים, איך האב אים נישט געפרעגט, כ'האב מיך נישט געטרויעט צו פרעגן, און ער האט זיך אליינס אנגערופן פאר מיר 'כ'האב דיר געשריבן, אזוי האב איך געוואוסט אז ער האט געשריבן.

ער איז דעמאלטס אהיים געקומען, ס'איז געווען א מיטוואך, פרשת משפטים איז דאס געווען, און א צוויי-דריי טעג דערויף איז דאך געווען פרייטאג צונאכט'ס תשכ"ח, שבת שקלים (בשנה רבינו ז"ל בעה"ה) במילא איז דאך שוין געווארן א מהומה, איז דאך שוין נישט שייך געווען צו צוגיין רעדן.

18

במשך כל השנים כשהי' רבינו ז"ל עוד בכוחותיו הבראות לא נסע כלל עם העראפלאן כידוע.

דומ"ץ לעיקרואד: דער רבי האט דאס נישט אריין געדריקט אין ספר?

רבינו: כ'האב עם יא אריין געלייגט אין ספר, ס'איז כתב ידו, ער האט עם איבער געשריבן אויף א לעמערעהד, און איך האב באקומען וואס ער האט זיך קודם געשריבן אויף א קוויטל פאפיר, ער האט זיך פארגעשריבן, ער האט אפילו אריין געשריבן צווישן די שורות, ער האט עם אפילו מגיה געווען, ס'איז זיין כתב, ס'איז כתב ידו.

דומ"ץ לעיקרואד: מיין עלטער שווער רבי יחזקאל וואגשאהל,²⁰ האט דאך געהאט באקומען אן הסכמה פונעם רבין ז"ל אויפן קאלאשיצער רב'ס ספר (ספר דברי חנה שהחיל בשנת תש"א), און ויהי היום הערט ער אז מ'פארקויפט עם אין די לאמערע עפעס אויף אן אקשען, זאגט ער, עם ליגט דאך ביי מיר אינדערהיים? דעם כתב יד וואס זיי פארקויפן, האט ער געהאלטן אז דאס איז געפעלטשט... אבער ס'איז למעשה נישט געווען געפעלטשט, דער רבי האט זיך דאס געהאט פארגעשריבן פאר זיך.

ביידע איז געווען אמת, ער האט געהאט דעם כתב יד, און זיי האבן עם פארקויפט, אויך א כתב יד פון אים.

רבינו: בקיצור, ער האט זיך עם פארגעשריבן אינערוועגנס.

דומ"ץ לעיקרואד: מ'האט דען בכלל געקענט צוקומען רעדן צום רבין ז"ל אזוי היימיש?

רבינו: ווען ער איז געווען געווען? אוודאי האט מען געקענט רעדן, יעדער האט געקענט רעדן, ער איז געווען זייער א צוגעלאזענער מענטש, זייער א פריינדליכער מענטש.

א עובד ה' בשמחה, נישט נאר ער איז געווען בשמחה, ער האט אריין געברענגט שמחה אין מענטשן, ס'איז אזוי געווען זיין גאנצער התנהגות.²¹

20

חותנו של הדומ"ץ הגרא"ש שליט"א הוא הרה"צ רבי יחיאל וואגשאהל שליט"א אב"ד תפארת משה, בן הרה"צ רבי יחזקאל שרגא וואגשאהל מלאנצאוו ז"ל וחתנו של כ"ק האדמו"ר רבי שמואל צבי מספינקא ז"ל.

21

ונעתיק כאן מה שסיפר מרן רבינו שליט"א בענין זה בשבת "אהבת קדושים" שנערכה שב"ק פרשת תולדות שנת תשע"ז לפ"ק:

"מ"ן זון (רב דקהלתו מומסכ"א שליט"א בדרשות בטרם מניח רבינו שליט"א לערשת שולחן המהדר בליל שב"ק) האט שוין געכטן דערמאנט, אז ס'איז דא מענטשן וואס טוען - איך ווייס נישט וואס פארא אינטערעסן זיי האבן - אראפמאלן דעם פעטער ז"ל ווי ער איז געווען ח"ו א בייזער, א שארפער.

אזוי איז ער געווען אין די ישיבה, ער האט פארגעלערנט אין די ישיבה, ער האט זיך ארומגעקוקט צו די בחורים פארשטייען, געהערט ווער ס'האט אריין געפרעגט, ער האט הנאה געהאט אז מ'פרעגט אריין.²²

ס'איז געווען פונקט פארקערט, זיין מדת השמחה, שמחה של מצוה האט זיך אנגעזען, און ער האט דאס משפיע געווען אויפן גאנצן ארום. וואו ער איז געגאנגען איז געווען שמחה, ער האט אייביג געהאט א גוט ווארט, א ווערטל, במחיצתו איז אלץ געווען פרייליך, אידן האבן געזאגט אז ער האט די שטריכן פונעם יטב לב, וואס האט אייביג געהאט א ווערטל און אלס געווען בשמחה".

ונעתיק כאן מפי השמועה משיח"ק של רבינו שליט"א, שבת הילולא קדישא ליל ש"ק פ' ראה תשע"א לפני כ"ו אב: "מען האט געזעהן ביי אים אייביג א שמייכל, עבדו את ה' בשמחה דאס האט מען געזעהן ביי אים, ער האט געטוען אלע מצוות מיט און פרייליכקייט, מיט און התרוממות הנפש, א שמחה של מצוה, ער איז געווען אייביג אזוי גוט אויפגעלייגט. - ביי די מצוות ערב פסח דאס שוין יא, דארט איז געווען עפעס אנדערש, ער האט מורא געהאט אויב ער האט געזעהן איינעם ארבעל רירט צו צי א טייגל וכדו, דעמאלטס האט ער ארויסגעווארפן מענטשן, אבער נישט ברונז, זייער שטרענג געווען אלץ זידידות המצות אבער מיט און מין פרייליכקייט.

ער האט אויפגענומען יעדן איד פריינדליך, פאר יעדן געזאגט א ווערטל, ער האט אייביג געהאט א ווערטל, אזוינע קלוגע ווערטלעך, טיפע ווערטער, עם איז געווען א פארגעניגן אריינצוקומען צו אים, יעדע זאך וואס ער האט געזאגט, אדער געטוהן, איז געווען מלא חן.

בכלל איז ער געווען א בעל כח, א געזונטער מענטש בטבע, ער איז שוין געווען העכער די אכציג יאר, ער איז געגאנגען אויף די גאס צום דאווענען איז ער ממש געלאפן, קוים מען האט אים געקענט נאכגיין, צו מנהג פלעגט ער אראפלייפן די טרעפ ביי זיך אין ביהמ"ד אנטן, ממש געלאפן ווי א אינגל, און זיך נישט אפגעשטעלט כאפן דעם אטעם.

ער איז געווען אזוי פרייליך אייביג, עם איז נישט משיג צו זיין, ער האט דאך פאלוירן א משפחה, נישט צו פארשטיין מען ואלד היליה נישט וויסן וואס דאס מיינט פארלירן איין קינד רח"ל, און ער האט פארלירן א משפחה דריי קינדער, געבליבן אן גארנישט, פונדעסטוועגן איז ער געווען אייביג מיט א שמייכל. ממש ער האט אריינגעברענגט פרייליכקייט אין אנדערע מענטשן, ער האט זיי אויפגעלעבט, אזוי איז ער געווען אליינס.

22

ונעתיק בענין זה מה שתיאר הגה"ח ר' חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל בספרו המאורינו ח"ל (במחזור הסיפורים) סדר הישיבה שהיה אצל כ"ק מרן רביה"ק ז"ל קודם המלחמה בעיר סאטמאר (וכמו כן מקודם בקראלי ואוירשיווא):

"מדי יום ביומו היה רבינו רגיל ללמוד ב' שיעורים בישיבה בפני התלמידים, הראשון שיעור עיון בסוגיא הגלמודת בישיבה, ואיה שוקל ואיה סופר שיוכל לתאר ולהעלות עלי גליון מראה הנפלא כאשר רבינו היה יושב ולומד תורה כמשה מפי הגבורה, ומאציל מהדוד על תלמידיו השותים בצמא את דבריו, והיה רגיל לפתוח השיעור בלימוד דברי הגמרא והראשונים, הוא מותיב והוא מפרק לה בחידושים וביאורים

רבינו: דאס פארהערן איז שוין אנדערש געווען,²³ אבער ביים פארלערנען איז אזוי געווען.

ביים פארהערן, ביי די סוגיא, איז יא געווען אזוי, אז מ'האט אים נאכגעזאגט זיינס א חידוש האט ער הנאה געהאט.²⁴
דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי האט געשמועסט מיט'ן רבי'ן אמאל פריוואט אויך?

מתוקים מדבש ונפת צופים, הבחורים התחילו להתפלפל עמו במלחמתה של תורה, וקול התורה נשמע בעוז ובגבורה, וההבעה ללמ"ד יצאת בריתהא ובפלפולא דאורייתא, ורבינו היה עונה על כל קושיותיהם בטוב טעם ודעת מתוך חדותא דשמעתתא.

והשנית שיעור פשוט הנקרא 'נעבן שיעור'. ויש לציין שגם הנעבן שיעור למדו בחריפות גדולה, ובשעת השיעור חידש חידושים נפלאים ויקרים על דרך הפשט בדברי הו"ל והראשונים, וכמה פעמים אמר אז פלפולים נאים ונחמדים, והתלמידים העלו אותם על גבי הכתב, ומהחידושים האלו בעצמם היו יכולים להוציא לאור עולם חיבור נפלא, ולדאבוניו נאבדו בשנות הזעם.

שני השיעורים היו כל אחד בזמן נפרד, שיעור הראשון היה תיכף אחר שרבינו גמר תפילת שחרית וטעם קצת מיני תרגומא, וזה היה לערך בשעה שתיים אחה"צ, ובאותה שיעור השתתפו בעיקר הבחורים ההרפים אשר ברוחב ביתם השכילו לירד לסוף דעתו בהבנת הסוגיא, ואפרט כמה מהם אשר חקוקים בזכרוננו שהשתתפו בקביעות באותו השיעור בעיר סאטמאר, ונשארו לפליטה אחר החורבן, ה"ה הרה"ג ר אשר שמואל ב"ץ זצ"ל מודזשינא, הרה"ג ר' יוסף ישראל זעגלבוים זצ"ל מוויטא, ידידי הרה"ג ר' מנחם מנדל פריעדמאן זצ"ל ר"מ בישיבתנו הק' בירושת"ו, ושימש אז ביחד אתי כמבאי בישיבה והיה מפלפל הרבה עם רבינו באמצע הצאת השיעורין, ידידי הרה"ג ר מרדכי דאווידאוויטש זצ"ל אב"ד בית מאיר שהיה ממונהגרי תלמידי רבינו והתפלפל פעם עם רבינו בריתחא דאורייתא והודה רבינו לדבריו ופיסו, ועוד בעלי תריסין. והשיעור השני הנקרא 'נעבן שיעור' למד רבינו לפנות ערב, ובאותו שיעור דיין וגמיר על כל דבר הן בפרש"י ותוס' והן בהמפרשים".

23

יש לציין מה שמוזכר בס' זכר צדיק לברכה (ה"א אות שס"ה) שרבינו הקפיד מאוד על כבוד הבחורים ולכן הקפיד שאף א' מהבנה"ב לא יהיה בשעה שהוא בוחן את הבחורים, וכן פנ"א כשהגיע לבחון את הבחורים בבנין ביהמ"ד הישן [550 בעדפארד עוז]. בחדר שהי' פתוח להאפים של הקהלה, וביקש מהרה"ח ר' משה ארי' גליק שיעזוב את האפים ושלא יימצא שם כשהוא בוחן, ואמר איך וויל נישט איינשטעלן... [משנת תשכ"ד ואילך אחר שסבל רביה"ק מה"רויז" הקשה, לא הלך עוד ללמוד השיעורים בהסגות ולבחון את הבחורים בכל ליל שישי למעלה בישיבה שהי' בקומה א' ובחנות התלמידים בכל ליל שישי הי' בחדר הג'ל סמוך לה"אפים" של הקהלה, ורק בעת דרשת הפתיחה להתחלת הזמן וכדומה הלך רבינו ז"ל למעלה להישיבה, ובהתחלת זמן הקית תשכ"ו נקבע הישיבה בבנין גדול שקנו אז בסענו סטריט, ומאז והלאה נסע רבינו ז"ל תמיד לשם ללמוד השיעורים ולנסיון הבחורים.]

ונעתיק כאן מתוך שיחת קודש של מרן רבינו שליט"א עם הרה"צ רי"מ מספינקא שליט"א בעת ניהום אכלים ע"פ אביו כ"ק האדמו"ר רבי בעריש מספינקא ז"ל ערש"ק פר' נח תשס"ח לפ"ק:

"פארהערן פלעגט ער יא אלע בחורים, איינמאל ווען מ' האט געלערנט די סוגיא פון טיפת חלב, איך בין נישט געווען ביים פארהער, איך פלעג

נאר קומען צום פארלערנען די סוגיות, און ער האט געפרעגט א' שאלה, און די בחורים האבן נישט געקענט... ער האט דעמאלטס צוגעקלאפט די גמרא אינמיטן פארהער... עס איז געווען ממש פאר מען האט געדארפט ארויספארן אין קעמפ. ער האט געזאגט אז ער לאזט נישט פארן אין קעמפ! מ'איז טאקע נישט געפארן דעמאלטס אין קעמפ, מ'האט געלערנט נאך א' וואך די סוגיא און מ'איז געפארן א' וואך שפעטער אין קעמפ.

דער רבי פלעגט פארהערן די בחורים אויסנווייניג - דער טאטע ז"ל האט נישט פארהערט אויסנווייניג די בחורים - דער פעטער ז"ל פלעגט פארהערן זייענדיג ביים טיש און די בחורים זענען געשטאנען אן קיין גמרות און זיי זענען אדורך געגאנגען אין א' רייע, די בחורים זענען אבער געווען זייער דערשראקן...

רי"מ: דער טאטע פלעגט זאגן אז פאר ער איז אריין צום פארהער, הענט און פיס האבן אים געווארפן... ער האט געזאגט אז מ'האט געקענט פלייסיג לערנען און קענען, אבער דאס אלעס איז געווען ביין רבינים פארהערן...

ער האט געזאגט אז ביים סוגיא לערנען איז געווען לייכטער, ווייל דער רבי האט זיך אראפגעלאזט צו די בחורים.

רבינו: ער פלעגט שנעל פארהערן, ס'איז געגאנגען שנעל.

ס'פלעגט זיין אונטערוואגערס וואס פלעגן כסדר שטיין דארט און אונטערהאן...

רי"מ: דער רבי האט נישט באמערקט אז מ'האט אונטערגעזאגט?

רבינו: ער האט געזעהן, ס'האט אים נישט געאהרט, ער האט דאך געזעהן אז מ'איז געווען איבערגעשראקן. און אויב מ'האט נישט געלערנט האט נישט גענוצט קיין אונטערזאגן."

24

ונעתיק כאן מה שסיפר הגה"צ רבי נתן יוסף מייזעלס זצ"ל מלפנים ראש הישיבה ואב"ד אבני שלומה מאנסי. היה זה בעת אשר למדו בישיבה הסוגיא דטיפת חלב בפ' יוגש תשכ"ד אשר היה זה בבית מדרשו הקטן של רבינו זי"ע. ורבינו שאל אז קושיא חריפה בדברי הש"ך ביו"ד סי' ק"ה. אבל היות אשר באותה תקופה לא היה מסודר הלימודים בישיבה כראוי, לא ידעו תלמידי הישיבה להשיב בקושיית רבינו, והיה ניכר אז צערו ועגמות נפשו של רבינו זי"ע.

פתאום נכנס רבינו שליט"א להיכל הביהמ"ד, ותפסו דודו הק' וחזר לו על אותו קושיא ששאל מקודם, ולגדל שמחתו ענה על האתר תירוץ נפלא מאוד. אז קרא רבינו הק' זי"ע את ראש הישיבה רבי נתן יוסף, ואמר לו: "האסטו מיר אין די ישיבה נאך איין בחור וואס קען אזוי גוט לערנען ווי דעם סיעגטער רב'ס זוהן?"... והתאונן רבינו זי"ע על כך למה לא יהי' עוד בחורים שילמדו היטב את הסוגיא כמותו. לאחמ"כ סיפר הגה"צ רבי נתן יוסף זי"ע למרן רבינו הברך משה זי"ע, אשר דודו רבינו הק' מתפאר עם בנו החביב שליט"א.

רבינו: איין מאל? אסאך מאל.

כ'האב געהאט אמאל אן אינטערסאנטע שמועס מיט אים ערב פסח, כ'בין געווען א יונגער בחור, פערצן צי פופצן יאר, כ'בין אריבער געגאנגען צו אים, ס'איז געווען ערב פסח, ס'איז שוין געווען נאך די מצות באקן, און ער איז געווען ביי זיך אין שטוב, און איך בין אריין געגאנגען, ער איז געווען איבערראשט... וואס איך וויל, זאג איך אים, כ'בין געקומען בעטן א מצה, האט ער זיך אויפגעשטעלט, און ער איז צוגעגאנגען נעמען א מצה, ס'איז געווען א קאסטן, ער האט געהאט אן עקסטערע שאפע, מ'האט אים ארויף געברענגט א פסח'דיגע שאפע, אזא בלעכענע שאפע איז דאס געווען, עס האט געהאט א שלאס, און ער האט אליינס געהאט דעם שליסל, און ער איז צוגעגאנגען מיטן שליסל, ער האט געעפנט די שאפע, דארט איז געווען אנגעלייגט אזוי אויסגע'שורד'ט מצות, איז ער צוגעגאנגען און ארויס גענומען א מצה, ער האט אזוי געקליבן, און מיר געגעבן די מצה. נאכדעם האט ער זיך צוריק אראפ געזעצט.

ער האט זיך אליינס אויפגעשטעלט און געגאנגען, ער האט נישט גערופן קיין בחור, דאס איז געווען אזוי נאטורליך, ער איז געגאנגען צו די שאפע נעמען א ספר אויך, די זעלבע זאך, נישט נאר אזוי, ער איז ארויף געקראכן אויף א לייטער.²⁵

הכלל, ער זעצט זיך צוריק אראפ, האב איך אים געזאגט, כ'זויל עפעס פרעגן, האב איך אים געזאגט, 'איך האב געהערט אז אינדערהיים האט א בחור נישט מיסב געווען, אפילו א בן אצל אביו, נאר נאך די חתונה, אזוי האב איך געזאגט, כ'האב עס געהערט אין ביהמ"ד אזוי, האב איך געטראכט כ'זויל אים גיין פרעגן. האב איך אים געפרעגט, כ'האב אזוי געהערט, צי דאס איז ריכטיג, זאגט ער מיר, יא אזוי איז געווען, א בחור האט נישט מיסב געווען, א בחור האט געהאט דרך ארץ פאר א מאטן.

דומ"ץ לעיקוואד: נאך די חתונה שוין יא?

רבינו: יא, נאר נאך די חתונה.

אבער אין שולחן ערוך שטייט אז בן אצל אביו איז מיסב.

דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי האט מאקע אזוי געטוהן?

רבינו: א וודאי.

25

ארגו הספרים בביתו נאווה קודש ה' גבוה מאוד הרבה מקומות איש וה' שם סולם מיוחד לעלות ליקח ספרים וכדו'.

דומ"ץ לעיקוואד: דאס איז אמת אז דער רבי ז"ל האט אמאל געזאגט פאר'ן רבי'ן בנוגע גיין מיט ברילן אין די גאס?

רבינו: יא, דאס איז נאך געווען ווען כ'בין געווען א יונגל, איך בין געווען א יונגל פון זיבן-אכט יאר, און דעמאלטס איז נאכנישט יעדער געגאנגען מיט קיין גלעזער, ס'איז נאכנישט געווען אזוי ווי היינט, נישט יעדער האט געהאט גלעזער, און כ'האב באקומען קאפ ווייטאג, און דער דאקטער האט געזאגט איך זאל גיין מיט גלעזער, פאר מיינע עלטערן איז געווען גלעזער..., אינדערהיים האט דאס געהייסן א מום, גלעזער איז געווען ווי היינט א העירינג-ג'עיד, אזוי איז געווען אין די אלטע היים, ממש אזוי איז געווען אמאל, קודם האב איך באקומען גלעזער, און מ'האט זיך גע'שויב'ט צי כ'זאל אלעמאל גיין דערמיט, צי כ'זאל נישט אלעמאל גיין, מיינ מאמע האט זיך געזאגט אזוי, בקיצור, עס איז געווען פרייטאג צונאכטס בין איך געגאנגען צום טיש מיט די גלעזער, און דער פעטער ז"ל האט מיך געזעהן מיט די גלעזער, ער האט געטיילט שירים און ער האט מיך געזעהן מיט די גלעזער, האט ער מיך געפרעגט 'דו גייסט מיט א בריל?', זאג איך 'יא, האט ער מיך געפרעגט צי איך גיי אלעמאל, כ'האב עס הערשט דעמאלטס אנגעטוהן, האט ער געמאכט א שמועס ביים טיש וועגן גלעזער, עס איז דא א תשובה אין אבני צדק (סי' כ"ט) אויף דעם, בקיצור האט ער געמאכט א שמועס דערוועגן, צום סוף גיט ער זיך א דריי אויס צו מיר און ער זאגט, 'שבת גיי נישט מיט די ברילן'.

דומ"ץ לעיקוואד: דער שמועס איז געווען וועגן טראגן, אדער וועגן שמירת עינים?

רבינו: ניין, וועגן טראגן אום שבת.²⁶ דאס איז געווען פרייטאג צונאכטס האט ער געמאכט א שמועס דארט מיט

26

בסי' ש"א (סי' י"א) כתב הרמ"א: אסור לצאת בתיק של בתי עינים שקורין בריל'ין אע"פ שהתיק הוא של כסף דהבתי עינים עצמם הם משוין, וכתב הח"י אדם (כלל נ"ו סי' ס"ג) ע"ז דלשאת הבתי עינים גופא על חטמו במקום שאין עירוב בוודאי אסור בלאו הכי דילמא יפלו מעליו ואתי לאתויי ארבע אמות, וכן פסק המשנה ברורה (סי' מ"ד), וכ"ה בערך השולחן (סי' ס"א) ועי' בשו"ת אבני צדק (סי' כ"ט), אולם בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ב סי' ד) חולק על זה ומתיר, וכן במנחת שבת (סי' פ"ב סק"ו).

וספרו אז המשמיש בקודש אשר רביז"ל אמר אז בביתו שציוה בן רק לו [למרן שליט"א] בהיותו נכד מרן הייטב לב ז"ל המהמיר בענין בספרו שו"ת אבני צדק, אבל אין זה הוראה כללית.

ווער ס'איז געווען דארטן ביים טיש, און ער האט זיך אויסגעדרייט צו מיר, 'שבת גיי נישט מיט די ברילן' אז ער האט מיר אזוי געזאגט גיי איך נישט שבת מיט קיין גלעזער. וואו ס'איז דא אן עירוב קען איך גיין, פון דא ביז צום ביהמ"ד איז דא אן עירוב, מעג מען טראגן.

דומ"ץ לעיקוואד: איך האב עס געהערט נאכזאגן אלץ שמירת עינים.

רבינו: אלץ שמירת עינים איז דאך שייך דער טעם אינדערוואכן אויך. דאס איז געווען וועגן טראגן שבת אין די שטאט.

דומ"ץ לעיקוואד: מ'האט מורא אז ס'וועט פאלן, די אמאליגע גלעזער איז געווען מער חשש אז ס'וועט פאלן.

רבינו: ס'איז נאך געווען זייער ווייניג קינדער וואס זענען געגאנגען מיט גלעזער דעמאלטס.

דומ"ץ לעיקוואד: ס'האט געקענט זיין אפט אזוי ביים רבין אז מ'זאל אנהייבן צו שמועסן אינמיטן טיש?

רבינו: אזוי איז עס געווען די מעשה פרייטאג צונאכט'ס ביים טיש, ער האט כמעט נישט גערעדט ביים טיש, נאר ביים פירות טיש איז עס געווען. דעמאלטס האט ער אויך נישט קיין סאך גערעדט, אמאל האט ער געקענט רעדן, ביים פירות טיש איז דאס געווען, ער האט געטיילט טרויבן, האט ער מיך געפרעגט 'דו גייסט מיט א בריל?' ער איז געווען איבערראשט אויף דעם, כ'האב עס דעמאלטס קוים אנגעטוהן.

דומ"ץ לעיקוואד: היינט פרעגט מען אזוי וועגן גיין אין די גאס מיט די גלעזער, 'אפילו אלץ שמירת עינים ווי אזוי די גאסן זעהן געבעך אויס, ווייל קיין פרומער וויל מען אויך נישט זיין.

רבינו: איז דאך גוט אז מ'וואוינט אין קרית יואל...

דומ"ץ לעיקוואד: די שטאט טוישט זיך, עס איז נישט קיין פארגלייך צו אמאל, עס ווערט ערגער און ערגער, עס איז נישט קיין פארגלייך צו אמאל.

רבינו: לעיקוואד איז דאך שוין א אידישע שטאט, אבער ס'קומט נאכנישט צו צו קרית יואל.

דומ"ץ לעיקוואד: די גאסן זענען אבער ליידן ביי אונז אין לעיקוואד.

רבינו: אזוי, די גאסן זענען ליידן דארט.

דאס איז דער חילוק צווישן וויליאמסבורג און בארא פארק, אין בארא פארק זענען די 'גאסן' ריינער ווי די גאסן אין וויליאמסבורג, אבער די 'הייזער' אין וויליאמסבורג זענען שענער און ריינער ווי אין בארא פארק...

דומ"ץ לעיקוואד: די גמרא (ברכות ה.) קלערט דאך אריין צי מ'זאל וואוינען במקום רבו אדער נישט, דארף מען עס אנהייבן מקיים צו זיין...

רבינו: עס איז א שווערע וועלט מיט גרויסע נסיונות, איבעראל.

וזהר רבינו לענין הראשון: כ'האב אמאל אריין געטראכט וואס איז דער היתר פון טראגן אויגן גלעזער אום שבת, ס'איז א תכשית? עס איז דאך נישט קיין תכשית, כ'קוק עס אן אזא היתר ווי א קמיע.²⁷

דומ"ץ לעיקוואד: פארוואס נישט ווי א דין פון מלבוש?

רבינו: ווייל ס'איז נישט קיין מלבוש.

איך האלט מער דעם היתר אלץ קמיע.²⁸

דומ"ץ לעיקוואד: אין סימן ש"א זעהט מען דער יסוד צי ער גייט עס אפשר אויסטוהן אדער נישט.

רבינו: אויסטוהן איז א צווייטע זאך. וועגן אויסטוהן איז אן עקסטרע שאלה.

וואס איז דער היתר צו גיין מיט א העירינג עי"ד אין די גאס?

דומ"ץ לעיקוואד: עס ווערט א חלק פון אים. (כ"מ במשנ"ב סי' ש"א ס"ק ס"ט)

רבינו: פארוואס? אלץ קמיע, אזוי ווי א קמיע.

27

ע"י בגמ' שבת (דף ס' ע"א) לא יצא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה, ופירש"י אבל בקמיע מומחה שרי, דתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו.

ביאור הדבר הוא, דכל דבר שבטל להגוף לא נקרא הוצאה, וע"כ מותר לצאת כשהוא לבוש במלבושיו דבטלין להגוף, וכן תכשיטין מותרין, דבטלין להגוף, [רק דיש כמה אופנים דאסור משום דחיישין דילמא שלי ומחוי], וכן בקמיע אם הוי מומחה והוא נצרך לזה מותר דבטל לגופו.

וכ"כ בשו"ת צפנת פענח (ח"ב סי' ל"א) דבתי עינים הם כמו קמיע מומחה, ואע"פ דאפשר לילך בלעדו.

28

בשו"ע (סי' ש"א סעי' כ"ה) איתא דבשבת שיש בה איסור הוצאה, דהיינו שאסור לטלטל משא ברשות הרבים, מותר לצאת בקמיע מומחה, דהיינו קמיע שידוע שריפא חולה ג' פעמים, ומותר לצאת בו הן חולה שיש בו סכנה והן חולה שאין בו סכנה, והטעם דמותר לצאת בקמיע אף דאסור לצאת רק בכגדים או בתכשיטים אבל שאר דברים נחשבים משא ואסור לצאת בהם בשבת, איתא בפוסקים דכיון דהחולה צריך לקמיע לרפואתו הרי הוא תכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו, ודעת רבינו דההיתר ללכת באיגון גלעזער הוא דכיון דצריך לו לצורך ראייה הרי זה כצורך רפואה ודינו בקמיע, ובספרי האחרונים דנו הרבה בענין האויגן גלעזער וסבורות להתיר לצאת בהם, ועי' בספרי האחרונים ואכמ"ל.

א' הנוכחים: עם איז דא וואס זענען געגאנגען מיט גאלדענע גלעזער אלץ תכשיט.

רבינו: ס'איז נישט... כ'האב נאכנישט געזעהן איינער וואס ער דארף עם נישט האבן צום זעהן וואס זאל אנמוהן גלעזער פאר א תכשיט, דער ערוך השולחן (סי' ש"א ס"א) זאגט די סברא.²⁹

דומ"ץ לעיקוואד: יא, דאס איז א שמארקע סברא.

קמיע איז זיכער א גוטער היתר, די שאלה איז נאר צי מ'דארף צוקומען דערצו, אפילו נישט אלץ קמיע...

רבינו: אזוי איז מיר אויסגעקומען דער היתר אלץ קמיע... קמיע איז דאך לאו דוקא קמיע, ס'מוז נישט זיין דוקא א געשריבענע קמיע, כ'מיינ יעדע זאך וואס איז לרפואה, אזוי איז מושמע אין די הלכה.³⁰

דומ"ץ לעיקוואד: מ'טרעפט אז מ'טראגט א ציין פון א פוקס.

רבינו: יא, אין מס' שבת (דף סו.) יוצאין בביצת החרגול וכו' ובשן של שועל.³¹

דומ"ץ לעיקוואד: קמיע איז זיכער א שמארקע היתר. אבער בפשטות פארשטייט מען אז אפילו אן דעם אויך.

רבינו: צי זאגן דרך מלבוש איז נישט אזוי פשוט.

29

דכתב המחבר (שם סי' י"א) דבר העשוי לתכשיט ולהשתמש בו כגון מפתחות נאות של כסף כמין תכשיט אסור, שהרואה אומר שלצורך תשמיש מוציא ויש מתירים אם הוא של כסף. וכתב הב"י ושמועתי שיש מתירין לעשות תיק בתי עינים מכסף ולקבעו בשלשלת כסף ויוצאין בו בשבת, ואפשר שרצו ללמוד כן מדין מפתח כסף וכדברי המתירים, ואין הנדון דומה לראי, דשאני התם שהבתי עינים שבתוך התיק הם גוף בפני עצמו והוי משי, ואין לומר שהם בטלים לגבי התיק שהוא של כסף, דאדרבה בתי עינים הם עיקר, דאין אומרים נעשה בתי עינים לתיק אלא נעשה תיק לבתי עינים.

ובביאור הלכה (סי' י"א) כתב דאסור לצאת בוויגע"ר לכו"ע גם לדעת המתירין המפתחות דלא אמרין דתכשיט הוא, דכיון דאם עומד מללכת אין אדם מוציאה, הוה כלי תשמיש, וכ"כ בשו"ת בנין ציון (סי' ל"ה) דבתי עינים אינו תכשיט.

ועיין בערוך השולחן שכ' שאסור ללכת עם בתי עינים העשויים מכסף וזהב, ואין בזה שום היתר, כי ניכר עליו שהוא לתשמיש ואינו לתכשיט, עיין באור דבריו.

30

עי' בשו"ע (סי' ש"א סי' י"ז) לענין חיגר שאינו יוכל ללכת בלא מקל, דמותר לצאת במקל בשבת דהוי כמו מנעל ומלבוש לגופו, ולפי"ז יש לדמות למי שהוא קצר ראות דמותר לצאת באויגן גלעזער דהוי כענינו.

31

עי' בגמ' מס' שבת (סו.) "יוצאין בביצת החרגול דעבדי לשיחלא ובשן של שועל דעבדי לשניתא דהייא למאן דניס דמיתא למאן דלא ניס."

ס'איז נישט ווייט א מלבוש, דאס איז מער פאר השתמשות, אזוי ווי א אויערן-שיצער, א אויערן-שיצער איז נישט קיין מלבוש.³² די וואס גייען דערמיט איז עם אויך וועגן דעם אלץ קמיע.

דומ"ץ לעיקוואד: למשל די רעגן מאנטלעך היינט, די פלעסטיק מאנטלעך.

רבינו: דאס איז אויך אזוי.

דער רמ"א זאגט דארט אויפן מחבר אין סי' ש"א (בסעי' י"ד) אז 'מותר ללבוש בגד מפני הגשמים'.³³

דומ"ץ לעיקוואד: כ'בין זייער מסופק אין דעם בגד, ווייל ווער גייט גיין מיט דעם ווען עם הערט אויף צו רעגענען, עם איז ממש אזוי נישט בכבוד.

רבינו: עם איז נישט קיין נפקא מינה, אבער ס'איז א מלבוש, ס'איז דרך מלבוש, אין שו"ע דארט (סעי' כ"א) שטייט אזוי,³⁴ די אחרונים רעדן דערפון באריכות (עי' במשנ"ב סי' ש"א ס"ק ע"ב).

דומ"ץ לעיקוואד: אז ס'איז דרך בזיון האט מען מורא געהאט אז ער וועט דאס אויסמוהן.

רבינו: ס'איז נישט אזוי ווייט קיין בזיון, ס'איז א מלבוש, ס'גייט געהעריג דרך מלבוש.

דומ"ץ לעיקוואד: מ'זעהט דען איינעם גיין אזוי אין גאס ווען עם רעגנט נישט?

רבינו: גוט, אבער וואס ס'איז אנגעמוהן אזוי געהעריג דרך מלבוש, הייסט עם א מלבוש.

אונז טרעפן מיר נאר אזוי ביי א שיד, לגבי גיין מיט איין שיד, דארט טרעפט מען אזא מין זאך, אז מ'טאר נישט גיין מיט איין שיד, ווייל ס'איז נישט דרך מלבוש.

דומ"ץ לעיקוואד: ווייל אויב מ'זעט לאכן פון אים וועט ער דאס אויסמוהן.

רבינו: מיט א רעגן מאנטל לאכט מען נישט.

איין שיד איז א מאדנע זאך, דארט טרעפט מען אזא הלכה, לגבי גיין מיט איין שיד.

32

עי' בשו"ת בית ישראל - עדעלין (האו"ח סי' נ"ה) שבבאר באריכות שאין היתר ללכת עמוהם אם אינו מחויב להבגד, עיי"ש.

33

ו"ל המחבר (שם) דבר שהוא דרך מלבוש אפילו אם אינו לובשו אלא משום אצולי טינוף מותר לצאת בו בשבת. הגה: ולכן מותר ללבוש בגד מפני הגשמים או כובע על ראשו וכו'.

34

וכן איתא בשו"ע סי' כ"א דיוצאים בשק שהוא בגד אף כשהוא גס ואין הדרך לילך בו, עכ"ל מותר כיון דסוף כל סוף הרי זה בגד.

דומ"ץ לעיקרואד: יא, און אונז קען מיר נישט ענטפערן אז מאיז נישט בקי אזוי ווי ביי כלי זמר.³⁶

רבינו: ניין, ווייל מאיז דאך יא בקי.

דער גאנצער תירוץ דארט פונעם רמ"א (סי' של"ט סק"ג) איז נאר ווי מ'קען זאגן אז מאיז נישט בקי.³⁷

רבינו: מיר קומט אויך אויס אמאל אז איך באנוץ מיך מיט דעם, נישט אלעמאל, אבער אמאל מוז איך דאס האבן, אבער שבת און יו"ט נוצן איך עס קיינמאל נישט.

דומ"ץ לעיקרואד: אויב ס'גייט נישט אין די פיר און צוואנציג שעה זיך מוישן, פארוואס זאל מען נישט טארן?

רבינו: ווייל שמואל יתקן כלי שיר איז אפשר וועט דאס יא זיין, מ'דארף געדענקן, און מ'דארף פאר שבת אריין לייגן א נייעם בעמער... בקיצור, ביי דעם איז שכיח מ'זאל מתקן זיין, מ'מוז דאך יעדן צווייטן טאג מוישן, און מ'זיסט נישט פאראויס גענוי ווען.

דומ"ץ לעיקרואד: אפשר קען מען זאגן אז דאס אריין לייגן די בעמער הייסט נישט מתקן?

רבינו: זיכער, מ'נעמט ארויס און מ'לייגט אריין, ס'איז א עכטער מתקן מנא, מ'נעמט עס ארויס און מ'לייגט אריין א נייע זאך (עיי' שו"ע או"ח סי' של"ח ס"ג ובשערי תשובה שם).

דומ"ץ לעיקרואד: אפשר איז עס מכה בפטיש, אבער דאס הייסט א מתקן?

רבינו: ווען מ'נעמט ארויס די בעמער איז עס אויס כלי.

און וואס טוהט'זיך וועגן גיין מיט א 'העירינג' עי"ד' (מכשיר שמועה)?

דומ"ץ לעיקרואד: לגבי דעם וואס מ'האט גערעדט דרך מלבוש, א העירינג' עי"ד גייט ער זיכער נישט אויסטוהן.

רבינו: אבער א העירינג' עי"ד איז זיכער נישט קיין דרך מלבוש.

דומ"ץ לעיקרואד: עס ווערט ליידער א חלק פונעם גוף.

רבינו: יא, דאס איז אזוי ווי א קמיע.

דומ"ץ לעיקרואד: ס'איז מיר א בליץ אין הלכה וואס שטימט זייער גוט, כ'האב נאך נישט געטראכט אזוי.

רבינו: איך האב נאר א אנדערע שאלה, ביי א העירינג' עי"ד איז דא זייער א גרויסע שאלה, די העירינג' עי"ד ארבעט מיט א בעמער, און מ'דארף דאס מוישן, ווען עס געט א פיף דעמאלטס דערמאנט עס אז מ'דארף עס מוישן, נישט יעדן טאג, ווענדט זיך וויפיל מ'זייט דערמיט, אבער איינמאל א וואך דארף מען מוישן די בעמער, ווער עס גייט דערמיט א גאנצן טאג דארף זיכער יעדן צווייטן טאג מוישן, און מוישן איז שוין תיקון כלי שיר, ממילא גייט עס שוין אריין אין די שאלה פון שמואל יתקן כלי שיר.

דומ"ץ לעיקרואד: אז עס קומט למעשה איז זייער שווער צו קענען מחמיר זיין.

רבינו: כ'זוייס אז ס'איז שווער, כ'שטיי און איך טראכט אריין אין דעם, דאס איז א שווערע שאלה.

מ'מוז עס עפענען אריין צולייגן א נייע בעמער.³⁵

35

בש"ע סי' ש"ז (סי' ב) איתא דאם נשמוט לאדם רצועות של מנעל, מותר להחזיר את הרצועות בשבת, ואיתא במ"א (סק"י) דמבאר בראשונים דדוקא במנעל חדש מותר להחזיר, אבל במנעל חדש אסור ליתן בו הרצועות דמיון דהמנעל חדש ועדיין לא היה ראוי לילך בו, דעדיין לא היו בו הרצועות, לכן נתנית הרצועות בו יש בו אסור "מתקן מנא" דהיינו איסור עשיית כלי בשבת, דבזה שמניח הרצועות במנעל שעדיין לא היה ראוי להליכה, אי עזם נתנית הרצועות בו נחשב עשיית כלי, ובמשנ"ב (סק"ח) הביא בשם האליה רבה דהא דאיתא דבמנעל ישן מותר להחזיר הרצועות, היינו דוקא כשמחזיר אותן הרצועות שהיו מונחות בה, אבל אסור להניח רצועות חדשות בתוך המנעל אך שהמנעל הוא ישן, דהוי מתקן מנא דמבטל הרצועות החדשות במנעל, ועפ"י יש לדון לאסור המנסת בעטערי חדשה בהעירינג' עי"ד, דדומה להכנסת רצועה חדשה בתוך המנעל, דהוי מתקן מנא.

ויש גם לדמותו למה דכתבו האחרונים אליבא דהחז"א דדעת החז"א (סימן נ סק"ט) דהמדליק אור הלעקטע"ר או המדליק כל מיני לעקטע"ר בשבת, יש בו משום תיקון מנא, כיון דבזה שמדליק הלעקטע"ר הרי הוא גורם שורם הלעקטע"ר יתא בפעולה ויגיע למקום אחר בתמידות, וכתב דקרוי הדבר דהו מלאכת בונה מן התורה, דגם בעשיית כלים מצינו

אופנים דנחשב כבונה היכא שעושה כלי גמור, כדמבאר באחרונים בסי' ש"ד דבעשיית כלי גמור לכמה ראשונים נחשב למלאכת בונה, ועפ"י יש שכתבו דהמנסת בעטערי חדש בהעירינג' עי"ד, הרי בזה הוא גורם שיעבור זרם הניצוץ שגורם שיעבוד על ידי הבעטערי, וזה נחשב למתקן מנא דגורם שהורס עיבור בתמידות, וזהו פעולת בנין.

36

היינו בדעת הרמ"א (סי' של"ט ס"ג). וכן עיין בתירוץ של הבית יוסף (סי' של"ח) שמבאר ד' התוס' בביצה (ז) שלא אסרו למשח ולרקוד כי אין אנו בקיאין בהתקנת כלי שיר, וא"כ אין לגזור משום שמואל יתקן כלי שיר, ועיין בבית מאיר (סג) שמבאר באריכות דעת הבית יוסף שהיו גזירות שאפי' בזמן הגמרא לא אסרוהו אלא במקום שהיה חשש, וא"כ אפי' בזמן הגמרא לא גזרו שמואל יתקן אלא באלו המקומות שידעו לתקן כלי שיר, עיי"ש.

37

ז"ל הרמ"א (סג): "והא דמסקפין ומרקדין האידינא ולא מחנין בהו משום דמוטב שיהיו שווגין וכו' ויש אומרים דבזמן הזה הכל שרי שאין אנו בקיאין בעשיית כלי שיר וליכא למגורו שמואל יתקן כלי שיר דמלתא דלא שכיח הוא ואפשר שעל זה נהגו להקל בכל".

ועיי' בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' ס"ו) שבזמננו אין להתיר להשתמש עס מייקראפא"ן בשום צורה, כי היות שבקיאין לתקנו, הדרא חששא דשמא יתקנו, וכ"כ בשו"ת חלקת יעקב (ח"ג סי' קפ"ו).

דומ"ץ לעיקוואד: מתקן פון די שולחן ערוך'ס צייטן מיינט פאררעכטן אינגאנצן.

רבינו: נו, קען זיין טאקע דאס אויך, איז מען חייב אלץ מכה בפטיש.

דומ"ץ לעיקוואד: יא, דאס איז שוין זיכער דא.

אפשר איז דא א היתר ווען מ'האט גרייט עטליכע דערפון, און מ'מוז נישט טוישן די בעטערי, מ'קען לייגן א אנדערע, און נישט דארפן טוישן די בעטערי.

כ'מיון די שאלה איז מער בנוגע 'השמע לאונך מה שאתה מוציא מפיד', דאס איז נישט מער שאלה, אויב מ'קען נישט הערן?

רבינו: ניין, מ'קען הערן, דאס מאכט נאר גרינגער, דאס איז נישט קיין מאשין פאר איינער וואס הערט נישט, עס מאכט נאר בעסער הערן.

דומ"ץ לעיקוואד: הייסט עס אז מ'הערט נישט אליינס.

רבינו: אז מ'ווייל רעדן פון שאלות, איז שוין דא דער פני מבין (ס'ק"ג) און דער מנחת אלעזר (ח"ב ס' ע"ב) לגבי תקיעת שופר, אז ס'איז א קול הברה, רבי יוסף ענגיל רעדט פון דעם, ער איז מקיל.³⁸

און ביי תקיעת שופר איז עס הארב, מ'מוז הערן דעם קול שופר, א ווידער-קול איז שוין נישט גוט, במילא ווערט די שאלה צי מ'הערט דעם שופר, צי עס איז א קול הברה.

דומ"ץ לעיקוואד: אונז האבן מיר געהאט די שאלה לגבי א בעיסמענט, אין וויליאמסבורג איז דא אסאך בתי מדרשים וואס זענען אין א בעיסמענט, און די ווייבער שוהל איז אויפן שמאק, און אז עס קומט ארויס דאס קול פון א קעלער, פון א בור, ווערט א שאלה.

רבינו: דאס איז נאר אויב ס'איז א קול הברה.

דומ"ץ לעיקוואד: פון שולחן ערוך קומט אויס, אז אויב אונז פארשטייען מיר נישט אויב ס'איז א הברה, איז עס א הברה.

רבינו: איז דאס ביי יעדן פלאץ וואס ס'קומט ארויף אין די הייער.

דומ"ץ לעיקוואד: אבער אז ס'איז נישט קיין בור, דארף מען נישט חושש זיין.

38

עיי"ש שדנו אי יוצאין שמועת קול שופר או קריאת המגילה ע"י הטעלעפאן אי הוי קול הברה, והם מחמירים לגבי תקיעת שופר, אבל עיין בגליוני הש"ס להגר"י ענגעל (ברכות מה) שמתיר אפי' תקיעת שופר בכה"ג, ועיין באריכות בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ל"ז), עיי"ש.

רבינו: אבער פארוואס שטייט נישט הכית והעלית, נאר ביי א בור?

דומ"ץ לעיקוואד: ווייל א בית איז נישט קיין קול הברה.

רבינו: דאס איז זייער א גרויסע חומרא וואס איר זאגט יעצט.

דומ"ץ לעיקוואד: כ'רעד נישט אויף למעשה, כ'רעד נאר לכאורה.

רבינו: דאס איז זייער א גרויסער פראבלעם, לגבי די הער-מאשינדל, תקיעת שופר איז א שאלה.

דער מציאות איז אזוי, וואס איז די מאשינדל, דאס איז אזוי ווי א מייק, דאס העירינג עי"ד איז א קליינער מייק אין אויער, און א מייק איז א קול הברה.

דומ"ץ לעיקוואד: די פריער'דיגע פוסקים נאך פון פארן קריג קלערן זיי אריין צו הערן תקיעת שופר דורכ'ן טעלעפאן, און אזעלכע מיני זאכן. דארט ווילן זיי אפשר יא זאגן אז דאס איז די קול אליינס, אבער למעשה זאגן זיי אז ס'איז זיכער נישט.

רבינו: ס'איז נישט דאס קול ממש, ס'איז מול'ך את הקול.

דומ"ץ לעיקוואד: כ'האב אן אלטן ספר נאך פון פארן קריג, ס'הייסט 'צל"ח החדש',³⁹ ער וויל יא זאגן, ער רעדט פון הערן אויפן טעלעפאן, ער וויל זאגן אז דאס איז דער קול אליינס.

דאס איז די רבנים פון נאכן קריג וואס האבן אנגעהויבן מברר צו זיין אז ס'איז נישט די קול, עס מיינט נאר דעם קול.

עס מאכט זיך די שאלה אזוי אין א שוואכן ביחמ"ד וואס מ'דאווענט אויפן מייק, צי מ'קען אזוי ענטפערן די קדישים.

רבינו: ביי דאווענען איז אביסל גרינגער, תקיעת שופר איז דאך אבער א דאורייתא.

דומ"ץ לעיקוואד: לגבי ברכות וואס מ'דארף יוצא זיין.

רבינו: אויף צו זאגן אז ס'איז בכלל נישט די קול, אז ס'איז אינגאנצן נאר א פאלטשער קול.

דומ"ץ לעיקוואד: יא און אויב ס'הייסט א פאלטשער קול קען מען נישט יוצא זיין.

רבינו: דעמאלטס ביי די חופות קענט איר אויך אזוי פרעגן די זעלבע שאלות, צי מ'קען יוצא זיין די ברכות פון א מייק.

39

י"ל בשנת תרע"ג לפ"ק ומחברו הגאון הגדול רבי אלתר משה אליהו שטיינעליץ ז"ל מראשוואדאו יצ"ו, מח"ס 'תורת חסד' ו'כרס אפרים', ומעומטר בהסכמת כל גדולי הדור ההוא.

דומ"ץ לעיקרואד: ביי א הופה דארפן נאר די חתן כלה מוזן הערן, א פרוואמער איד וואס שטייט דארט דארף דען הערן? די שאלה איז ביי א ברכה וואס מ'איז מהויב.

רבינו: נישט נאר חתן כלה דארף הערן, נאר א מנין דארף אויך הערן, עס מוז זיין בעשרה.⁴⁰

דומ"ץ לעיקרואד: אונו האבן מיר געהאט א שאלה אין ביחמ"ד וואס איז נוגע, עס גייט זיין שבת חזון צי א בר מצוה בחור קען עולה זיין מפטיר?

רבינו: לגבי שבת זכור איז עס א הארבע זאך, דאס איז א דאורייתא.

דומ"ץ לעיקרואד: יא, אבער דער מנגן אברהם זאגט אין סי' רפ"ב אז שבת חזון גייט צו צו מפטיר איינער וואס איז יודע לקונן.

רבינו: ס'איז נישט אלץ די הלכה, שבת זכור איז מער א הלכה, הגם ווען דער בעל קורא ליינט פרשת זכור איז דאך די מציאות אז עס ליינט א בר חיובא.

דומ"ץ לעיקרואד: למשל אזא שאלה איז נוגע לגבי מארגן אויך (תענית י"ז בתמוז), איינער וואס פאסט נישט צי ער קען זיין בעל קורא, די תשובה איז געווענליך אז יא, ווייל דער בעל קורא איז גארנישט, דער עיקר איז דער וואס איז עולה לתורה.

רבינו: איינער וואס ער פאסט נישט...

דומ"ץ לעיקרואד: לגבי עולה זיין לתורה איז א שמועס אין אלע פוסקים דערוועגן,

רבינו: דער חתם סופר רעדט דערפון.

דומ"ץ לעיקרואד: דער משנה ברורה וויל מקיל זיין, אז סאיז נישט קיין כבוד צו זאגן אז ער פאסט נישט און ער קען נישט יעצט עולה זיין, לאזט ער עולה זיין.

רבינו: ס'איז א תשובה אין חתם סופר אויף זיך אליינס, ער האט נישט געפאסט, דאס איז נאך געווען תקע"א.⁴¹

40

עיי' בשו"ע אה"ע (סי' ס"ב ס"ד) שצריך שתשעה אנשים יענו אמן, ובשו"ת מהר"י ווייל (סי' כ"ה) כ' שאם לא יענו אמן יש חשש לברכה לבטלה.

אגב, עיין בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' רמ"ד) שמתיר לברך בחופה עם מו"ק, ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' תשמ"ג וכו') סי' רפ"ז) מחמיר שלא להשתמש עמה בשעת ברכות החופה, עיי' ש.

41

עיי' בשו"ת חתם סופר או"ח סימן קנ"ז, שמספר שם "ביום ט"ב תקע"א ההלית והוצרכת לשנות בעו"ה והרהרתי בדעתי אם ישאלוני התלמידים המתפללים בביחמ"ד שבבית האם יקראוני להעלות אותי לס' למנחה בקריאת ויחל, מה אשיב להם", עיי' שם באריכות.

דעמאלטס איז געווען די כאלעריע (מחלה קשה הי') וואס איז געלאפן אסאך יארן, ביז תקצ"א-צ"ב, דעמאלטס איז עס געווען, אין גאנץ יוראפ איז עס געווען.

דער עמרת צבי איז דעמאלטס נפטר געווארן.

דומ"ץ לעיקרואד: מיט דעם האט זיך די מניפה אפגעשטעלט.⁴²

רבינו: אין דעם געגנט האט זיך אפגעשטעלט, נישט אין די גאנצע וועלט.

מ'זאגט אז דער חוות דעת איז נפטר געווארן פון דעם, דער חוות דעת איז אוועק תקצ"ב, ער איז אוועק פון דעם.

דער חתם סופר איז נישט געווען געווען, חדשים וואס ער איז נישט געווען געווען, ער האט דאך גומל געבענטשט.⁴³

42

בשנת תקצ"א בעת ששלטה החולי רע וחללים רבים הפילה רחמנא ליצלן, וביום אחד הגיע לרבינו צבי מכתבים מורורים מאנשי ברית, מרחוק ומקורב, מחוקי החולאת רחמנא ליצלן, ומסרו לו המכתבים בבית מדרשו בעמדו עוד מעוטף בטלית ותפילין, ותציקו רוחו בצעון של ישראל, והיה בצאתו מבית המדרש מעוטף בטלית ותפילין כמנהגו, ובעברו לפני המזוזה נתן ידו עליה, ואמר בוו הלשון "הריני כפרת כל ישראל".

ובשבת שאחר זה בלבשו הטלית של שבת קודם התפילה, ראה כי ציצית אחת נפסלה, והוכרח לקחת הטלית של חול, ואמר אז: "הנה בשבוע הבאה יהיה איזה חדשות" ובשבוע הבאה נפטרה זוגתו, הרבנית הצדיקת מרת רחל פערל עליה השלום בהחולי רע רח"ל, ואחר כך נחלה הוא בעצמו באותה החולאת, ולא היה יכול לשבת בשבת בסעודה שלישית כמנהגו בקודש.

בשב"ק ז' תמוז תקפה עליו מחלתו, וביום ג' עשירי לרח תמוז הוקלה עליו המחלה, ובערב אור ליום י"א תמוז שנת תקצ"א השיב את נשמתו ליוצרו, ועם פטירתו לחיי העולם הבא נעצרה המגיפה (וע"ע בס' דברי תורה - מונקאטש (סף מהדו רביעאה)).

43

ולחיבת הקודש נעתיק כאן דברות קודש שהשמיע כ"ק מרן רבינו שליט"א ביום א' דהג השבועות שנת תש"פ העל"ט לפני אמירת אקדמות וברכת הגומל ברוב עם:

והלום ראיתי להחתם סופר בספר הזכרון (אחר שהיה העיר פריעסבורג במצוד בשנת תקס"ט) שכתב, דאחר שניצולו בירך ברכת הגומל בלשון רבים "ברוך הגומל לחיבים טובות שגמלנו כל טוב", והאנשים שהיו עמו ענו אחריו בלשון רבים "מי שגמלנו כל טוב". (ועיין עמח"ק להדיר"א קגמ"ס וס' בסדר סי' ד). ומסתבר שגם במתן תורה שהיו רבים או כל ישראל חייבים לברך ברכת הגומל, היה משה רבינו מברך, והוציא את כולם בברכתו.

ובזה יש לפרש הכתוב (שמות י"ט) משה ידבר והאלהים יענו בקול, היינו משה ידבר, שהיה מברך ברכת הגומל בשביל כל ישראל, והאלהים יענו בקול, שהקב"ה היה עונה לו מי שגמלכם כל טוב הוא יגמלכם כל טוב סלה.

ער שרייבט אזוי, די ישיבה איז אים געווען צושטערט.

און ס'איז אינמערקסאנט אז ער שרייבט דארט, אז ער האט געוויזן זיין בירור הלכה אז מ'מוג עולה זיין פאר בעלי הוראה און זיי האבן מסכים געווען מיט זיין פסק.⁴⁴

קומט אויס, אז ביי א יחיד דארף מען מאכן די ברכה הגומל לחייבים טובות שגמלנו (משנ' יחיד) כל טוב, אבער ביי א ציבור, דארף מען זאגן די ברכה הגומל לחייבים טובות "שגמלנו" כל טוב, מיט א וי"ו בלשון רבים. און אזוי אויך ווען דער ציבור ענטפערט, ביי א יחיד זאגט מען מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה, דא דארף מען ענטפערן בלשון רבים, מי שגמלנו כל טוב הוא יגמלנו כל טוב סלה.

איז אזוי, ס'איז דא אידן וואס זענען בכלל חולי שנתרפא, זיי זענען געווען א חולה שיש בו סכנה, זיי דארפן גומל בענטשן בשם ומלכות אן קיין שום שאלה, וועלן זיי אליינס גומל בענטשן בשם ומלכות, ס'איז דא אידן וואס זענען אויך געווען קראנק אבער נישט אין א סכנת מוות, אויף זיי קען מען מפקפק זיין צו זיי זענען מחוייב גומל צו בענטשן, דארפן זיי הערן די ברכה פון א צווייטן און אינזיין האבן יוצא צו זיין, ווייל זיי קענען נישט זאגן בשם ומלכות. און אפילו די אידן וואס זענען געווען געזונט די גאנצע צייט, זיי האבן בכלל נישט טועם געווען די מחלה - האב איך שוין געכטען דערמאנט - אז זיי דארפן פי שנים לויבן און דאנקען דעם הייליגן באשעפער.

בזמן שבית המקדש היה קיים וואלטן מיר אלע געדארפט ברענגען א קרבן תודה פארן הייליגן באשעפער, אבער יעצט דארף מען לכה"פ גומל בענטשן.

איך האב שוין גומל געבענטשט מיט א צייט צוריק, וועט מען דא נעמען א איד פון דא אין ביהמ"ד וואס איז מחוייב גומל צו בענטשן, ער וועט ארויפקומען אויף די בימה, און ער וועט גומל בענטשן ביי די ספר תורה פאר ברכו, און מוציא זיין דעם גאנצן ציבור. ער וועט זאגן בלשון רבים הגומל לחייבים טובות "שגמלנו" כל טוב, און דער ציבור ענטפערט אויך בלשון רבים מי שגמלנו כל טוב הוא יגמלנו כל טוב סלה.

הש"ת זאל העלפן ס'זאל אראפקומען אלע השפעות פון מתן תורה בגשמיות וברוחניות, מ'זאל זוכה זיין צו דורות ישרים ומבורכים, און אזוי ווי ביי מתן תורה איז געווען משה ידבר והאלקים יענו בקול, דער אויבערשטער האט געענטפערט מי שגמלכם כל טוב, הוא יגמלכם כל טוב סלה, איז צו האפן אז יעצט אויך וועט זיין והאלקים יענו בקול".

44

ועיי' שם (בשו"ת חתם סופר או"ח סימן קנ"ו תל"ג) שם"ס, וז"ל: "בהא סלקינן דחולה האוכל בט"ב עולה לתורה במנחה בלי שום פקפוק לפענ"ד, והרופא לשבורי לב ומוחש לעצבותם הוא יחלומינו ויחיינו וינחמינו במחמת ציון, כתבתי זאת והצגתי לפני מוסלגי תורה ובעלי הוראה והסכימו עמי לדינא", עיי"ש.

וראוי לציון שבשנה ההוא חל ט"ב ביום א' בשבוע ולא הי' תענית נדחה, כי מרן החתם סופר ז"ל חותם את התשובה י"ד מנחם אב ערש"ק תקע"א לפ"ק.

דומ"ץ לעיקרואד: רבי עקיבא איגר שרייבט אויך פון די תקופה.

רבינו: יא, רבי עקיבא איגר האט גאנצע תקנות אויף דעם, ווי אזוי מ'זאל דאווענען, פופצן מענטשן.⁴⁵

דומ"ץ לעיקרואד: אבער דער חתם סופר האט דאך יא געהאט, ער האט ממשיך געווען די הרבצת התורה.

רבינו: אבער די ישיבה איז אים געווען געשמערט.

דומ"ץ לעיקרואד: ער רעדט זיך אפ אויף דעם.

רבינו: יא, ער רעדט זיך אפ, זעה איך פון דעם אז ס'איז אזוי געווען.

דומ"ץ לעיקרואד: אבער לגבי א בעל קורא וואס פאסט נישט רעדט מען נישט אזוי.

רבינו: ניין, ס'איז כמעט נישטא קיין מדובר.⁴⁶

דומ"ץ לעיקרואד: אלא מאי, זעהט מען אז בעל קורא איז נישט דער עיקר, איז דא ווען עס קומט צי א קמן זאל עולה זיין שבת חזון.

רבינו: דער בעל קורא איז דאך מוציא דעם גאנצן ציבור וואס דארף צו הערן,⁴⁷ אמת, דער וואס איז עולה דער דארף מיטזאגן, אבער ס'איז נישט קיין סברא אז דער בעל

45

ע"י באריכות במכתבי רעק"א סי' קמ"ו, שכתב לפני עירו פוזנא בשנת תקצ"א בעת ששלטה החולי רע והללים רבים הפילה, בהם מפורט עצות והדרכות שונות ולשמוע להוראות הרופאים בכדי לעזור המשחית והמגיפה מעל בתי בני ישראל. כמו כן קרא לפשפש במעשים ולדפוק על פתחי ה' בתפלה ותחנונים וכו'.

ובקונטרס פסקים ותקנות לרבי עקיבא איגר אות כ' (דף ט) מובא שם כללי התנהגות לראש השנה ויוה"כ שנת תקצ"ב לקהל עדת ישורין פה פאנזא, בעת פרץ מגיפת החוליעה ה", ובין התקנות מוזכרת ג"כ למכור המצוות כלילה אחר תפילת מעריב, ולעשות רק מי שברך אחר, ועל כל אחד לאכול דבר מה חם בבוקר, ואפילו אם כבר יהי' יום ישתה לכה"פ תה, וכל מי שמרגיש חולשה קלה ביותר מחויב תיכף אחר תקיעת שופה ללכת לביתו ולאכול ארוכת בוקר בעשיית קידוש במקום סעודה, ואף שהוא הפסק בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, כי תיכף אחר שחרית חל חיוב קידוש וזאת אי אפשר לעשותו אלא במקום סעודה, אבל קודם תקיעת שופר רק טעימה בעלמא מותר, ולכן רק בקושי רב אפשר לעשות קידוש במקום סעודה קודם תקיעת שופר, עיי"ש כל התקנות שהתקין רבי עקיבא איגר ובית דינו בעיר פוזנא.

46

עיי' בשו"ת באר משה (ח"ג סי' כ"ט) שנשאל שאלה זו בתענית של שובבי"ם ובאמת אין מדובר על שאלה זו בפוסקים, ומבאר דרכו שיכול לקרות אם יש לו חולי או סיבה אחרת שהוא פטור מלהתענות.

47

עיי' בשו"ת לבושי מרדכי (סי' כ"ג) שכתב בעין סברא זו.

דאס זאגט רש"י, אני מסתכל בראשיתם, די תורה הק' ווערט אנגערופן ראשית, אני מסתכל בראשית"ם, איך קוק אן אין זייער ראשית זיי לערנען תורה, דעמאלטס זעה איך אז זיי זענען מיוסדים וחזקים, דער יצר הרע קען זיי נישט פארדרייען קיין קאפ, אז מ'לערנט תורה קען מען נישט פארדרייען קיין קאפ.

אז בחורים זיצן און זיי זענען עוסק בתורה, אני מסתכל בראשית"ם, צו זעהן ווי אזוי בחורים זיצן און האראווען אויף תורה, ראשית"ת דאס איז תורה דאיקרי ראשית.

לעיקוואד איז א שטאט וואו עס איז דא אסאך לומדי תורה, אבער מ'דארף וויסן אז מ'דארף זיך נישט אראפ לערנען פון די שטאט, אסאך זאכן וואס איז פאר זיי איז נישט פאר אונז. דעם כלל דארף מען צו וויסן, א לעיקוואדער איינוואוינער דארף דאס צו וויסן, עס איז טאקע דא דארט אסאך תורה, עס איז זייער פיין, ס'איז אבער דא זאכן וואס איז 'הא לן והא להו', דער 'להו' איז איין זאך, און דער 'לן' איז אנדערש, מ'דארף זיך נישט מדמה זיין צו די תושבי העיר און אסאך זאכן, עס איז דא פיינע זאכן, אבער ס'איז דא אסאך זאכן וואס מ'דארף צו וויסן 'הא לן והא להו', דאס דארף מען געדענקען, מ'דארף צו זיין חסידישע אידן, גיין אין מקוה, גיין אנגעטוהן מיט א חסידישן לבוש, מדקדק זיין במילי דחסידיא. דאס איז כי מראש צורים אראנו, אני מסתכל בראשיתם, פון וואו מ'שטאמט, מ'שטאמט פון חסידישע אידן, און אזוי דארף מען זיך צו פירן, מ'דארף וויסן, מיינע זיידעס, מיינע עלטער זיידעס, זענען אלע געווען חסידישע אידן, זיי זענען געפארן צו רבי'ס, און זיי האבן זיך געפירט חסידיש, און אזוי דארף מען צו זיין.

כי מראש צורים אראנו, אני מסתכל בראשיתם, ווי אזוי האט זיך מיין זיידע געפירט, ווי אזוי האט זיך מיין עלטער זיידע געפירט, נישט לויט די היינטיגע מאדע"ם, נישט גארנישט ווי די היינטיגע, נאר ווי די פריערדיגע, דאס דארף מען שטענדיג געדענקען. אני מסתכל בראשית"ם, מ'זאל שטענדיג קוקן פון וואו קומט מען, מ'זאל געדענקען דע מאין באת.

דער אויבערשטער זאל העלפן, עמץ זאלטם אויסוואקסן ערליכע אפגעהיטענע חסידישע בחורים, יראי ה' תלמידי חכמים וואס יראת ה' איז קודמת לחכמתם, דער אויבערשטער זאל העלפן עמץ זאלטם האבן הצלחה, און עמץ זאלטם אלע אהיים פארן געזונטערהייט, צאתכם ובואכם לשלום.

קורא ווען ער פאסט נישט אז ער זאל לכתחילה קענען ליינען.⁴⁸

דומ"ץ לעיקוואד: בפשטות אין די פוסקים הייסט ער נאר אזוי ווי דער גבאי.

רבינו: יא, ס'איז א אינטערעסאנטע אויסשטעל, ווער ס'איז דער מקובן.⁴⁹

*

וביקש הרב הגאון הדומ"ץ מרבינו שליט"א שיאציל מברכותיו וישמיע דברי הדרכה להבחורים החשובים מאנ"ש תושבי לעיקוואד שנתללו אליהו

רבינו: כי מראש צורים אראנו, זאגט רש"י, אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני ראה אותם מיוסדים וחזקים. עס איז דא א שמועס פונעם זיידן ז"ל דער קדושת יו"ט, ער טראכט אריין אויף דעם וואס די גמרא זאגט (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו' ואם לאו יקרא קר"ש וכו' ואם לאו יזכיר לו יום המיתה וכו'. פרעגט מען דאך די קשיא, אויב יזכיר לו יום המיתה איז די ריכטיגע עצה, קען מען דאך גלייך צוגיין צו די עצה? דער פנים יפות פרעגט די קשיא.

זאגט דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט (פ'חיי שרה) ער ברענגט אראפ דעם בעל שם הקדוש (הובא באורה לחיים פ' לך) וואס מ'האמיר גערעדט היינט ביי שלש סעודות, די גמרא זאגט (שבת עה.) שוחט משום מאי מחייב, משום צובע, דער שוחט דאס איז דער יצר הרע, ער איז חייב משום צובע, ווייל ער פארבט אן עבירה אויף א מצוה, זאגט ער, אז אויב פארבט ער אן עבירה אויף א מצוה, איז ווען מ'ניצט נאר די עצה פון יזכיר לו יום המיתה, וועט ער אריין כאפן נאך מצוות, ווייל ער נער'ט דאך אים אויס ער מאכט א מצוה פון אן עבירה. זאגט ער, די סגולה פון די תורה הקדושה איז זיכער גוט, ווייל די תורה הקדושה איז מאיר עינים מ'זאל וויסן וואס איז א מצוה און וואס ס'איז אן עבירה (ועי' בדברי"פ' שלח דף שצ"ט).

48

עיי' בשו"ת דברי ישראל (ה"א סי' י' אות ד') שמבשר שיש להעדיף בעל קורא שמתענה אפי' שאינו יודע בטיב הטעמים והקריאה, אך אם אין אף א' שיכול לקרות או בדיעבד יכול לקרות גם מי שלא מתענה, ע"ש.

ויש לציין שבשו"ת באר עשק (סי' כ"א) מוטב לבטל הקריאה משיקרא מי שאינו מתענה, כי הוא חמיר משי"צ, ע"ש.

49

ועי' בדברי יואל תנינא חלק דברים, בהפסדות שבת חזון, מה שביאור מרן ז"ל בדברי המג"א סי' רפ"ב הג"ל.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מעמד הקבלת פנים

אצל שמחת החתונה של נכד כ"ק מרן רבינו שליט"א

החתן הרב אשר אנשיל אשכנזי שליט"א

בן חדב"נ הגה"צ רבי חנוך העניך אשכנזי שליט"א

רב ביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל יע"א

יום ב' פרשת עקב תשפ"ב לפ"ק | בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א

עולמים. שמחתי באומרים ל"י, כיהאב מיך געפריידט ווען מ'זאגט ל"י, דעם הרי את מקודשת ל"י, ווייל ווען ס'איז דא 'חתן כלה' איז בית ה' נלך, קען איך גיין צום בית ה' מתפלל צו זיין, זיי האבן א כח פון תפלה.

'חתן' כלה' - ווי דער מגלה עמוקות זאגט - מיט די תיבות איז בגימטריא תקט"ו, בגימטריא 'שירה', עס איז א רמז אז ווען דער אויבערשטער העלפט און מ'פירט אן אייניקל אונטער די חופה, א חתן וכלה, דארף מען געבן א שבח ושירה פאר'ן בורא כל עולמים, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, ווען מ'מאכט חתונה אן אייניקל אין א גוטע שעה, איז עס בגימטריא 'שירה', לויבן און דאנקען דעם הייליגן באשעפער.

'חתן' כלה' איז בגימטריא 'תפלה', עס איז א זמן ווען ס'ווערט נתקבל די תפילות צום בורא כל עולמים. והיה עקב תשמעון, רש"י זאגט, מצוות קלות שאדם דש בעקביו, וואס דאס מיינט ריקודין לשמחת חתן וכלה, שטייט ווייטער אין פסוק, **'ואהבך וברכך והרבך'** דאס איז אויך בגימטריא תקט"ו, כמנין 'תפלה', ווען ס'איז א זמן פון

דוד המלך זאגט אין תהלים, **שמחתי באומרים לי בית ה' נלך**. עס איז באקאנט די מאמע פונעם ראפשיצער רב ז"ל האט געזאגט פאר די חתונה, שמחתי באומרים ל"י, איך האב מיך געפריידט ווען מ'האט געזאגט ל"י, דעם הרי את מקודשת ל"י, ווייל דורך דעם 'בית ה' נלך', אז מ'קען גיין אין שוהל, מיינלעך זענען נישט געגאנגען אין שוהל, נאר נאך די חתונה, בית ה' נלך, מ'זאל קענען גיין אין שוהל, אזוי האט זי געזאגט.

האב איך געקלערט, **שמחתי באומרים לי בית ה' נלך**, עס איז דא אן אינטערסאנטער רמז אין מגלה עמוקות פרשת ואתחנן, אופן צ"ו, ער זאגט, **'חתן כלה'** איז בגימטריא תקי"ג, און מיט די צוויי ווערטער איז עס בגימטריא תקט"ו כמנין **ואתחנן**, אזוי זאגט ער. פארשטייט יעדער איינער כמנין ואתחנן'ן דער זעלבער מספר ואתחנן תקט"ו איז בגימטריא 'שירה', און די זעלבע גימטריא איז **'תפלה'**, איז אויך בגימטריא תקט"ו.

'חתן' כלה' מיט די צוויי תיבות איז בגימטריא 'תפלה', זיי האבן דעם כח צו מתפלל זיין פאר'ן בורא כל

מיט א ברכה, דער אויבערשטער זאל העלפן, ער זאל אונז אלע בענטשן מיט אלעם גוטן.

אידישע קינדער דארפן האבן ישועות, אידישע קינדער דארפן האבן רפואות, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט קינדער, אידן דארפן האבן פרנסה, אידן דארפן האבן פארשידענע בקשות, סיי אויף קינדער, ערליכע קינדער, פרנסה זאל זיין בהרחבה גדולה, מיט געזונט און אריכות ימים ושנים, און גוטע שידוכים פאר די קינדער צו די ריכטיגע צייט, דער אויבערשטער זאל העלפן די תפילות וואס מ'איז מתפלל זאל נתקבל ווערן לרחמים ולרצון פאר'ן הייליגן באשעפער, דער אויבערשטער זאל העלפן מיין איידעם דער בעל שמחה, ער זאל פירן זיין קינד אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת, ער זאל זעהן נחת דקדושה ביי אלע קינדער, ערליכע לעכטיגע געבענטשטע אידישע דורות תמיד בכל עת ובכל זמן. די זעלבע זאך דער מחותן מצד הכלה, דער אויבערשטער זאל העלפן ער זאל זעהן נחת דקדושה דורות ישרים ומבורכים ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא וכל טוב סלה אלע גוטע ענינים תמיד.

און א ברכה פאר כל הקהל הקודש, פאר די וואס זענען דא, את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, עס זאל נשפע ווערן פון די שמחה גרויס שמחה, עס זאל זיין אין אלע אידישע הייזער שמחות לרוב מיט פרייליכע הערצער, און פרייליכע זמנים, אידן זאלן געהאלפן ווערן מיט אלע גוטע ענינים, ימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה, זיי זאלן געבענטשט ווערן מיט אלעם גוטן, מיט אלע גוטע ענינים.

דער אויבערשטער זאל העלפן, דער טאטע ז"ל האט אויפיל משתוקק געווען מיט אזא מין כיסופין פאר די גאולה שלימה, דער אויבערשטער זאל העלפן אז ער קומט אראפ מעלמא דקשוט, ער קומט אויף דעם עולם און ער זעהט די צרות ישראל וואס ס'איז דא, די צובראכענע הערצער, און אידן קלאמערן זיך און זיי האלטן זיך מיט די תורה הקדושה, אין אזעלכע שווערע זמנים און שווערע נסיונות, זאל ער אויס'פועל'ן די ישועה כללית פאר גאנץ כלל ישראל. דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן זוכה זיין צו ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

והיה עקב תשמעון, מצוות קלות שאדם דש בעקביו, איז א זמן פון תפלה, אז ס'זאל מקוים ווערן 'זאהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגגך ותירשך ויצהרך', אזוי ווי ס'שטייט אין פסוק.

עס איז זמן פון תפלה, מ'קען מתפלל זיין צום הייליגן באשעפער, עס זאל זיין **זאהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך**, דער אויבערשטער זאל העלפן, די חתן וכלה זאלן גיין אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת, זיי זאלן אויפשטעלן א שיין ערליכע לעכטיגע אידישע שטוב, מיט לעכטיגע געבענטשטע אידישע דורות, זיי זאלן האבן א גליקליך לעבן עד מאה ועשרים שנה, בני חיי ומזוני רויח, זיי זאלן האבן א לעכטיגע שטוב, ס'זאל זיין ראוי אויף השראת השכינה, און א שטוב וואו ס'איז דא השראת השכינה איז דא אלע ברכות האמורות בתורה, בני חיי ומזוני רויח מיט סייעתא דשמיא וכל מילי דמיטב תמיד.

ושמור ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, אזוי שטייט די וואך אין די סדרה, ווען עס קומט א זמן חתן וכלה, איז א זמן פון תפלה, ווי 'חתן כל'ה' איז בגימטריא 'תפלה', און ס'איז בגימטריא 'זאהבך וברכך והרבך', די אבות הקדושים קומען אראפ אין אזא זמן מעולם העליון, און ווען זיי קומען אראפ קומען זיי נישט מיט קיין ביאה ריקנית, נאר מיט א סל מלא ברכות פאר כל המשתתפים, פאר יעדער וואס איז דא, און אוודאי דער טאטע ז"ל פאר ער איז געגאנגען צו די חופה, האט ער געבענטשט דעם חתן, און אוודאי אז ער איז דא, זאת הברכה אשר בר"ך מו"ה, בענטשט ער דעם חתן, אן אייניקל, ער זאל גיין אונטער די חופה אין א גוטע שעה, ער זאל מצליח זיין אין אלע ענינים, ער זאל אויפשטעלן א בית נאמן בישראל, דער אויבערשטער זאל אים העלפן הונדערט און צוואנציג גליקליכע יארן מיט נחת און שמחה, און זיין שטוב זאל זיין לתפארת האבות, דורות ישרים ומבורכים.

אין אזא צייט בעט זיך ארויס פון הארץ פאר'ן טאטן ז"ל, ער זאל אונז אלע בענטשן, לכל הגלוים אלינו, ער פלעגט בענטשן דעם גאנצן קהל, ער פלעגט בענטשן די אלע וואס זענען דארט געשטאנען, האט ער געבענטשט

יְנִיד אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק

שיר ושבחה תרננה שפתינו, להביע ברכת מזל טוב מעומק לבבינו, לידידינו וידיד נפש כל ח' לא ישובות יומם ולילה, צדקתו וחסדו מפורסם לשם ולתהילה, במסירות נפלאה עד אין קצ' ותק ועושה חסד בפעליו הכבירים, וזרע יצח"ק מאה שערים, להגדיל תורה באמוץ כח מרחוק מקום וקירוב לב מצודתו פרוסה עלינו, לדאוג לכל צרכינו, כל השומע לו יצח"ק

לרגל שמחת היכנס בנו היקר יניק וחכים
כמר יהושע ני"ן
לעול התורה והמצוות

תבורך בזאת הברכה, בכל אשר יפנה ישכיל בהצלחה, ישלם ה' פעלו, וישוב לו גמולו בראש וזכות לימוד התורה דברים תעמוד לו להתברך ברב ברכות אשר על ראשו יופיע ר' זכב ערבה, יברכו בברכה מרובה, בברכת ברוך אשר יקים דברי התורה, להנחיל אוהבי יש תהי ברכותינו לראשו עטרה, בשיר הלל ושירה, וכל הברכות האמורות בתורה הקב"ה ישפיע כל היום חונן ומלווה וזרעו לברכה, רב נחת מכל המשפחה, אושר ועושר וכל טוב עד בלי די

המברכים בברכת התורה, אסירי התודה והתוקרה
חבורת "תורת ששועי"
שע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר
בני ברק